

امور فرهنگی

همراه با ویژه نامه آموزش زبان فارسی

تعلیم و تربیت و جوان مسلمان

آیا می توان مثل معصومان زیست؟

شیمی ، علم آزمایشی

با استاد غلامعلی مکتبی

یادداشت های یک معلم فارسی

زندگی روزانه در خاورمیانه (کشور عراق)

بهار شاعران

سال نهم - بهار ۱۳۸۳ - ۲۰۰۰ ریال - بهار سال

www.roshdmag.org

issn 1606 - 9226

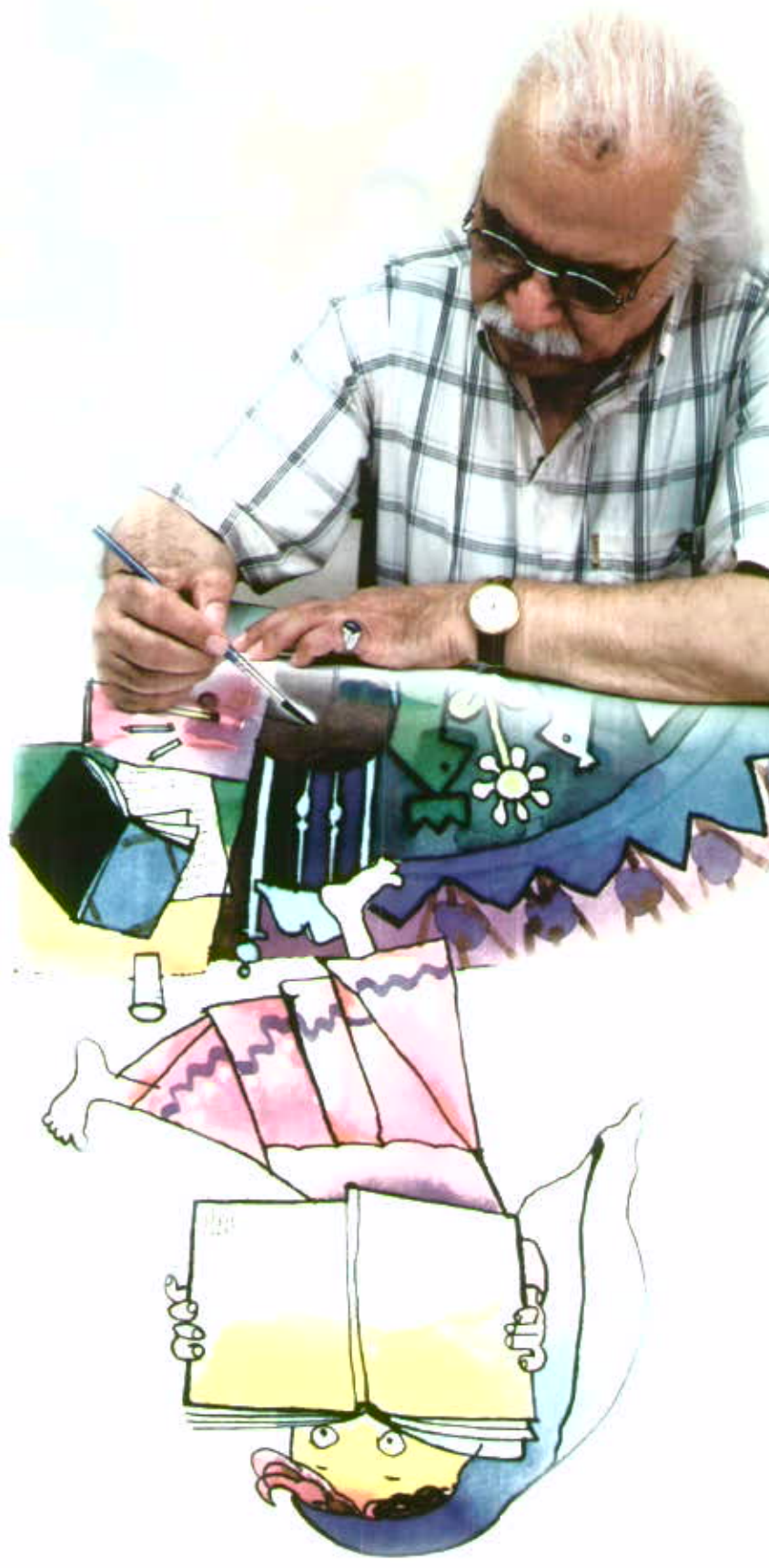
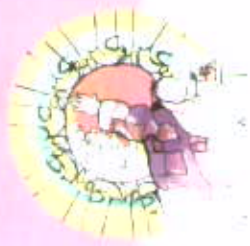

وزارت آموزش و پرورش

سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی

دفتر انتشارات کمک آموزشی

مدیر مسئول: علیرضا حاجیان زاده

سرمدبیر: جعفر ریانی

مدیر داخلی: حسین نامی ساعی

طراح گرافیک: سعید سلطانعلیان

چاپ: شرکت افست (سهامی عام)

تیراژ: ۱۵۰۰۰ نسخه

نشانی دفتر مجله: تهران، صندوق پستی

۱۵۸۷۵-۶۵۸۵

تلفن امور مشترکین: ۷۲۳۵۱۱۰

۷۲۳۶۶۵۶

آدرس امور مشترکین: تهران، صندوق پستی

۱۵۸۷۵-۳۳۱

E-mail: info@roshdmag.org

دفتر انتشارات کمک آموزشی، این مجلات را نیز منتشر می کند:

رشد کودک (ویژه پیش دبستان و دانش آموزان کلاس اول دبستان)

رشد نوجوان (برای دانش آموزان دوم و سوم دبستان)

رشد دانش آموز (برای دانش آموزان چهارم و پنجم دبستان)

رشد نوجوان (برای دانش آموزان دوره راهنمایی)

رشد جوان (برای دانش آموزان دوره متوسطه)

رشد مدیریت مدرسه، رشد معلم، رشد تکنولوژی آموزشی،

رشد آموزش ابتدایی، رشد های آموزش فیزیک، آموزش شیمی، آموزش زبان و

ادب فارسی، آموزش زمین شناسی، آموزش زبان، آموزش ریاضی

آموزش زیست شناسی، آموزش جغرافیا، آموزش معارف اسلامی، آموزش تاریخ

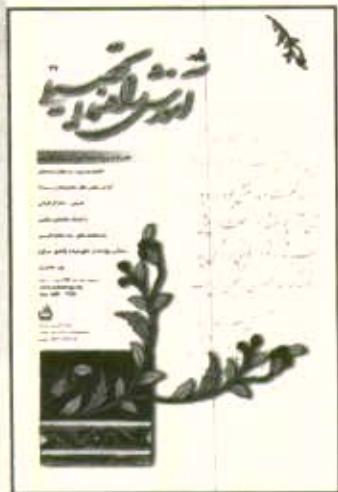
آموزش تربیت بدنی، آموزش هنر، آموزش علوم اجتماعی و آموزش قرآن

(برای دبیران، آموزگاران، دانشجویان، تربیت معلم،

مدیران مدارس و کارشناسان آموزش و پرورش)

رشد برهان راهنمایی (نشریه ریاضی برای دانش آموزان دوره راهنمایی)

رشد برهان متوسطه (نشریه ریاضی برای دانش آموزان دوره متوسطه)

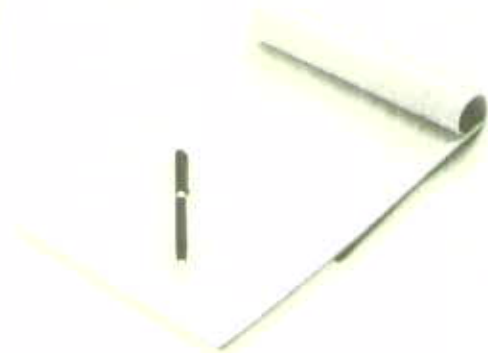

وزارت آموزش و پرورش

سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی

دفتر انتشارات کمک آموزشی

۲	سرمقاله (خرد جاویدان)
۳	تربیت و جوان مسلمان
		سید حسن نصر
۴	آیا می توان مثل معصومان زیست؟
		محمد حسن مکارم
۷	آب برای زندگی
		کاتلین دموته، ترجمه عبدالصاحب حسینی نژاد و صدیقه حسین پور
۹	دانش لرزه نگاری
		مهرداد نهرآبیان راد
۱۴	شیمی، علم آزمایشی
		سپهلا نیک نژاد
۱۵	تجربه ای جدید در آموزش علوم
		فروغ برکت
۱۶	با استاد غلامعلی مکتبی
		جعفر ریانی
۱۹	خلافت
		احمد کعبی فلاحیه
<hr/>		
۲۱	ویژه نامه آموزش زبان فارسی
۲۲	آنجا که گرد سم اسبان از ستاره زحل هم بالاتر می رفته است!
		محمد پروین گنابادی
۲۵	یادداشت های یک معلم فارسی
		منصور ملکی
۲۷	گزارش همایش فارسی
		فاطمه شاه آبادی
۳۱	چند نکته دستوری
		منصور قنبری
۳۲	هار شاعران
		سید اکبر میر جعفری
۳۶	دیدگاه اهل نظر
۳۹	پرسی و معنی پاره ای از واژه های مصوب فرهنگستان
		بیور رضایی
<hr/>		
۴۵	تل چند مسئله
		برزاجلیلی
۵۰	بگ جهانی دوم
		بیروس غفاریان
۵۸	قد و بررسی کتاب های تاریخ دوره راهنمایی
		رشته احمد زاده شفیق
۶۰	ندگی روزانه در خاورمیانه (کشور عراق)
		عبید قریشی
۶۳	تحت تحصیلی در دوره راهنمایی
		عظیم توهمیان

خرد جاویدان

به شما همکاران ارجمند، جوایندگان و مخاطبان این مجله، یعنی مدیران، معاونان، مربیان و دبیران مدارس راهنمایی سراسر کشور، سلامی دوباره می‌گوییم و شماره ای دیگر را تقدیمتان می‌کنیم. اکنون که این منظور روی گداز می‌آید و آخر اردی بهشت ماه است و مدتی است به امتحانات پایان سال و سپس تعطیلات تابستان فراز داریم. پس بسیار ممکن است که مجله در شهر نور ماه و یا حتی مهر ماه به دست شما برسد. در هر حال امیدواریم سال تحصیلی را با خجالت و موفقیت سپری کرده باشید و سالی بهتر از پارسال در پیش داشته باشید. همان گذشته را. همان قدر مجله می‌داند، چه نتوانستیم پیش از دو شماره از آن منتشر کنیم تا جایی که بعضی از جوایندگان تصور کردند، مجله به محاق تعطیل افتاده است. اکنون اعلام می‌کنیم که نه یاری خدا، در سال جاری، هر مجله در فصل خرد منتشر خواهد شد و این امید نیز هست که در سال پس از آن به حدی فصل نامه، مدهمه به دست شما برسد. همچون رشد آموزش ابتدایی، رشد معلم و رشد تکنولوژی آموزشی. اهداف خود که می‌باید ویژه نامه این شماره، به دژ می‌فازسی اختصاص یافته است و این در سلسله ویژه نامه های مجله، سومین ویژه نامه ای است که برای فارسی منتشر می‌کنیم. امید است مورد توجه و استفاده دبیران فارسی و علاوه بر آن، دیگر دبیران و علاقمندان فراز گیرد. در پایان به آوردن شعری از محمد رضا شفیعی کدکنی، در باره «خرد جاویدان» که نحلی آن را در آثار مکتوب و غیر مکتوب فرهنگ و ادب کرانگذار فارسی می‌بینیم، شما را به مطالعه مجله فرا می‌خوانیم:

نه دیروزی که امروزی، نه امروزی که فردایی
تویی سیمرخ فرزانه، که در هر جای ملجایی
سراسگذار تا گویم که رمز این سعمایی
تویی آن کسمیای جان که در ترکیب اجزایی
به یک پیکر همه عضویم و نو اندیشه مسایی
گر از کاوس می‌گویی و راز سهراب فرمایی
گسرنده از باد و از باران نداری کوه خازایی

بزرگا، جاویدان مریدا! هشیواری و دانایی
پناه آرند سوی تو، همه، در ننگنایی‌ها
اگر جاویدی ایران به گیتی در معمایی است
اگر خوزی، اگر رازی، اگر آتوریا تا نیم
طحارستان و حوازم و حراسان و ری و گیلان
تو گویی قصه بهر کودک کرد و بلوچ و لر
یکی کساح از زمین افراشته در آسمان‌ها سر

تعلیم و تربیت و جوان مسلمان*

سید حسین نصر

مسلمانی که در غرب زندگی می‌کند، بلکه حتی دربارهٔ مسلمین جوانی که در حلقه‌ها و محافل متعدد جهان اسلام زندگی می‌کنند نیز صادق است.

بنابراین می‌توان گفت که تنها راه تدارک یک پاسخ اسلامی به دنیای متجدد برای جوان مسلمان این است که: اولاً بتواند با تکیه بر معتبرترین و مرکزی‌ترین تعالیم این دین و اجتناب از پرتگاه‌های مخالف‌ت‌های فرقه‌ای که در اوضاع و احوال دیگر کاملاً قابل فهم است ولی امروزه تنها باعث تقلیل نیروهای معنوی و فکری امت اسلامی، بویژه در مقابله با دنیای متجدد می‌شود. از اسلام، در مقابل تفاسیر و تعبیر تحریف شده‌ای که از بیرون از آن می‌شود، دفاع کند. جوان مسلمان باید در گام بعدی بتواند با تمسک به گنجینه سنت فکری اسلامی به چالش‌های نظریه‌ها و رویه‌های گوناگون فلسفی و علمی نشأت یافته از دنیای متجدد پاسخ بدهد؛ و دست آخر حتماً باید بتواند مدرنیسم یا تجدد را از بقیة السیف سنت‌های دینی معتبر غرب که «کلمة سوا» و مشترکات بسیار بیشتری از گرایش‌های غیردینی با اسلام دارند متمایز کند و بداند که گرایش‌های دنیاگرایانه غیردینی اگر چه در غرب بالیده است، ابداً با نگرش‌های دینی و مقدس سایر ادیان توحیدی که بواقع برادران اسلام در خانوادهٔ ادیان ابراهیمی هستند، ربط ریشه‌ای ندارد.

فوق‌العاده مهم است که مسلمین جوان، مطالب هر چه بیشتری دربارهٔ سنت فکری خودشان که همه‌رشته‌های مختلف علوم اسلامی را از فقه و اصول فقه، تا کلام و فلسفه و علوم معنوی تصوف و طبعاً اصول اساسی تفسیر قرآن و حدیث را دربر می‌گیرد، بیاموزند. بدیهی است که یک جوان مسلمان نمی‌تواند در همهٔ این موضوعات تحریر پیدا کند، اما می‌تواند اطلاعاتی مقدماتی و اجمالی از این سنت فکری بیابد تا در مقابل فشار اصلی معارضه جویی غرب، که عمدتاً در ساحت معرفت اعمال می‌شود، احساس کمتری نکند.

جوان مسلمان باید آل اندازه با سنت فکری خودش انس و آشنایی داشته باشد که بتواند پاسخ چالش‌های مدرن و «پست مدرن» نظیر هیچ‌انگاری، لادری مشربی و اگزیستانسیالیسم ملحدانه، مارکسیسم ماتریالیستی، و تنزل دادن همهٔ عالم معنا و واقعیت معنوی به کارکرد ذهن یا روان، آنچنان که در بسیاری از مکاتب روان‌شناسی مشهود است، و بخصوص چالش‌های علم جدید و نهایتاً بحران محیط زیست را، که کل موجودیت بشر را تهدید می‌کند، در آن بیابد. امروزه اکثر جوانان مسلمانی که به غرب می‌روند، ولو آن که از خانواده‌های بسیار مؤمن و متدین باشند و شعایر و مناسک دین خود و نیز آیاتی از قرآن را بدانند و پاکیزه سرشت هم باشند، هنوز آن اندازه در زمینهٔ سنت فکری خودشان آموختگی نیافته‌اند که بتوانند برای تصمیم‌گیری دربارهٔ اوضاع جدیدی که در هر گوشه‌ای از دنیای متجدد با آن مواجه می‌شوند، از آن استمداد کنند. این مطلب نه تنها دربارهٔ جوانان

* برگرفته از کتاب جوان مسلمان و دنیای متجدد، دکتر سید حسین

نصر، ترجمه مرتضی اسعدی، تهران: طرح نو، ۱۳۷۳

آیا به حرف های هموطنان عزیز و مسلمان گوش می‌کنی؟ آیا در گفته‌های دانش‌آموزان و حتی بعضی همکاران خود تعاد نفی می‌نمایی؟ خوب که از اخلاق فرتی و اجتماعی پیامبر (ص) و اصملاع داستان‌ها را بشناسی می‌گویی، و به تاسی و الگوگیری تشویقشان می‌کنی، آهی از دل کشیده، سری حساسه، در جوابت می‌گویند ای بابا! ما کجا، آنها کجا! ماکی می‌توانم مثل آنها شوم! آنها نایب خدا یافته‌اند! کار بیکار را قیاس از خود بگیر! و با عباراتی از این دست، خود را تسکین می‌دهند و معصوم را غیر فسان پیروی تصور می‌کنند. گویی تنها وظیفه داریم بر لشک صلوات نفرستیم و از آنها طلب شفاعت نماییم!

هر چند تعداد این افراد، در جامعه اسلامی ما، اندک باشد، لیکن برداشت‌های ناصحیح از مفاهیم دینی را می‌بایست با کمال احترام تصحیح کرد.

حال می‌پرسی برداشت صحیح چیست؟ سماع قرآن و سنت می‌رویم تا آب را از سرچشمه بنوشیم. در قرآن بارها تاکید شده که پیامبران را از حس خود مردم برگزیدیم، تا مایه عبرت و آسوه و قدوة مردم باشند. خداوند بر این موضوع پایی فشرده است و ایرادات بنی اسرائیل و امت نوح و امت هود را در این خصوص قاطعانه جواب داده است. قوم موسی (ع)، بشر بودن پیامبران را غیب و نقض او به حساب می‌آوردند و کمتر از خدا یا ملائک را قبول نداشتند. از او خلق چشمه آب و باغ انگور و حرما و قصر

آیا می‌توان مثل معصومان زیست؟*

محمد حسن مکارم

طلایی انتظار داشتند می‌گفتند قطعات سنگ از آسمان بر ما فرو فرستد، خنا و ملائک را در برابر ما احضار کن، و پناه‌های تنگ، این در حالی هست که حضرتش، بالغ بر ۹ معجزه در شب رسالت خود آورده بود. توهین حال خنلان در جواب آنها یک حمله پرمعنا فرموده است: قُلْ سُبْحَانَ رَبِّيَ هَلْ كُنْتُ إِلَّا بَشَرًا رَسُولًا، یعنی بگو، منزه است خدای من، آیا من جز بشری هستم که خدا او را فرستاده است؟ بهترین قوم نوح بود در مخالفت با پیامبر خود - به مردم - می‌گفتند ما هذا الا بشر! مثلکم این مرد کسی نیست الا بشری مثل خودتان عین همین عبارات را قرآن کریم از زبان قوم هود در گذشته است.

خداوند در ادامه می‌فرماید: اگر فریونی کرده‌ام، فرستگان را جای شعا اذعین! زندگی می‌کنند، ما را امتنان، فرشته‌ای

را به عنوان پیامبر بر آنها می‌فرستادیم، بنا بر این، پیامبر و رهبر آسمانی باید از نوع همان مرده باشد، تا نتواند بر آنها حجت قرار گیرد. اگر او مانند سایرین، خوراک می‌خورد و در توجه و بازار از می‌رود، حسن اوست، و نه عیب بر او.

این نکته‌ای است که خداوند، به طور مفکر، به آن تذکر داده است. با عباراتی مثل: انما بشر مثلکم: لقد جئناکم رسولاً من انفسکم: هو اللى بعث فی الامم رسولاً منهم: اذ بعث فیهم رسولاً من انفسهم و... بیبھی است اگر حجت خدا از نوع ملائک و امثال آن بود،

رسول اکرم ﷺ

سَلَامٌ عَلَيْكُمْ

فوائد اخلاقی از رسول اکرم ﷺ

سرمشق مناسبی برای انسان خاکی نمی توانست باشد، انسانی که شهوت دارد، غفلت دارد، جهالت دارد...

در سوره مبارکه احزاب، پس از ذکر گروه‌های مختلف بازدارنده از جهاد، مثل منافقان، کافران و افراد ضعیف‌الایمان، رسول اکرم (ص) را به عنوان «الگو» و «اسوة» مومنان معرفی می کند، تا همه به او تاسی جویند.

استقامت او، شکیبایی او، هوشیاری و درایت او، اخلاص و توجه او به خدا، و زانو نزدن در برابر سختی‌ها و مشکلات، هر کدام می تواند سرمشقی برای همه مسلمین باشد.

علی (ع) که خود مظهر شهادت و شجاعت است، و در درگیری با عمرو بن عبدود در همین غزوه «احزاب» نشان «بِرِّز الایمان کَلَهُ الی الشُّرک کَلَهُ» - همه ایمان در مقابل همه کفر ایستاد - را از رسول خدا دریافت کرد، با این همه، اعترافی دارد که نشانگر سرمشق گرفتن و پیروی کردن او از پیامبر اکرم (ص) است؛ پیامبری که درس شجاعت و مقاومت به همه آزادگان جهان داد. در نهج البلاغه می فرماید: هرگاه آتش جنگ، سخت شعله‌ور می شد، ما به رسول الله پناه می بردیم، درحالی که هیچ یک از ما به دشمن نزدیک تر از او نبود.

در میدان عمل

تا اینجا مشاهده کردی که خداوند چگونه بر مردم منت نهاده که پیامبر را از جنس خود آنها برگزیده، تا نمایه عبرت و تربیت آنان باشد و او را تافته جدا یافته ای، در بشر بودن و انسان بودن، تصور نکند. اگر تفاوتی هست، در وحی گرفتن اوست که این پلیده هم او را از همنوع و همجنس با دیگران بودن بیرون نمی برد. مردم خود شاهد همزیستی او با سایرین بودند؛ در ازواج و تشکیل خانواده، تأمین مایحتاج زندگی، نیاز به آب و غذا و غیره پا به پای همگان حضور داشت و با مردم می زیست. با این وجود، دستوراتی را که از طرف خدا می آورد، خود قبل از همه جامه عمل می پوشاند و مسلمانان را به انجام آنها دعوت می نمود. اگر واجب یا مستحی رایان می نمود، با حرام و مکروهی را معرفی می کرد، در عمل نیز نشان می داد که قابل رعایت است و عملی شاق و خارق‌العاده نیست؛ هم شدنی و قابل انتظار از یک مسلمان است، و هم موجب عزت و شرافت دنیوی او و سعادت اخروی او می باشد. نمونه‌هایی را برایت ذکر می کنم:

الف - در اخلاق فردی

جز از خدا هراس به دل نداشت؛ جز راست بر زبان جاری نمی کرد؛

گشاده رو بود و جزین خود را در دل نگه می داشت، مال و منال غرور آور دنیا او را مجذوب نمی کرد؛ نگاهش کوتاه بود و به کسی خیره نمی شد؛ اغلب نگاهش به زمین بود؛ بوی عطر را دوست می داشت، وقتی می خواست به کسی اشاره کند، با نواسته دست اشاره می نمود؛ فقیر و غنی را به یک نحو به توحید دعوت می نمود؛ در حیا و شرم حضور بی مانند بود؛ از هیچ نعمتی بدگویی نمی کرد؛ با فقرا مجالست داشت؛ بر هر مگرگی که پیش می آمد سوار می شد، خواه اسب باشد، خواه شتر یا ستر؛ و کسی را که در مسیر بود بر مرکب خویش سوار می کرد؛ اهل صله و رحم بود؛ از کسی چشم داشتی نداشت؛ غالباً طعام از آب و خرمای بود؛ مراقب نظم و نظافت بود...

از دوران کودکی اهل کبر و تعالیت بود؛ روزی از حلیمه پرسید: برادرانم (اسرافران: ضاعی) به کجا می روند؟ حلیمه گفت: گوسفندان را به چرا می برند؛ فرمود: من هم! امروز با آنها خواهم رفت. در هفت سالگی او را دیدند که خاک و کثوح را در دامن ریخته، و در خدمت ساری به عداله بن جدعان کمک می کند.

در طفول زندگی دیده شد روزی را به بیاضت گذراند؛ در مقام نبیث می گفت: «خدا یا ای یکبری و شلی و زویمی به نوبتاه می برم.» وقتی که از جنگ نوبک باز می گشت، سعد انصاری به استقبال آمد. رسول خدا (ص) با او مصافحه کرد و دست سعد را زبیر و حسن دید. پرسید چه آسیبی به دست رسیده است؟ گفت: من با قطاب و نیل کار می کنم و در انتم؛ اخرج هزینه خانواده ام می نمایم. پیامبر (ص) دست او را بوسید، و فرمود: این دستی است که آتش دوزخ یا آن تماس پیدا نمی کند.

ب- در اخلاقی اجتماعی

با خانواده خویش رفتاری بسیار محبت آمیز داشت. مردان را موجه عفتت شخصیت همسر مؤمنه می نمود، تا آنجا که می فرمود: اولین نعمت اسلام است، پس از آن بر خورداری از همسر یا یعنی که وقتی نه چهره او نگاه کند، مسرور و شادمان گردد. یا خدمتکار خود چنان زلف بود که او خدمت در محضر پیامبر را بر زندگی در میان خویشان خود ترجیح می داد، و از خانه پیامبر بیرون نمی رفت. حسن خلق او را بارها حاضر و غایب بود، حتی مخالفانش او را امین و در ستکار می دانستند. یا بدهکار خود مدارا می کرد و به یاران خویش توصیه می کرد تا مأمیون نگرددست را مهلت دهند؛ اگر به

شخصی او بی احترامی می کردند، گذشت می نمود، اما از کسی که حرمین دین خدا را زیر پا می گذاشت، نمی گذشت.

در اجرایی عدالت فاطم بود، و طبق قرآن می فرمود: باند دشمنی تا عده ای باعث شود که از مسیر عدالت بیرون روید. زنی به نام فاضله محزون می سرقت کرده بود، عده ای از قریش واسطه شدند تا حکم الهی در مورد او جاری نشود، اثر نکرد؛ از اسامه بن زید خواستند که بد پیامبر واسطه شود. تا اسامه لب به سخن گشود رسول خدا (ص) بر افروخته شد و به او چنین عتاب کرد: آیا در مقابل حدی از حدود الهی شفاعت می کنی؟! در حطبه همال روزی در مسجد، همه را از ارتکاب چنین گناهانی به شدت پرهیز داد، و عدالت شکنی را موجب سقوط ملت ها دانست.

بزرگان خود را مدام از خود خواهی بر حذر می داشت؛ از افراد متکبر عبرت داشت؛ با همه هیبت و منانتهی که داشت، با اصحاب و اطرافیان مزاح می نمود، اما شوخی های او حالی از غیبت و نهیمت و بی حرمتی به زبان و مردان مومنین بود. یک روز در حضور جمعی از بانوان سالخورده فرمود: هیچ گاه پیرزنی به بهشت داخل نمی شود، زنگ از شنیدن این خبر متأثر شدند. پیامبر (ص) توضیح داد: همگی جوان خواهند شد و آنگاه به بهشت وارد می شوند.

برادریم! خواهیم! اینها فقط گوشه ای از اخلاقیات پیامبر ما بود. اینک زمان داور می است، آیا این مطالب فقط برای خواندن و تکریم کردن او لیاقت خواناست؟! آیا این خود خدا، مایه عبرت ماست! باشد آن ما نمی توانیم کلیه این اعمال و رفتار را سر لوحه زندگی خود قرار دهیم! دیگر نگوییم ما کجا، آنها کجا، امروز پیش از هر زمان دیگری، جامعه ما و جامعه بین الملل نیازمند تحقق همین ارزش ها است! از خداوند توفیق عمل می طلبیم.

منابع

- ۱- سوره اسراء - ۲۳
- ۲- سوره مومنون - ۲۹، ۳۳
- ۳- صحیح ابوالعلاء، گفتار فاضل اخلاقی شماره ۹
- ۴- برای مطالعه تک تک سب و سیره مراجعه شود، مثل سنن ابی اسیر، اثر شاهان غریب زکات
- ۵- مطالعه سنن مقدسه و استفاده از آن را به بزرگان محترم فارسی و عربی هاستین، در ایضا یاد بر (ص) خدمت پیامبر الهی و بازگویی می کنم

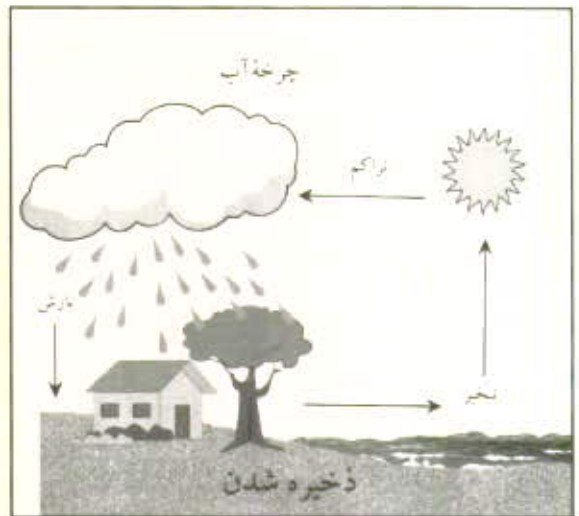
آب برای زندگی

کاملین دموته

ترجمه: عبدالصاحب حسنی نژاد

صدیقه حسین پور

در فصل بهار معمولاً باران به طور پیوسته و مستمر می بارد و روزهای بارانی اغلب دلگیر و خسته کننده هستند؛ با این حال، باران برای همه موجودات زنده اهمیت بسزایی دارد. بارش باران قسمتی از تبادل دائمی آب بین سطح زمین و جو یا اتمسفر است. این تبادل به چرخه آب معروف است. در این مقاله شما با آب و چرخه آن آشنا می شوید.

آب یکی از تغذیه کننده های اساسی برای تمام موجودات زنده از جمله انسان است. هیچ انسانی نمی تواند بیش از یک هفته بدون آب زنده بماند. آب به انتقال اکسیژن و مواد غذایی در بدن ما کمک می کند، همچنین هضم غذا را ساده می کند و دمای بدن را متعادل و ثابت نگه می دارد و باعث نرمی و روانی مفاصل بدن و شادابی بافت ها و عضلات می شود. انسان به آب

آشامیدنی تازه و گوارا احتیاج دارد، اما خود نمی تواند آب را تولید کند. به عبارت دیگر، بشر قادر نیست میزان آب موجود در کره زمین را تغییر دهد؛ یعنی بر آن اضافه کند یا چیزی از مقدار آن بکاهد.

بنابراین شناختن چرخه آب مهم است، زیرا به ما کمک خواهد کرد تا بدانیم که این مایه حیات و زندگی، یعنی آب، چگونه به طور مداوم و مستمر تجدید می شود.

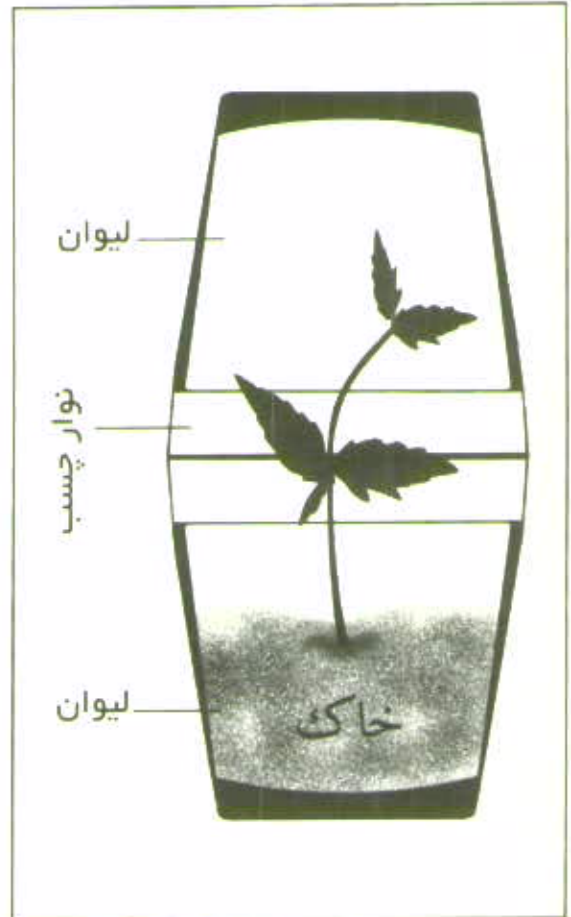
آبی که ما می نوشیم مایع است، ولی همان طور که می دانید آب می تواند جامد یا گاز هم باشد. یخ و برف شکل های جامد آب هستند. وقتی دما بالا می رود آب به گازی نامرئی تبدیل می شود که به آن بخار آب می گوئیم. این فرآیند یعنی تبدیل شدن آب به بخار آب را تبخیر می نامند.

وقتی بخار آب سرد شود به حالت مایع بر می گردد که این عمل را میعان می گویند. قطرات آبی که معمولاً در تابستان روی پارچ آب یخ جمع می شوند ناشی از عمل میعان است. این آب از کجا آمده است؟ کودکان خردسال فکر می کنند که پارچ آب سوراخ است و نشی فلرد ولی بزرگترها می دانند که فرات بخار آبی که در هوای اطراف ظرف آب یخ وجود دارند در برخورد با جداره سرد ظرف متراکم شده و به صورت قطراتی روی ظرف ظاهر شده اند.

فرآیند چرخه آب

سیر کلی حرکت آب در چرخه آب بدین صورت است که آب از زمین به هوا می رود و از آنجا به زمین برمی گردد. اما دقیق تر این است که بگوئیم، نخست گرمای خورشید باعث تغییر آب از سطح زمین و اقیانوس ها می شود. این بخار بالا می رود، با هوای سردتری برخورد می کند و به قطرات بسیار ریزی تبدیل می شود. قطرات ریز دور فرات گرد و غبار معلق در هوا جمع می شوند و ابرها را تشکیل می دهند. هواشناسان به این فرات هسته باران می گویند. در نهایت، در

شرایط و اوضاع مساعد این قطرات ریز به شکل باران، برف یا تگرگ به زمین بر می گردد. این عمل را بارش می نامند. بدین ترتیب آب در نهرها، برکه ها، دریاچه ها و اقیانوس ها و

حتی در خاک و چاله های کوچک زمین جمع می شود که قسمتی از آن به مصرف آشامیدن می رسد و قسمتی نیز صرف سایر نیازهای او می گردد.

نقیه آب های جمع شده باز دیگر تبخیر می شوند و چرخه را طی می کنند. این روندی است که پیوسته ادامه دارد و هیچ گاه متوقف نمی شود.

مقدار کل آب موجود در جهان، همان طور که گفتیم، همیشه ثابت است، فقط به طور مداوم و مرتب در چرخه هایی حرکت می کند و از صورتی به صورت دیگر تبدیل می شود. اکنون شما می توانید به کمک ایجاد یک چرخه مصنوعی آب، دانه های حیوانات و غلات را در یک گلخانه میبباتوری رشد و پرورش دهید. در این گلخانه کوچک سر بسته، آبی که مرتباً تبخیر می شود، روی جداره ها به شکل قطرات ریزی مترکم شده و از جداره های جانی به پایین بارش می کند و در خاک جمع می گردد.

گلخانه آب چرخه ای

مواد و ابزار لازم

دو لیوان یکبار مصرف شفاف و بزرگ

نوار چسب شفاف (چسب شیشه ای)،

خاک نرم مناسب برای کاشت دانه ها.

چهار نوع دانه (لوبیا، باقلا، عدس و یا ...)

زمان لازم

ده دقیقه برای اجرای آزمایش و ۵ تا ۷ روز برای مشاهده نتایج آزمایش

روش کار

- ۱- حدود سه چهارم یکی از لیوان ها را پر از خاک کنید.
- ۲- چهار دانه مذکور را به آرامی و در عمق بسیار کمی زیر خاک پنهان کنید به طوری که فقط از دید مخفی بمانند.
- ۳- به اندازه یک قاشق غذا خوری آب روی خاک بریزید تا خاک مرطوب و نمناک شود و سعی کنید آب در خاک نمود کند.
- ۴- لیوان دوم را روی لیوان حاوی خاک بگذارید به طوری که دهانه دو لیوان با هم در تماس باشند.
- ۵- محل تماس دهانه لیوان ها را با نوار چسب بپوشانید تا محتویات لیوان ها ارتباطی با هوای بیرون نداشته باشند.
- ۶- مجموعه تشکیل شده یک گلخانه است. آن را در جایی روشن و دور از تابش مستقیم آفتاب قرار دهید و چند روزی آن را زیر نظر داشته باشید و تغییرات آن را مشاهده کنید.

پرسش ها

- ۱- در گلخانه کوچک خود چه چیزهایی را مشاهده می کنید؟
- ۲- آیا می توانید چهار مرحله چرخه آب را در گلخانه خود تشخیص دهید؟
- ۳- اگر بر چسب گلخانه را باز کنید، چه اتفاقی خواهد افتاد؟
- ۴- تصویر گلخانه خود را رسم نمایید و مراحل چرخه آب را روی آن مشخص کنید.

منبع:

این مقاله از سایت مجله Science and children (علوم و کودکان) با این

نشانی گرفته شده است.

www.nsta.org/main/news/stories/Science_and_children

مترجمان لازم می داند از آقای حسن سالاری، مدیر داخلی محله رشد

آموزش ریست شناسی، که این مقاله را به آنها معرفی کرد، تشکر کنند.

دانش لرزه‌نگاری

مهرداد نهرانبان راد

وقتی فرستادن آب را به گسل متوقف کردند، سنگ‌ها برای مدت طولانی به حرکت درنیامدند، اما وقتی شروع به حرکت کردند، زلزله شدیدی به وقوع پیوست.

چارلز ریشر^۱ (۱۹۸۵ - ۱۹۰۰) زلزله‌شناس آمریکایی بود که در سال ۱۹۳۱ مقیاسی را برای اندازه‌گیری شدت زلزله بنا نهاد که امروزه در همه جهان از این مقیاس برای تعیین قدرت زلزله استفاده می‌کنند اما مقیاس‌های دیگری هم مورد استفاده قرار می‌گیرند، به خصوص مقیاسی که نام آن از اسم یک کارشناس آتشفشان اهل ایتالیا به نام گیب مرکالی^۲ گرفته شده است. مرکالی در سال ۱۹۰۲ مقیاسی را در ۱۲ سطح و براساس تجربه‌ها و عکس‌العمل‌های مردم عادی در برابر زلزله ابداع کرد:

سطح ۱: فقط تعداد انگشت شماری از مردم آن را احساس می‌کنند. پرندگان و جانوران نلرزمی می‌کنند. اشیاء آویزان ممکن است شروع به تاب خوردن کنند.

سطح ۲: افرادی که عمدتاً در طبقات بالایی ساختمان‌ها هستند آن را احساس می‌کنند.

سطح ۳: تعداد انگشت شماری ممکن است متوجه شوند، اما تشخیص ندهند زمین لرزه‌ای رخ داده، چون ارتعاش‌ها در حد عبور کامیون است.

سطح ۴: بسیاری از مردم متوجه آن می‌شوند. دیوارها ممکن است دچار ترک‌خوردگی شود. توپ‌های لوله‌ها به لرزه درآیند.

سطح ۵: تقریباً همه متوجه آن می‌شوند. گچ‌های دیوارها گاهی دچار ترک‌خوردگی می‌شود. بعضی اشیاء شکستی ممکن است بیافتند و بشکنند.

حرکت لایه‌های سنگی زمین موجب بروز زلزله می‌شود. این عمل که معمولاً در اعماق پوسته زمین به وقوع می‌پیوندد، بر اثر تأثیر نیروهای عظیم طبیعی است که باعث شکستن لایه‌های تخته سنگ‌ها و حرکت آنها می‌گردد. شکستگی در یک تخته سنگ را «گسل» می‌نامند. شکستگی تخته سنگها انرژی زیادی آزاد می‌کند که موجب لرزش زمین یا زلزله می‌شود. هنگامی که تخته سنگی می‌شکند و حرکت می‌کند، اگر دوباره نیروهای جدیدی در اطرافش ایجاد شوند، بار دیگر به حرکت درمی‌آید و زلزله به دفعات تکرار می‌شود. بنابراین مناطق زلزله خیز معمولاً جاهایی هستند که گسل‌های بسیاری در آنجا وجود دارند. به چنین اماکنی

«مناطق گسلی» نیز می‌گویند. شدت زلزله بستگی به این دارد که در هنگام به وجود آمدن انرژی، تخته سنگ‌ها چقدر راحت و آزاد به حرکت درآیند. بین سطوح لایه‌های سنگی همواره اصطکاکی وجود دارد. سطوح ناهموار، اصطکاک بیشتری در مقایسه با سطوح صاف و هموار نسبت به هم ایجاد می‌کنند. از این رو، در تخته سنگ‌های ناهموار انرژی بیشتری لازم است تا سطح ناصاف آنها که در تماس با یکدیگرند به حرکت درآیند. به همین دلیل، در هنگامی که چنین صخره‌هایی به حرکت درمی‌آیند، انرژی بیشتری آزاد می‌کنند و این موجب می‌شود تا شدت زلزله افزایش یابد. برخی دانشمندان روشی را پیشنهاد

کردند که می‌توان با روان‌سازی سطوح تخته سنگ‌ها از شدت و خسارات زلزله کاست. آنان برای این کار با استفاده از مته زمین را سوراخ کردند تا به یک گسل رسیدند. سپس به وسیله پمپ مقدار زیادی آب به محل مورد نظر فرستادند. این عمل باعث شد تا اصطکاک بین تخته سنگ‌ها کاهش یابد و زلزله خفیفی حادث شود.

چارلز ریشر

سطح ۶ همه درجه می شوند. کتاب‌ها ممکن است بر روی قفسه‌ها ایستاده، آنها ممکن است از ساختمان‌ها به بیرون بیفتند و دو دکلن‌ها نیز ممکن است خسارت بیاورند.

سطح ۷ همه از ساختمان‌ها خارج می شوند. حساب استاندارد سیر ممکن می شود به جبهه‌های مشخصات ساختار بعضی دارند. خسارتی وارد می آید.

سطح ۸ خسارت خیلی به ساختمان‌های که ساختار خوبی دارند وارد می شود. برخی ساختمان‌ها به خسارت خیلی می بینند. بعضی دیوارها و ساختمان‌های بلند ممکن است فرو بریزند.

سطح ۹ زمین لرزه می دارد به محضات نامنوعه، و پاره‌کنشی زیر زمین خسارت مستوی وارد می شود. و خشک نمودن می به وجود می آید.

سطح ۱۰ بیشتر ساختمان‌ها ویران می شوند، برخی راه‌های جوی برقی تارند. زمین به حرکت در می آید و شکاف‌های عمیق در زمین ایجاد می شود.

سطح ۱۱ برخی شهر جوی می شوند. پاره‌های می ریزند. زمین تکان می خورد.

سطح ۱۲ خسارت خیلی در همه چیز. امواج زلزله در سطح زمین به حرکت در می آید. شعله‌ها پاره می شوند.

تکان زلزله امروزه به صورت یک شاخه مجزا از علم زمین شناسی درآمده است. در این شاخه‌ای که تخصص آنها مطالعه زلزله است. زلزله شناسی می گویند. همچنین به امواجی که زلزله در

زمین‌های سنگی زمین ایجاد می کند. امواج زلزله می گویند و به دستگیری که این امواج را ثبت و اندازه گیری می کنند. امروزه نگاره‌ها تهیه می شود. امروزه دیگر دارای یک ابزار خاص است که از تعاشبات و امواج حاصل از زلزله در

روی آن ترسیم می شود. به این ابزار گرامو فونومی میگویند که امروزه گفته می شود. البته ابزارهای امروزی این امواج را روی صفحه یک حساس‌تر ارائه نشان می دهند. اولین دستگاه لرزه‌نگار در سال ۱۸۵۶ توسط «ولنجی بالمیری» ساخته شد و کلیه لرزه‌نگارهای امروزی بر اساس اصول همان دستگاه کار می کنند.

امروزه در سراسر جهان هزاران مرکز لرزه‌نگاری به طور پراکنده قرار دارند و به طور شش‌ساعته روزی سراسر فعالیت این مرکز

زمان و نوع زلزله، زلزله شناسان در کشورهای مختلف به تجربه و تحقیق سیستم‌های لرزه‌نگاری دارند، و سپس با دانش‌های جدید را به نقاطی در کشورهای دیگر انتقال می کنند. این کار بر سه مرکز زمین لرزه، شدت و مدت زمان آن را تعیین می کنند. یکی از مراکز مهم لرزه‌نگاری جهان مراکز علمی خدمات اطلاعاتی زلزله ایالات متحده آمریکا است. این مرکز در هر دو حدود ۳۰ هزار زمین لرزه را ثبت می کند.

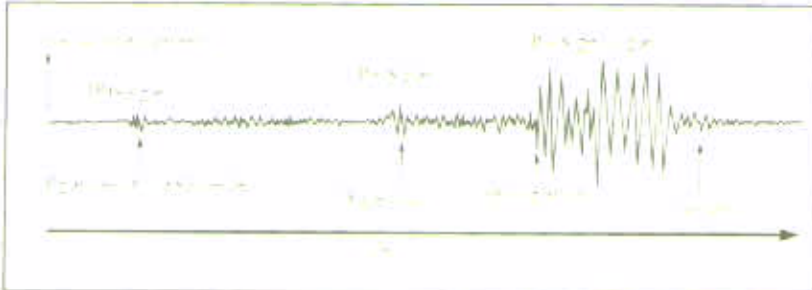
امواج زلزله

امواج زلزله مانند همه امواج، طولی و عرضی است. در امواج طولی در همه جهت حرکت موج به طولی در می آید. ولی در امواج عرضی دراز در طولی دراز و عمود بر جهت حرکت موج عرضی می شوند.

از آنجا که در مطالعه زلزله، جهت نوع امواج ایجاد می شود. که در موج لرزه‌نگاری زمین و در موج یعنی در سطح زمین هستند.

۱- موج اولیه (P) - شروع زلزله، موج (P) به حرکت در می آید. سرعت این موج منحصر از ۳ تا ۱۰ کیلومتر در ثانیه است. نکته‌ای که این موج را از سایر امواج به هم متمایز می کند.

۲- موج ثانویه (S) - پس از موج اولیه توسط موج ثانویه (S) می آید. این موج معمولاً حدود نصف سرعت موج

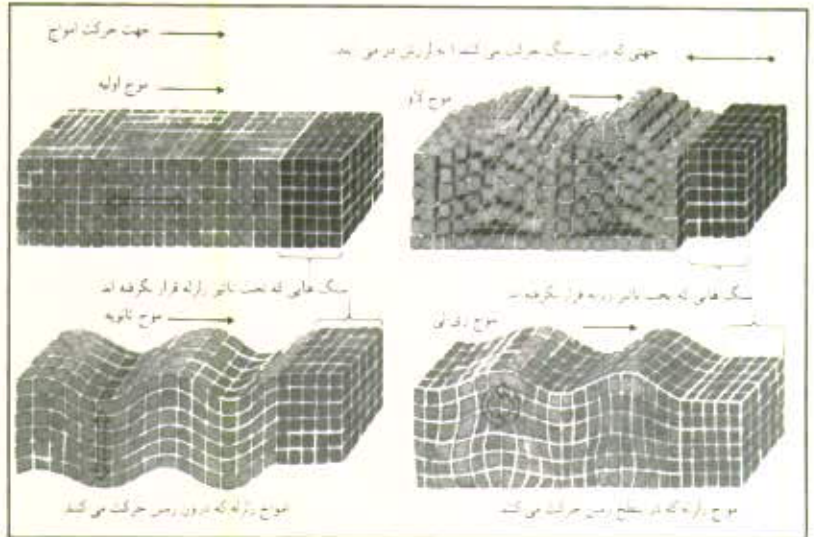
(تصویر شماره ۱)

اولیه (P) است. این موج لرزش پهلو به پهلو ایجاد می کند. ۳- موج لاور (S) پس از دو موج P و S که امواج درون زمین هستند. موج‌های سطح زمین آغاز می شود. موج لاور که در سطح زمین حرکت می کند موجی می شود تا زمین زیر پایمان از پهلو به پهلو به حرکت در کند.

۴- موج ریلی (R) - این امواج موج ریلی می فرماید. این امواج از نوع موج سطح زمین است که در جهت لاور پس حرکت

آزمایش اصطکاک

برای نشان دادن اصطکاک بین لایه‌های سنگی زمین به دانش آموزان، می‌توانید این آزمایش ساده را در کلاس انجام دهید. برای این منظور به یک تکه سنگ به طول ۱۵ سانتی‌متر که یک قلاب به آن وصل شده باشد و یک تکه سنگ به طول ۶۰ سانتی‌متر و یک نیروسنج نیاز دارید. مطابق تصویر ۲، نیروسنج را به قلاب سنگ کوچک، که آن را روی سنگ بزرگ تر قرار داده‌اید، وصل کنید و آن را بکشید. درجه نیروسنج را به هنگامی که سنگ کوچک

(تصویر شماره ۲)

حرکت جزئی کرد یادداشت کنید. این آزمایش را می‌توانید با قطعه سنگ‌هایی در ابعاد مختلف و با سطوح گوناگون (ناصاف، صیقلی) انجام دهید تا دانش آموزان تفاوت درجات نیروی لازم برای به حرکت درآوردن سنگ‌ها را با توجه به میزان اصطکاک بین انواع سطوح ببینند.

پژوهش میدانی

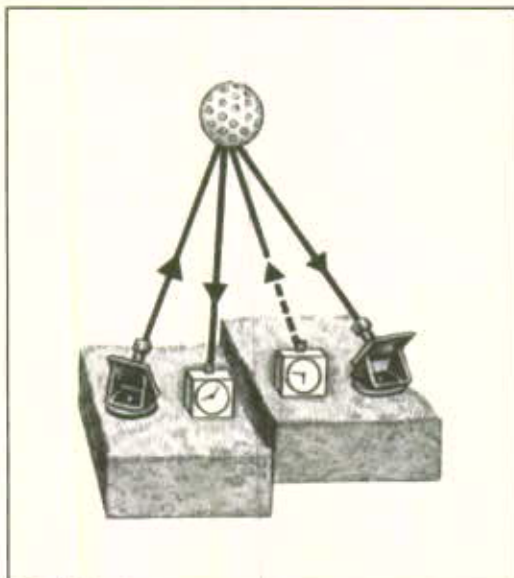
زلزله‌شناسان همواره مدت زمانی طولانی را در مناطق زلزله‌خیز صرف مطالعات خود می‌کنند. کار پژوهشی آنها نصب و بلزری مستمر تجهیزاتی است که برای ثبت حرکت زمین طراحی شده‌اند. آنان از این طریق به مطالعه و پیش‌بینی زمین‌لرزه‌ها می‌پردازند. یکی از مناطق زلزله‌خیز جهان کشور چین است که بیش از ۲۵۰ ایستگاه زلزله‌سنج و ۵۰۰۰ مکان مشاهده دارد.

دانشمندان گاهی نیز از ماهواره‌ای به نام لاجوس ۱۳ برای بررسی

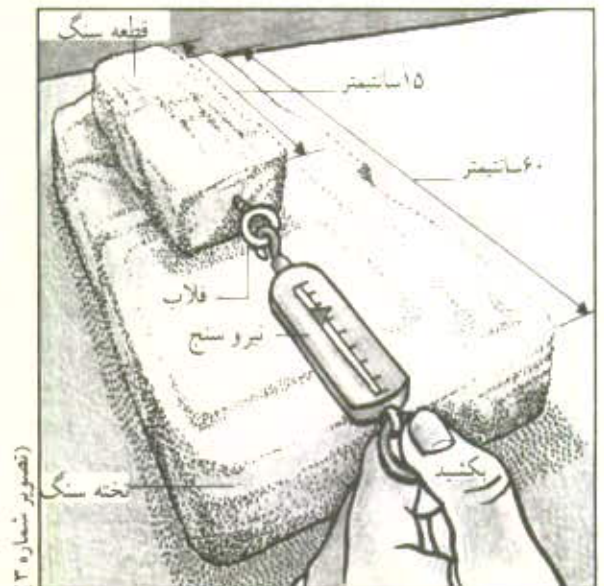
می‌کند. دو موج سوم و چهارم لاووری لی به اسم دانشمندی که آنها را کشف کرده‌اند نام‌گذاری شده‌اند.

اکنون بیسیم این امواج چگونه بر روی سیسموگراف ترسیم می‌شوند. برای این منظور به تصویر شماره ۱ توجه کنید.

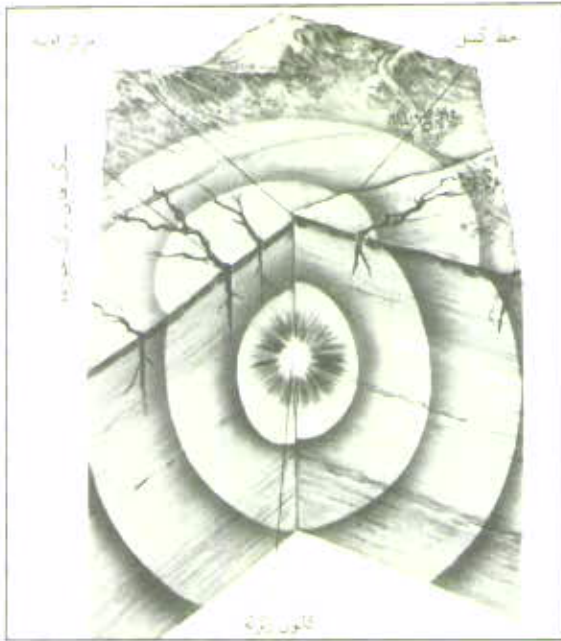
در این سیسموگرام، همچنان که از سمت چپ به ترتیب مشاهده می‌شود، با وقوع زمین‌لرزه، تمامی امواج با هم ایجاد می‌شوند اما همانند دوندگان یک مسابقه دوی ماراتن و رسیدن به خط پایان، همه با هم و همزمان به دستگاه سیسموگراف نمی‌رسند. ابتدا امواج اولیه (P) و آن گاه امواج ثانویه (S) از راه می‌رسند که از درون زمین می‌گذرند. سپس نوبت امواج لاووری لی می‌رسد که مسافت طولانی تری را طی می‌کند، یعنی سطح منور کره زمین را بدین جهت است که به آنها امواج سطحی ۱۲ می‌گویند.

(تصویر شماره ۳)

(تصویر شماره ۴)

قانون رابرت

پیش از این با رفتار گسل چینی کینومتری آینه‌های سی‌سی‌تی‌وی و دوربین‌ها می‌توانستند تغییرات عمیق، ثانویه و جزئی‌ترین گسلی و بالا آمدن زمین از سطح ارض احساس می‌شد.

حرکت گسل‌ها استفاده می‌کنند. از این ماهواره دو پرتوی یکسان لیزر به هر طرف به یک طرف گسل تابانده می‌شود. تصویر شماره ۴. حرکتی که در دو طرف گسل ایجاد می‌شود به مدت زمان تابش نور لیزر از ماهواره به زمین و بازگشت آن به ماهواره اثر می‌گذارد. این تفاوت

زمانی، حاشی از به حرکت در آمدن زمین است.

طولانی‌ترین زمین لرزه

در مارس ۱۹۶۴، زمین‌لرزه قدرتمندی شهر انکو واقع در آلاسکا را لرزاند. در طول این لرزه که یکی از طولانی‌ترین زمین‌لرزه‌های تاریخ است که تاکنون ثبت شده است مدت چهار

دقیقه، شهر و حومه آن را لرزاند و موجب شد تا حیوانات در زمین فرو بروند.

ساختمان ضدزلزله

ساختمان در این آمریکا واقع در سان فرانسیسکو یکی بسیار شاخصی است. این عمارت با فونداسیونی که در زمین ارتعاشی دارد صوری ساخته شده است که در هنگام زلزله، لرزه‌ها را از زمین جدا

لرزه‌نگار در قطب جنوب

ساختگاه در یکتا واقع در قطب جنوب یکی از عجیب‌ترین ساختگاه‌ها در قطب جنوب است. این دستگاه‌ها در این دستگاه‌ها می‌توانند به مطالعه زلزله زمین‌لرزه‌ها بپردازند.

شرایط اشتراک

۱- واریز حداقل مبلغ ۱۵۰۰۰ ریال به عنوان علی الحساب به شماره ۳۹۶۶۲۰۰۰ بانک تجارت شعبه سرخه حصار، کد ۳۹۵ در وجه شرکت افست و ارسال اصل رسید بانکی به همراه فرم تکمیل شده اشتراک الزامی است.

۲- شروع اشتراک از زمان وصول فرم درخواست است.

نام و نام خانوادگی:

میزان تحصیلات:

نشانی کامل پستی:

استان:

شهرستان:

خیابان:

کوچه:

پلاک:

تلفن:

کد پستی:

مبلغ واریز شده:

شماره و تاریخ رسید بانکی:

امضاء

لرزه نگار بین المللی

در جهان، شبکه بین المللی لرزه شناسی وجود دارد که لرزه های سراسر کره زمین را تحت نظر قرار می دهد.

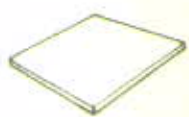

مطالعه خزیدن زمین

دانشمندی سرگرم اندازه گیری حرکت های یک گسل یا استفاده از دستگاه Creepmeter است. بخش های چپ و راست این دستگاه بر روی دو طرف خط گسل قرار می گیرند.

پانویس

- 1- Charles Richter
- 2 - Giuseppe Mercalli
- 3- Seismologist
- 4- Seismic waves
- 5- Seismograph
- 6- Seismogram
- 7- Luigi Palmieri
- 8-wave (P-wave)
- 9- Secondary Primary
- 10- Love wave
- 11- Rayleigh wave
- 12- Surface Waves
- 13- Lageos Satellite
- 14 - Vesuvius

شیمی ، علم آزمایشی

سهلایک نژاد

فشاردهنده که در آن یک کپسول از دانش آموزان که بحث جلسه قبل را یاد میکنند و در وقت خاصی دنبال می گردند. دو گویه به پار این را در ظرفی قرار داده و به کلاس آورده است. وقتی موضوع در حوضکم نوشته ای را به من نشان داد که در آن به این ترتیب توضیح داده بود برای من این سوال مطرح شده بود که به شمع هنگام سوختن مقدارش کم می شود یا نه؟ ای این که به جواب سوال برسم، ابتدا در شمع هم اندازه انتخاب کرده شمع اولی را روشن کرده و شمع دوم را خاموش نگه داشتم. بعد از آن که شش از سوختن از سوختن شمع اول گذشت، آن را خاموش کردم و با دقت تیبیه هر دو شمع را سوزان آوردم. سپس هر دو شمع را به صورت گلوله در آوردم. به جوی مقدار آنها را با هم مقایسه کردم. شمع اول به صورت گلوله کوچک تر و شمع دوم به صورت گلوله بزرگ تر درآمد. این نتیجه ای من خیلی جالب بود و من مطمئن شدم که وقتی شمع می سوزد مقداری از مقدارش به مواد دیگری تبدیل می شود که می توانیم مقدار آنها را وزن کنیم و این فهمیده که آن مواد دیگر از جیس شمع هستند یعنی ماده شمع به ماده دیگری تغییر کرده و سوختن شمع یک تغییر شیمیایی است.

این دانش آموز پرسید بود مسئله ای را که در ذهنش پیش می آمد به خوبی حل و فصل کند و به سوال اساسی خود دست نهد. سپس برای حل آن، آزمایش ساده ای طراحی کرد و در پایان به خوبی از آن آزمایش نتیجه گیری لازم را به عمل آورد. از آن که قلم دیگری از دانش آموزانم به روش علمی به حل این مسئله پرداخته است بسیار خج شجاع شدم و از او بزرگ تر روز شاهد رشد و پرورش قدرت تفکر و خلاقیت در تکلیف دانش آموزان شدم.

✽ میز میز بخاری میز میز میز

در حال تدریس موضوع اموات در حوضکم به این ترتیب تدریس بود. در مورد تغییر شیمیایی بحث های ریاضی در کلاس مطرح شد. من هنوز احتیاج به آزمایش ها و بررسی های بیشتری احساس می شد. یکی از معانی که در آن دانش آموزان ابهام می به نظر می رسید این بود که بعضی بچه ها تصور می کردند که سوختن شمع تغییر شیمیایی است و به این ترتیب که ابتدا پارافین را مخلوط شعله گرم شدند و سوختن می شود و پس از سوختن شمع به صورت قطرات شمع به طرف پایین می شود. سپس سرد شده و دوباره به صورت پاره ای جدا می شود می آید. این ترتیب از نظر دانش آموزان در این تغییر ساده با مواد جدیدی هنگام سوختن شمع تولید می شود. برای رفع این سوء فهمی آزمایش انجام داده. به این ترتیب که هنگامی که شمع در حال سوختن بود یک بشر را که سطح داخلی آن کاملاً خشک بود به صورت وارونه بالای آن شمع قرار دادم. بعد از چند لحظه قطرات ریخت حاصل از سوختن شمع، جملات داخلی بشر را به شعله بطوری که شبیه به صورت مات دیده می شد. از بچه ها خواستم که با دست خود از قطرات ریخت را لمس کنند تا این مشاهده تولید بخار آب (که یکی از فرآورده های سوختن شمع است) و در اینجا پس از برخورد با سطح داخلی بشر به صورت قطرات زیر آن می آید (مسئله منظمی به نظر می رسید). امهور در موضوع تبدیل بخشی از پارافین به مواد جدید و کم شدن مقدار پارافین اولیه جای شک وجود داشت. به دانش آموزان توضیح دادم که با داشتن بشر نظیر وسایل دقیق تر، می توان دریافت که از جرم شمع اولیه کاسته می شود. جلسه بعد که سر کلاس آمدم،

تجربه ای جدید در آموزش علوم

بیشتری به درک و فهم کتاب داشته باشند، بعد از مطالعه کتاب، چند سؤال از آنها می‌پرسم و در ادامه توضیح بیشتری را که لازم می‌دانم درباره آن موضوع، برایشان مطرح می‌کنم و در ضمن مشاهدات و آزمایش‌های مربوطه در این موقع از تدریس توسط دانش‌آموزان انجام می‌شود. آن‌گاه به مدت ۵ الی ۱۰ دقیقه فرصت می‌دهم تا بچه‌ها متن کتاب را دقیق‌تر مطالعه کنند و بعد از آن از هر کدام، یک سؤال از متن درس می‌پرسم و نمره می‌دهم. این روش از تدریس برای مباحث زیست‌شناسی و زمین‌شناسی که دانش‌آموزان از سال‌های دبستان درباره آن تا حدودی اطلاعاتی دارند، مؤثر و مفید است. روشی تکمیلی که گاهی برای پرسش درس از دانش‌آموزان از آن استفاده می‌کنم، بازی علوم است. به این ترتیب که از دانش‌آموزان می‌خواهم بازی‌های فکری را که در خانه دارند (مانند راز جنگل و...) تغییر دهند، به این ترتیب که با طرح سؤالات علوم به جای سؤالاتی که قبلاً در بازی آمده بود و نوشتن جواب آنها در پاسخ نامه‌های مربوطه، بازی را کامل کنند (البته سؤال و جواب‌ها توسط معلم بازبینی می‌شود). بعد از آن یک ساعت پرسش را با استفاده از این بازی به صورت گروهی توسط دانش‌آموزان برگزار می‌کنیم. این نوع بازی‌ها خیلی مورد علاقه دانش‌آموزان قرار می‌گیرند و به کار بستن آنها بخصوص قبل از آزمون و هنگام دوره کردن درس‌ها برای کاهش اضطراب و تعمیق مطالب درسی بسیار مفید و جذاب است.

برای تدریس موضوعات جدید ابتدا سعی می‌کنم از میزان اطلاعات قبلی دانش‌آموزان در آن موضوع آگاه‌شوم. به همین منظور از روش‌های مختلفی برای این امر استفاده می‌کنم. از آنها ۲ الی ۳ سؤال اساسی درباره آن موضوع می‌پرسم و می‌خواهم به آن سؤال‌ها پاسخ نهند. البته ابتدا از آنها می‌خواهم که به مدت ۲۰ دقیقه با یکدیگر، درباره موضوع بحث کنند و آنچه در آن مورد می‌دانند برای یکدیگر بیان کنند و سپس دانسته‌های خود را در قالب سخنرانی، نمایش، نقاشی، شعر و سایر روش‌های مورد علاقه شان در کلاس ارائه دهند. بعد از آن که در طی بحث‌های گروهی، به خوبی موضوع مورد نظر را بررسی کردند. و آماده دریافت نظرات کتاب در آن مورد شدند، به آنها اجازه می‌دهم به مدت ۱ دقیقه از کتاب درسی خود استفاده کنند تا بدانند آیا نظرات آنها با نظرات کتاب همخوانی دارد یا نه، و اگر جواب مثبت است می‌پرسم: چرا و چگونه این نظرات با یکدیگر ارتباط دارند؟

پس از این مرحله، از افراد هر گروه می‌خواهم که مطالب نوشته شده خود را آماده و مرتب کنند و به کلاس ارائه دهند و به اجرا درآورند. از آنجا که تک تک دانش‌آموزان قبلاً در جمع‌آوری و ارائه مطالب شرکت فعال داشتند، در هنگام ارائه و اجرا هم با دقت به فعالیت‌های یکدیگر توجه می‌کنند. بعد از آن از همه دانش‌آموزان می‌خواهم که آن موضوع درسی را از روی کتاب مطالعه کنند. برای آن که دانش‌آموزان تسویه

● دبیر علوم تجربی مدارس تهران

مکتبی

با استاد غلامعلی مکتبی

جعفر ربانی

کمتر کسی است که دورهٔ دبستان خود را در سال‌های نخست دههٔ چهل نگذرانده باشد و خاطره‌های شیرین از تصاویر رنگین و زیبای کتاب‌های تاریخ و جغرافیای آن سال‌ها - سال پنجم و ششم ابتدایی - در ذهنش نمالده باشد. آن کتاب‌ها را سه نفر از نقاشان به‌نام، با هرمندی و مهارت تمام، تصویرگری کرده بودند. غلامعلی مکتبی، زمان زمانی و پرویز کلانتری، حطاط آن کتاب‌ها هم محمد سلحشور بود. از این چند تن، استاد غلامعلی مکتبی هنوز در وزارت آموزش و پرورش به تلاش در عرصهٔ تصویرگری ادامه می‌دهد. از این رو لازم دیدیم، در این شمارهٔ مجله، ایشان را به شما معلمان عزیز، بویژه معلمان هنر، معرفی کنیم.

استاد مکتبی اولین روزهای زندگی خود را چنین توصیف کرده است:

«بزرگین گرم و روشن، برنارفته از آفتابی خیره‌کننده و گرم چون مهربانی، و در آغوش خانواده‌ای به غایت مهربان و خیرخواه، و نیز در میان مردمی خون‌گرم، پافرشی نه‌چندان کهنه و با سری در آسمان خیال، به دنیا آمدم و با محبت و مهربانی و با زرمزه‌های دلشبین پدران و مادرانه از آن روز به سوی رانده و در راهی قرار گرفتم

که آرزوی هر پدر و مادر دلسوزی است؛ یعنی این که فرزندشان جز با صفا و سادگی و دوستی و قرابت پیوندی نداشته باشد و همواره در همهٔ کارها به فکر خدا باشد؛ و چنین شد.»

غلامعلی مکتبی در اردیبهشت سال ۱۳۱۳ شمسی در اهواز به دنیا آمد؛ از پدری که به شغل پارچه‌فروشی اشتغال داشت

قصه‌های خواندنی، قصه‌های شنیدنی

دریاچه‌ی آبی رنگ

کود

نوشته: نوری اجمادی ♦ تصویرگر: غلامعلی مکتبی

سال‌ها بود که او و دوستانش برای تصویرگری کتاب‌های تاریخ و جغرافیای پنجم و ششم ابتدایی دعوت شدند. این تجربه و نیز فارغ‌التحصیل ممتاز بودن، سبب شد غلامعلی مکی با بورس دانشکده، جهت ادامه تحصیل در رشته نقاشی، راهی کشور فرانسه شود. او در مدرسه عالی هنرهای زیبای پاریس (Beaux Arts، بوزآر) ثبت‌نام کرد و زیر نظر استادانی همچون سووری (souverbi) و شاستل (Chastel) و اوزم (Azam) هنر آموخت و بیش از پیش با رمز و رازهای نقاشی آشنا شد.

وی بعد از شش سال که در فرانسه بود به کشور بازگشت و نخست در مؤسسه انتشارات فرانکلین (علمی و فرهنگی کنونی) و سپس در مجلات یک (رشد کنونی) به کار تصویرسازی مشغول شد. از دوستان وی در آن دوره، پرویز کلانتری است که اکنون، همچون استاد مکی، از هنرمندان صاحب‌سبک به‌شمار می‌رود.

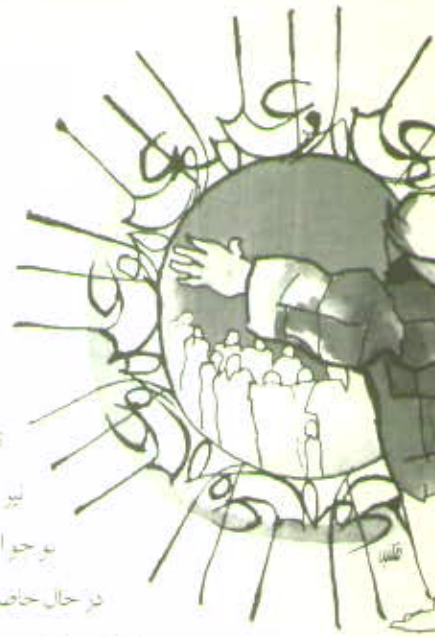
استاد مکی از سال ۱۳۶۴ به مدت یازده سال پیاپی در دانشگاه تهران، دانشگاه هنر، دانشگاه الزهراء، دانشگاه آزاد و دانشکده صدا و سیما به تدریس نقاشی، تصویرسازی و مبانی رنگ، به کار مشغول بوده است. همچنین طی سال‌های

و از مادری مثل همه مادران دنیا، که کالایی جز محبت ندارند و آن را هم بی‌دریغ در اختیار فرزندان خود می‌گذارند. هفت ساله بود که روزی پلوش دستش را گرفت و او را علی‌رغم مخالفت‌های شدید دیگران و دوستانش که در آن زمان مدرسه رفتن را حتی برای پسران، جایز نمی‌شمردند، به مدرسه خیام برد و اسمش را در کلاس اول نوشت.

بعد از دوره ابتدایی، غلامعلی وارد دبیرستان شاهپور و سپس دبیرستان دگر حسینی شد و دیپلم ریاضی گرفت. آن‌گاه راهی تهران شد و با شرکت در امتحان ورودی دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه تهران و پذیرفته شدن، تحصیل در رشته نقاشی را آغاز کرد. در این دانشکده زیر نظر استادانی چون علی محمد جلیلیان، جواد حمیدی و محمود جواد پور اصول طراحی و نقاشی را فراگرفت و در مدت شش سال کلیه درس‌های نظری و برنامه‌های علمی دانشکده را به پایان رساند و در آخر کار با پروژه لیسانس خود با عنوان «حمام عمومی مردانه» با

درجه ممتاز فارغ‌التحصیل شد. در همین

و انقلاب اسلامی تا

زمان بازنشستگی،

در دفتر انتشارات

کتاب آموزش و وقت

خود را صرف

تصویرگری مجلات رشد و

بیر کتاب های کودک و

نوجوان نموده است. استاد

در حال حاضر، با بخش تصویرسازی

مجلات رشد و نیز دفتر چاپ و توزیع

کتاب درسی همکاری دارد و همچنان به هنرآموزی ادامه

می دهد. در زیر توجه شما را به اسامی پاره ای از دهه های کتابی

که استاد مکتبی آنها را تصویرگری کرده است جلب

می کنیم.

حسینی (۱۳۲۰)، قصه خوب مریم (۱۳۶۶)، پشت

این پنجره ها، (۱۳۶۷)، بلبل نوک طلا و باغ ازروها

(۱۳۶۸) کوچه های آبی (۱۳۶۹) پونه ها و پروانه ها

(۱۳۶۹) زخم زبان (۱۳۶۹) آسمان دریا شد (۱۳۶۹)

خواب گمشده مادر بزرگ (۱۳۶۹) پس کی برف می بارد؟

(۱۳۷۰) حسینی کلاس چنده؟ (۱۳۷۵) حسینی یک

جوجه داره (۱۳۷۵) حسینی یکی به دونه است (۱۳۷۵)

حسینی کلاس لونه (۱۳۷۷) حسینی چطور شیطانکه (۱۳۷۷)،

حسینی به دسته گل بود (۱۳۷۸) باغ فرشته ها (۱۳۷۶)

چهارده قصه آسمانی (۱۳۷۶) مرزبان نامه (۱۳۷۷)

دختری که زیاد می داست (۱۳۷۷) خاله موسکله و آقا موشه

(۱۳۷۷) خاله موسکله و وروجک (۱۳۷۷) شاه عباس از

این ور (۱۳۷۷) و...

استاد مکتبی طی فعالیت های هنری خود جوایز مختلفی

از نمایشگاه ها و جشنواره ها دریافت کرده است. از جمله:

۱- دومین نمایشگاه هنر گرافیک ایران - (۱۳۶۸)، اثر

برگزیده: کتاب قصه خوب مریم.

۲- جایزه ویژه مجله سلام بچه ها، مجموعه آثار، حوزه

علمیه قم.

۳- چهارمین جشنواره کتاب کودک و نوجوان ۱۳۷۴،

لوح تقدیر ویژه کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.

۴- پنجمین جشنواره مطبوعات کودک و نوجوان، ۱۳۷۵.

۵- جشنواره کتاب کودک و نوجوان، کانون پرورش

فکری کودکان و نوجوانان، کتاب مرزبان نامه، به عنوان

بهترین کتاب سال ۱۳۷۸.

۶- لوح تقدیر چهارمین نمایشگاه بین المللی آثار

تصویرگری کتاب کودک، ۱۳۷۸.

۷- بهترین روی جلد کتاب (دست گو چو لوبیا گو چولو) در

دهمین جشنواره کتاب کودک و نوجوان سال ۱۳۷۹.

کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان

با توجه به آنچه خواندید، باید گفت استاد علامعی

مکتبی نزدیک به پنجاه سال است که بی وقفه به تصویرگری

و هنرآموزی در عرصه کتاب و مطبوعات، در حوزه کودکان

و نوجوانان، مشغول است. امید که خدمات استاد همچنان

مستدام باشد.

واژگان فنی و عبارات خاص همیشه به یک صورت درک نمی‌شوند. هر کس، بسته به درک خود، از یک لغت با اصطلاح، معنای مفهومی منحصر به فرد استخراج می‌کند. خلاقیت یکی از این نوع کلمات است که برای دریافتن آن نیاز به دقت و تعمق بیشتری داریم. اگر بخواهیم مفهوم خلاقیت را بر مبنای ریشه لغوی آن (خلق) تفسیر کنیم، ممکن است احتمال خطای ما افزایش یابد. چون واژه خلق بیشتر به معنای آفرینش و آفریدن است تا چیز دیگر! پس بهتر است برای درک و دریافت ماهیت این کلمه آن را از طریق معادل لغوی آن در زبان فارسی مورد بحث و کنکاش قرار دهیم. بهترین معادل برای این واژه در زبان فارسی «نوآوری» است. حال ببینیم نوآوری چیست؟ در کارگاه عکاسی از یک نگاتیو هزاران نسخه تکثیر می‌شود که می‌توان آن را در نمایشگاه‌ها به فروش رساند. بدیهی است که نمی‌توان اسم این کار را نوآوری گذاشت. زیرا این کار با تولید انبوه هیچ تفاوتی ندارد. تنها، همان نگاتیو فیلم اول را که با حرکت سریع شاتر دوربین شکل گرفته، می‌توان کار خلاق یا نو دانست. نسخه‌های بعدی که از روی نگاتیو نخست تکثیر می‌شود تماماً و بدون استثنا از این قاعده خارج‌اند. همین‌طور، اولین مدل لباس که توسط طراح مد طراحی می‌شود، نوآوری است ولی اگر

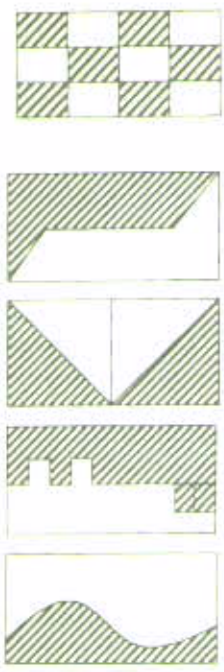
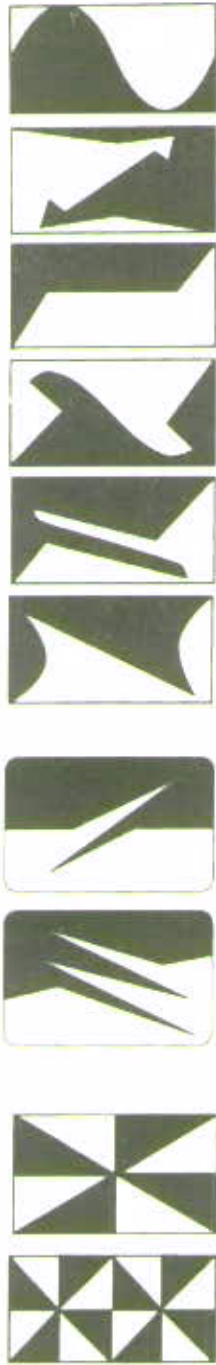
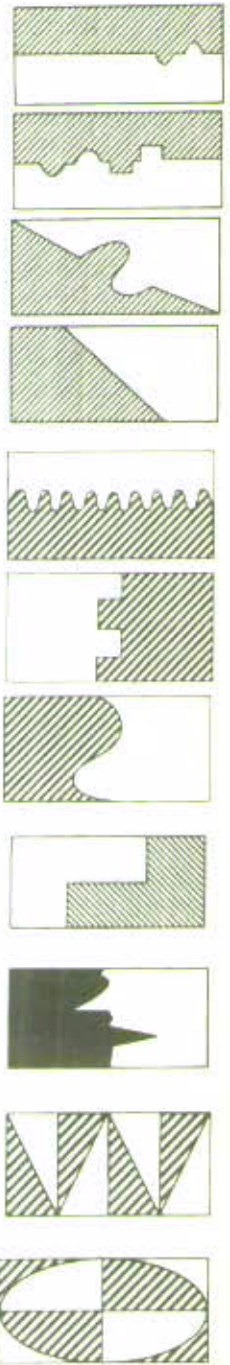
خلاقیت

احمد کعبی فلاحیه

مسبوق است. این چیز تازه به زبان علمی پدیده (Phenomena) خوانده می‌شود. به نظر می‌رسد بحث را اندکی پیچیده ساخته ایم ولی اگر عنایتی به خرج دهید، با ذکر مثالی ابتدایی، آن را روشن خواهیم کرد. معلم هنر سر کلاس خود به هر دانش آموز یک جعبه خمیر می‌دهد و از آنها می‌خواهد که با آن آدمکی ساده بسازند. دانش آموزان دست به کار می‌شوند و بنا به توصیه معلم خود یک آدمک خمیری ساده تحویل می‌دهند. پس از بررسی آنها، معلم هنر، در یک رده بندی علمی، متوجه یک تشابه کلی بین آدمک‌ها می‌شود. البته او به تفاوت‌های جزئی بین آدمک‌ها اهمیتی نمی‌دهد. مثلاً ممکن است بعضی از آدمک‌ها دارای دست یا پای درازتر یا لاغرتر از معمول باشد. چنین تفاوتی نمی‌تواند مایه مغایرت باشد. اما معلم در میان تمام آدمک‌ها متوجه آدمکی با فرم خاص می‌شود که تمام اندام‌های آن، از سر گرفته تا انگشتان پا، دارای حجمی غیر متعارف است. متوجه می‌شود که دانش آموز مجسمه ساز، با گرایش به احجام نامأنوس، به طور ناخودآگاه «سبک کوبیسم» را برای تولید کار خود برگزیده است. به این می‌گویند: «خلاقیت». این که می‌گوییم ناخودآگاه، قصد داریم تأکیدی بسیار جدی بر این وجه داشته باشیم. همه بچه‌ها از شکل متعارف آدمی که همان استوانه یا استوانه ناقص است برای خود مدلی همگانی ساخته و کاری تقلیدی انجام داده‌اند ولی آن یک نفر از شکل متعارف، دوری جسته و

حجم‌های چهار گوش (مکعبی = کویبک) را برای ارایه کار خود برگزیده است. این کار نسبت به کار دیگران، یک «نوآوری» است. در چنین حالی می‌توان کار را در مقوله «خلاقیت» جای داد و آن دانش آموز

همین مدل به کارگاه خیاطی رفت و از آن هزاران نمونه دیگر تولید شد، دیگر فاقد مفهوم خلاقیت خواهد بود. نوآوری، همچنان که از نامش پیداست، پدید آوردن یک چیز تازه و غیر

سبکی را برای شروع درگیر کنید
 منحرف به تقسیمات گسترده است
 به کارهای دیگران شده، بداند که
 تفاوت همیشه و است و باید وجودش
 نمی شود، بلکه نقاشی که در یک کار
 است به کار دیگری موجب تفاوت و
 برتری شود، مایه از شگفتی آن اثر
 خواهد شد، و اجزا در جهتی از جلالت
 است بکنی از راههای ساخت در
 خلاق، فاصله گرفتن از تکرار و
 تشابه است، این در بعضی شده و
 تکرار دو عنصر است
 جهت بازی شش می تواند شود
 فناوری است هر قدر در ذهن هر
 فکر و اندیشه آن هر چه باشد و

در یک مدرسه، دبیر ریاضی از
 دانش آموزان کلاس خود خواسته
 است یک مستطیل را به هر گونه
 که می خواهند به دو قسمت
 مساوی تقسیم کنند.
 آنچه را که در اینجا می بینید
 حاصل خلاقیت ۲۶ دانش
 آموز همان کلاس است. گزارش -
 کامل این کار را در مجله رشد
 ریاضی برهان راهنمایی
 (شماره ۳۰) مطالعه نمایید.

تکرار به دور باشد، از شگفتی است
 چرا که احتمال نصف شدن به نوآوری
 راستی از پیش اندیش می دهند
 برعکس آن هم درست است هر چه
 عناصر تکرار نشده در تکرار باشد
 فت شود آنکار به یک اثر معنوی
 نزدیک تر می شود. خلاقیت در واقع
 آوردن چیز نو است، و نه تقلید و پیروی
 سبکی

سینه گشت و کهن شد حدت اسکنار
 بحر نو آرز که نور اخلاقی است دیگر
 به همان اندازه که تولید انبوه،

را «خلاق» قلمداد کرد

۱٪ از اشکال غیر متعارف

۹۹٪ از اشکال متعارف استفاده کردند

یک معنای خلاقیت، خروج از تکرار و روزمرگی است و نوآوری نیز
 دقیقاً همین مفهوم را می دهد.

یک سوسه هر متداسپاتی که مکتوبیسم را در نقاشی به وجود آورد
 هیچ مربی بر نقاشان معاصر خود نداشت: یک نقاش معمولی بود، ولی

چشم را حس می کند، چیز نو روح را حلا می نهد و در راه
 موهبتی چشمه از برینک می کند

رشد

آموزش زبان فارسی

۳۷

ویژه نامه آموزش زبان فارسی

www.roshdmag.org

issn 1606 - 9226

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه ریزی
دفتر انتشارات کمک آموزشی

هدف‌هایی که در نثر معاصر دنبال می‌شود

آنجا که گرد سم اسبان از ستاره زحل هم بالاتر می‌رفته است!

محمد پروین گنابادی

اشاره:

استاد محمد پروین گنابادی از مفاخر ادب معاصر فارسی است. وی را که از دانش‌آموخته‌های حوزه حراسان و از شاگردان میرزا ادیب نیشابوری اول در مشهد و سپس از همکاران علامه دهخدا در لغت‌نامه بود، از ادیبان طراز اول معاصر به‌شمار می‌آورند. گنابادی سال‌ها معلم زبان فارسی در دبیرستان‌های نهران بود و در ضمن با مراکز علمی و فرهنگی همکاری داشت؛ از این جهت کارنامه‌ای پربرگ و بار دارد. ترجمه او از متن عربی «مقدمه ابن خلدون» چه از جهت دقت و اعتبار و شیوایی زبان و چه از جهت ریویزیون‌های محققانه مترجم، از بهترین نمونه‌های ترجمه به زبان فارسی است.

مقاله‌ای که از استاد در اینجا می‌خوانید، یکی از مقالات ارزشمند اوست که با نگاهی انتقادی به نثر فارسی، چگونگی به‌کمال رسیدن نثر امروز را مورد اشاره قرار می‌دهد.

هست جنود گرمی سارند، داستان‌هایی که به‌تخته‌ترین خواهش‌های درونی و شکست‌آورترین غریزه‌ها و هوس‌های گوناگون بشر را برملا می‌کند، سرگذشت‌هایی که فحایح و وحشت‌بار بشر را در روزگارهای گذشته بحسد می‌دهد و خونریزی‌ها و قتل‌عام‌ها و غارتگری‌ها یا فداکاری‌ها و از خودگذشتگی‌های فیهرمندان و نوابغ را در پیش‌دندگان عامی‌نهد، همه اینها انعکاس‌هایی از تحولات روح آدمی است که از اندیشه‌ی شاعر یا نویسنده تراوش می‌کند و با نوک جامه بر روی کلاه می‌آید و فرل‌ها به یادگار می‌ماند و در هر مرتبه موارث معنوی ملت‌ها به‌شمار می‌آید. اینها همه در زیر تأثیر دگرگونی‌های اجتماع، حوادث لحاظ معنی و اندیشه و خواه از نظر چگونگی لفظ و ترکیب سخن، زمان به‌زمان تغییر می‌پذیرد و نوع می‌یابد.

مآخذ در زمان شیرین پارسی به نسبت شهکدهای شاعران، یادگارهای گران‌بهای بسیاری از نویسندگان نمی‌توان به‌دست آورد. از این‌رو که در گذشته به‌علی‌نوجه به شعر بیش از نثر بوده است و نثر پارسی که شاید از بلغمی آغاز گشته و با آن همه سادگی و روانی بی‌یادگار مانده، پس از هجوم مغول‌انچنان به انحطاط گرایده است

رشد

زبان و ادب‌ها هم مانند همه شیون اجتماعی دگرگونی می‌یابد و به نسبت پیشروی یا در حارت ملت‌ها به پیش می‌شاند یا به فقرا می‌گراید، نشانه‌های هر تحولی را که در جامعه پدید می‌آید، نمودار می‌کند و آیین‌ها و رسم‌های مردم را در هر روزگار و در هر سرزمین همچون آینه‌ی تابان در خود معکس می‌سازد. غزل‌های جانسوز یا شورانگیز، تغزل‌های غماشقانه و شادمانی بخش، مدیحه‌های آکنده از چلبوسی و گرافه‌گویی یا قصیده‌هایی که در آنها به وصف طبیعت و منظره‌های دلپذیر آل می‌پردازند، مرثیه‌های مصیبت‌بار و غم‌انگیز، حماسه‌های شیوایی که روح بزم‌جویی و دلآوری را برمی‌انگیزاند، رباعی‌هایی که راز اویش را به باد تمسخر می‌گیرد و فلسفه‌ی «دم غنیمت شمردن» را اندرز می‌دهد، یا جاهلی از بندو حکمت به‌روی خواننده می‌گشاید، مثنوی‌هایی که آدمی را به عالمی والا تر از این جهان خاکین سیر می‌دهد و درس بشردوستی و محبت و پرهیزگاری را به‌بشر می‌آموزد، هجاگویی‌هایی که خوبی‌های ناستوده‌ی حسد و کینه‌نوازی و نفاق را انجم می‌سازد، هزل‌سرایی‌هایی که اندیشه‌های زشت و ابله‌انگ می‌دهد، انتقادهایی که نیک و بد هر کس یا هر چیز را آنچنان که

که به هیچ رو نمی توان آن را با شعر پارسی سنجید. چنان که در دوره قاجاریان جنبش ادبی نوینی در اصفهان توسط تنی چند از سخنوران آغار گردیده و موضوع تجدیدنظر در سبک شعر و بازگشت به اسلوب شاعران عصر غزنویان پیش آمد و در نتیجه سخن سرایانی چون: سروش و صبا و شببانی و دیگران پدید آمدند ولی در نثر هیچ گونه تحولی روی نداد و همچنان نویسندگان به بغرنج نویسی و روش ادبی مبتذل آنگه از تشبیه ها و استعاره های بی مزه و آوردن شعرها و نثرهای عربی به عنوان فضل فروشی و بر سر مدن القاب و عناوین بوج و دور و دراز به قصد تملق گوئی ادامه می دادند و این اسلوب همچنان تا اندکی پیش متداول بود. آنگاه که کسانی از مردم میهن مادر همین روزگار به ادبیات او و پایان آشنا شدند، نثر ساده معاصر پی ریزی گردید و نویسندگانی چون ملکم خان و طالب زاده و دیگران در این شیوه پیش قدم شدند و ساده نویسی را رواج دادند؛ و بسیار شگفت آور است که، چنان که یادآور شدیم، با این که نثر فارسی پس از اسلام به وسیله نویسندگان ساده نویسی چون بلعمی و دیگران پی ریزی گردید و در عصر غزنویان تاریخ نویسی چون ابوالفضل بیهقی در آن پدید آمد، در ادوار پس از مغول آنچنان گرفتار شیوه تکلف آمیز و بغرنج نویسی گردید که سنجش نمونه های گوناگون آن در روزگزارهای مختلف با یکدیگر مایه حیرت می شود اینک برای این که خوانندگان گرمی سبک ساده و بی تکلف نویسندگان پیش از مغول و شیوه تصنع آمیز و مبتذل نویسندگان پس از مغول را در برابر هم ببینند دو نمونه از کتاب تاریخ، یکی تاریخ بیهقی و دیگری حبیب السیر، برگزیده شد تا در همین مقاله تحول عجیبی که در نثر پارسی رخ داده است در دیده خواننده تجسم یابد.

خواندمیر درباره «لشکر کشیدن امیر تیمور گورکان باز دیگر بر سر «تو قمش خان» می نویسد:

«چون عساکر برودت مائر زمستان به واسطه ظهور آثار اقتدار سلطان بهار، از فضای دشت و مرغزار منتهزم گردید و جنود فیروزی دثار رباحین و ازهار از اعتدال هوای اشجار در اهتزاز آمده عنان به سوی صحرا و کوهسار گردانید؛ مثنوی:

سلطان بهار از نجمل آراست سپاه سیزه و گل
برخواست به عزم گشت لاله زد خیمه به کوه و دشت لاله
رأی کشورگشای صاحبقران ممالک آرای چنان اقتضا کرد که
نوبت دیگر، لشکر فیروزی اثر به دشت فیچاق کشدو به دست
اقتدار، تو تمش خان و سپاه نعماق را مجدداً گوشمالی دهد و به
تاریخ روز یکشنبه جمادی الاول سنه سبع و تسعین و سبعمائه

اعلام آفتاب اشراق برافراخته از یورت قشلاق عازم در بند
شروان گشت و افواج عساکر ظفر، مانند امواج دریا در حرکت
آمده گرد سم بادپایان از ایوان کیوان درگذشت.

(حبیب السیر ج ۳، چاپ خیام، ص ۴۶۳)

و هم او درباره قشلاق رفتن امیر تیمور می نویسد:
چون رایت آفتاب اشراق صاحبقران آفاق پرتو وصول بر
ممالک عراق انداخت جهت قشلاق قرا باغ اراده اختیار کرده روی توجه به آن
صوب آورد و از آب ارس عبور فرموده و احوالی قطور کنت که یورت
عمر تا با بود مضرب خیام عساکر احتشام گشت.

(حبیب السیر ج ۳، چاپ خیام، ص ۴۸۴)

و اما بیهقی درباره (لشکر کشیدن مسعود غور) چنین می نویسد: و در
سنه احدی عشر و اربعمائه امیر به هرات رفت و قصد غور کرد.
بدین سال، روز شنبه نهم جمادی الاولی از هرات برفت با سوار و پیاده
بسیار و پنج پیل سبک تر و منزل نخستین باشان بود و دیگر خیار
و دیگر پریان، و آنجا دو روز بیود تا لشکر به تمامی در رسید.
پس، از آنجا به پار رفت و دو روز بیود و از آنجا به چشت رفت و
از آنجا به باغ وزیر بیرون رفت و آن رباط، اول حد غور است.
چون غوریان خبر او یافتند به قلعت های استوار که داشتند اندر
شدند و جنگ بسیجیدند و امیر (رض) بیش از این حرکت کرده
بود ابوالحسن خلف را که مقدمی بود از وجیه ترین مقدمان غور
استمالت کرده بود و به طاعت آورده، و با وی بنهاده که لشکر
منصور با رایت ما که بدین رباط رسد باید که وی آنجا به حاضر
آید با لشگری (بیهقی چاپ دکتر فیاض ص ۱۵۵) و هم او درباره
آمدن مسعود به هرات می نویسد: و ماه روزه در آمد و روزه
بگرفتند. و هم این روز فرمود تا حرکت کرد از نشابور در نیمه ماه
رمضان این سال و هم این صاعد را و پسرانش را و سید محمد
علوی را و بوبکر مخمشاد و قاضی شهر و خطیب را خلعت ها
دادند و امیر به هرات آمد، دو روز مانده از این ماه؛ و در کوشک
مبارک فرود آمد و آنجا عیدی کرد که اقرار دادند که چنان عبد
هیچ ملک نکرده است. خوانی نهاده بودند سلطان را در آن بنای
نو، که در باغ عدنانی ساخته بودند، و خوان های دیگر نهاده بودند
در باغ عدنانی. سرهنگان تغریق و خیلی هاشان را بر آن خوان
بنشانند و شعرا شعر می خواندند.

(بیهقی، چاپ دکتر فیاض، ص ۴۹)

چنان که ملاحظه می شود در نمونه نخستین: جمع های مکرر

عربی چون عساکر، جود، ریاحین، ازهار، اعلام، افواج و خیم، ترکیبات و لغات نامأنوس چون برووت مائر، فیروز دناز، آفتاب اشراق، ظفر التما و فیروزی اثر.

تکلف سجع‌هایی مانند اقتدار، بیاز، مرغزار، دثار، ازهار و اشجار.

آوردن شعر سست سلطان بهار از تحمل

تملق گویی و گزافه‌اندیشی‌هایی چون

اعلام آفتاب اشراق، در حرکت آمدن عساکر چون امواج دریا، فرگشتش بادپایان از ایوان کیوان (که اگر مردمی بدین گونه گزافه‌اندیشی‌ها آشنا نباشد، خواهند پنداشت که در آن عصر بشر ستارگان را تسخیر کرده است چنان که گردهم اسپان آنان از ستاره و حل هم بالاتر می‌رفته است).

تشبیهات و استعاراتی مانند عساکر برووت مائر، سلطان بهار، جنود ریاحین، رایت آفتاب اشراق، و حر ایها.

و کلمه‌های ترکی، یورت، قشلاق و غیره که بی‌شک در نتیجه‌ی چیرگی معولان اجناس پدید آمده است، همه اینها اثر مستدلی را نشان می‌دهد که از مزایای سادگی، ایجاز و حقیقت‌گویی و شیوایی عاری است و حخته‌لقاضی در آن آنچنان غلبه دارد که معنی فدای لفظ گردیده است و در نتیجه به سهولت مطلق دستگیر خواننده نمی‌شود. برعکس، اثر بی‌بهری گذشته از این که هیچ یک از نکات مذکور در آن یافت نمی‌شود مطلب با الفاظ فارسی مأنوسی در نهایت سادگی بیان شده و جای تشبیهات و استعارات و تملق‌ها و گزافه‌گویی‌ها را ذکر مطالبی چون شمردن پیل‌ها و منازل میان راه گرفته است. بی‌بهری به تنها آن همه جمع‌های مکرر عربی به کار نبرده بلکه کلمه عربی «مقدم» را با علامت جمع فارسی (ان) «مقدمان» آورده است. وی به نام‌های عربی ابو محمد و ابوالحسن رنگ فارسی بخشیده و همزه ابو را حذف کرده و آنها را به صورت «ابوالحسن» و «ابومحمد» در آورده است. چنان که نویسندگان دیگری مقدم بر بی‌بهری حتی الف و لام این گونه کلمه‌ها را بدینسان می‌نوشتند. پنجم، بفرح، بنفاسم و غیره تا کلمه کاملاً رنگ فارسی به خود گیرد.

پیدا است که نگارنده نمونه‌های برگزیده را به قصد چنین سنجشی که معایب یکی و مزایای دیگری را برشمارد انتخاب نکرده‌ام، بلکه تنها عنوان هر یک را در نظر گرفته‌ام و این سنجش‌ها بر حسب تضاد پیش آمده است و گزینه در هر صفحه دو کتاب مزبور از لحاظ سنجش لفظی می‌توان نکات فراوان

به دست آورد و گمان می‌کنم در این مقاله همین دو نمونه کافی باشد. و البته می‌توان در مقالات دیگری نمونه‌هایی از تره‌های عصرهای مختلف در موضوع‌های علمی و نامه‌نگاری و دیگر اقسام سخن برگزید و محاسن و معایب هر یک را با هم سنجید. در این میان راهمندی برای اسلوب صحیح تر معاصر نیز به دست آید. یازم، چنان که یاد کرده تر فارسی هنگامی از تکلفات و گزافه‌گویی‌های تر دوره معول و دوره‌های پس از آن آزاد گردید که نویسندگان ایران به شیوه‌های تر اروپاییان آشنا شدند و دریافته که تر باید از قیود تصنع‌های ادبی از قبیل سجع‌ها و تشبیه‌ها و استعاره‌های نامحار رهایی یابد و از نظر اندیشه با عباراتی ساده و کلمه‌هایی مأنوس و جمله‌هایی روان تعبیر شود. چنان که هر کس اگر چه مبتدی هم باشد بتواند مطلب را این پرسیدن از دیگران یا مراجعه به کتاب لغت دریابد و از آن بهره‌ور گردد. پیداست که ساده‌نویسی زیر تأثیر رژیم‌های مشروطه در سراسر جهان شایع گردید زیرا از هنگامی که دانش و هر از انحصار طبقاتی معلود بیرون آمد و آموزش اجباری و همگانی در بسیاری از کشورهای جهان اجرا گردید و مطبوعات گوناگون توسعه یافت و در دسترس همگان قرار گرفت ناگزیر می‌بایست شیوه‌ی در نوشتن برمی‌گزینند که ساده و عاری از هر گونه تکلفی باشد. تر فارسی معاصر نیز از آغاز مشروطیت تا کنون در این اسلوب راه تکامل را پیموده و اگر برخی از معایب و مشکلات و ادر نظر نگیریم روی هم رفته تر معاصر در انواع مختلفی چون داستان‌نویسی، سالیقات علمی، روزنامه‌نگاری و نامه‌های اداری و لوابح و جز اینها پیشرفت‌های مهمی کرده و در آن نمونه‌های آموزنده‌ای پدید آمده است و توان گفت هم اکنون در تر فارسی از حجه لفظی سه هدف مهم بدینسان دنبال می‌شود:

- ۱- سادگی و روانی، چنان که الفاظ مفرد مأنوس و نا حد امکان فارسی باشد و در جمله‌ها تعقید و پیچیدگی روی ندهد.
- ۲- درستی، چنان که کلمه‌ها از لحاظ لغوی و صرفی صحیح باشد و جمله‌ها از نظر نحوی با اصول دستور زبان مطابقت داشته باشد.
- ۳- نگهداری زبان از تأثیرات زبان بخش زبان‌های بیگانه

پایان

یادداشت‌های یک معلم فارسی

منصورملکی

– زنگ اول

«به درست است (برخلاف همه نام‌های اداری که غلط می‌نویسند)، اما در درس ۱۱ و هم چنین در درس ۱۲، که آمده است: «از شاعران به نام کرد مستوره اردلان و مولوی کرد را می‌توان نام برد». جدا نوشتن «ب» و به صورت «به» غلط است. این حضرات که بسیاری شان آدم‌های بزرگی در حیطه ادبیات هستند، باید بدانند که کلمه‌هایی چون «بنام»، به معنای «معروف و مشهور» و «بخرد» به معنای «خردمند» صفت‌هایی هستند که از اسم ساخته شده‌اند و نوشتن «به نام» و «به خرده» غلط است.

در کلاس اول راهنمایی، رسیدیم به درس ۹ (مطالعه)، نوشته «آندره موروا» با ترجمه «اسماعیل سعادت» متنی گنگ و سرشار از پند و اندرز. شاگردی بلند می‌گوید: آقا! این‌ها نمی‌توانن جوری بنویسن که ما هم بفهمیم؟

– زنگ دوم

در همان کلاس و همان درس مانده‌ام. رسیدیم به سطر هشتم و نهم و دهم درس. آمده است: «گذشته از این میلیون‌ها تن می‌توانند کتاب با کتاب‌هایی را دوست بدارند، بی آن‌که این دوستی مشترک ریشگی میانشان برانگیزد. آثار فردوسی، خیام، سعدی، مولوی و حافظ پیوندهای شگفت‌انگیزی میان مردمی که به کلی از هم جدایند، پدید می‌آورند».

شاگردی، وقتی خواندن تمامی متن تمام شد، می‌گوید: آقا، این «آندره موروا»ی فرانسوی، فردوسی، خیام، سعدی، مولوی و حافظ ما را می‌شناخته؟

می‌گویم: در این که این شاعران، شاعران بزرگی هستند که در جهان شهرت دارند، حرفی نیست. اما من متن اصلی نوشته «آندره موروا» را به فرانسه نخوانده‌ام تا از اصالت ترجمه دفاع کنم.

– زنگ سوم

بالاخره تکلیف ما با جدا نویسی کلمه‌ها در کتاب درسی روشن نشد. در این باره حرف‌ها دارم. در کلاس دوم راهنمایی، رسیدیم به درس ۱۱ (سرزمین طلای سیاه). در وسط‌های درس آمده است (عیناً به نقل از کتاب): «خوزستان در تاریخ نهضت علمی و ادبی کشورمان دارای اهمیت بسیار است. گروهی از دانشمندان خوزستان، از پیشان‌گذاران...» در درس اول عنوان درس: «به نام یزدان دانا و توانا» است.

برای حضراتی که مؤلفان کتاب‌اند، توضیح می‌دهم که «به نام یزدان» در درس اول، به معنی «با نام یزدان» است، و جدا نوشتن

– زنگ چهارم

در کلاس اول، رسیدیم به درس ۱۰، که نظمی است از محمد تقی بهار (ملک الشعرا) با عنوان «ورزندگی»، که به خواننده می‌خواهد بقبولاند که «ن‌زنده‌والا به‌ورزندگی است» و «به ورزش گرای و سرافراز باش»... شاگردان من می‌دانند که این سروده ملک الشعرا بهار «شعر» نیست. من به آنان گفته‌ام که هر چه وزن و قافیه دارد، شعر نیست، نظم است. به شاگردانم گفته‌ام که «با همه عطف دامت، آیدم از صبا عجب / کز گذر تو خاک را مشک ختن نمی‌کند» شعر است و هر چه که چون نظم ملک الشعرا درباره «ورزش»، «آشپزی» یا «خیاطی» سروده است، خزعلاتی است به نام «نظم». و نیز شاگردانم می‌دانند که «فردوسی» و «نظمی گنجه‌ای»، نه شاعر، که داستان‌نویسانی‌اند که داستان‌شان را به نظم نوشته‌اند.

– زنگ تقریح

آیا آوردن «حکایت»‌هایی در پایان هر فصل از «رساله دلگشا»ی «عید زاکانی»، به معنی «زنگ تقریح» است برای دانش‌آموزان؟ شاگردی گفت: آقا! این عید زاکانی همه «حکایت»‌هايش این قدر بی‌مزه است؟

– زنگ پنجم

یکی از معانی کلمه «تشبیه»، در فرهنگ لغت معین چنین است: «علامت () که بر بالای حرفی گذارند، و آن نشانه تکرار

حرف است.

دکتر حسن احمادی گیتی در کتاب «ادب و نگارش» آورده است: «تشدید، مخصوص زبان عربی است و در فارسی به ندرت در حروف راه و جریب می آید.»
به این ترتیب می توانیم به گذاشتن تشدید در کلمه «دود» (سطح دوم، درس ۲، کتاب فارسی سوم راهنمایی) را درنگیم.

زنگ هشتم

در کتاب فارسی اول راهنمایی سه بار از تصویر این استفاده شده است.

صفحه ۲۵، تصویری واقعی یا غیر واقعی از پرورین احمادی.
صفحه ۷۶، سوار بر شتر در راه بیلاق یا مشلاق.
صفحه ۷۸، تصویر نقاشی شده بخارن یا دختر از عثمانی.
صفحه ۸۶، سواران به دختر، پشت به تورین در حال پارس قالی.
صفحه ۹۰، زنانی در شمالیزار به هنگام شاه بربج.
صفحه ۹۷، تصویری از زنان عشایری، پشت به تورین، سوار بر قطب.

دروایلاق یا قشلاق

صفحه ۱۳۵، تصویر نقاشی شده از جمعه یارانی در شمالیزاران در حال دروش و جریب سوزی.
صفحه ۱۳۷، تابلوی مادر، اثر استاد علی محمد حیدریان.
صفحه ۱۴۲، بخشی از یک اثر نگارگری اثر مرحوم استاد هادی تجویبی که صحنه تریاری را نشان می دهد و در آن رزمندگان مجالس الله! زنان معلم، پرشک، مدیر، نقاش، کارگردان سنا کجا هستند!

یادداشت های همکار محترم آقای منصور ملکی را خواندید می دانیم اگر پای صحت سازی از دیوان فارسی بشلیبیم، از این صحت ها و درد دل ها فروان دارند و اکنون جو شجاعت این فرصت فراهم شده که شاهد چاپ یکی از آنها در مجله باشیم. در عین حال ضروری است در مورد پاره ای از یادداشت های آقای ملکی نکاتی را یادآور شویم.

- در مورد درس «مطالعه» نوشته اندزه موراد، این توضیح لازم است که نوشته او اگر چه ممکن است برای دانش آموزان گنگ باشد، که تا حدی هست، ولی تردید نیست که هم نویسنده آن نویسنده ای معتبر در زبان فرانسه است و هم مترجم آن اسماعیل سعادت از مترجمان نام آور زبان فارسی است. البته بسیار بهتر

می بود که این درمن در فارسی سوم می آمد.

تجدید کلمه که چون شهرت فرانسوی، اخته، سعدی، مولوی و حافظ قبل از هر هفتی هم آورفته است، در دبستان که اندرزه موراد نیز می آید، شایسته آزاره گذاشته که در اثر خود از آنها هم بوده است.
در مورد حالتی حرف اضافه «به»، در دستور خط فارسی، مصوبات فرهنگستان زبان و ادب فارسی، چنین آمده است:

«در امر جریب و جریب پیوسته نوشته می شود»

«شکلی که بر سر فعل - مصدر بیاید یکگانه، پرورم، سید، گشتی»

آهسته صورت بدین، آندان، نام، بدیشان به کار رود

شهر گاه صفت بسازد: بخرد، بشکوه، بهتخار، به نام

به در سیر موارد جدا نوشته می شود: به برادرت گفتم، به سیر بودن، به آواز آمد، به سخنی، مراد به منزل

(دستور خط فارسی، ص ۱۲۲)

با توجه به موارد فوق ما بر نظر آقای منکی را تأیید می کنیم و حائزده کتسحتی مزبور را از این جهت اصلاح می شود.

در مورد دعوت نظم و شعر، که آقای منکی به آن اشاره کردند، باید دانست که یکی از کسانی که به این مطلب ادعان نموده، خود ملک الشعراء بهار است.

صنعت و سجع و قوافی هست نظم و نیست شعر

ای سا ناظم که نظمش نیست الأ حرف مفت

ای سا شاعر که او در عمر خود نظمی نساخت

ای سا ناظم که او در عمر خود شعری نگفت

- این حدیث، موضوع بدین سادگی نیست که بتوان با استناد به این تعریف، که البته قند هم بدان معکند بوده اند، بریمی از اشعار فارسی بویزه بر اثر فرانسوی و نظامی، که خداوندان شعر فارسی اند، خط بطلان کشید و شعر دانش اموران را که هنوز مرحله روخوانی اشعار را هم پشت سر نگذاشته اند منسوب نمود!

این که گفته اند در فارسی اول نه بار از تصویر زن استفاده شده است، و سپس شخصیت یا مسائل زنان را بر شمرده اند، واقعیتی است. اما این راه بویزه گفت، سجع، محتوا و طرفیت در هر جا قصد نداشته که عکس دیگری قرار دهد و همگام طور که بر عکس، در کتاب فارسی توه، به اقتضای موضوع تصویر ماری کوزی یکی از بزرگ ترین زنان دانشمندان قرن بیستم آمده است.

تهیه و تنظیم: نادره شاه‌آبادی

در بهمن ماه سال گذشته همایش سرگروه‌های استان تهران و دبیران منتخب زبان و ادبیات فارسی مناطق توزده‌گانه تهران در قالب یک سخنرانی و چهار کارگاه آموزشی با هدف نقد و بررسی کتاب‌های فارسی دوره راهنمایی، به عنوان مقدمه‌ای بر برنامه‌ریزی جدید فارسی راهنمایی، تشکیل شد. در این جلسه ابتدا آقای زرافشان مدیرکل دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی به تبیین برنامه‌های دفتر در جهت بهبود برنامه‌های درسی اشاره کرد، سپس دکتر محمدرضا سنگری کارشناس مسئول گروه ادبیات فارسی به تفصیل برنامه‌های دوره ابتدایی را تشریح و تبیین کرد و تغییرات انجام شده در حوزه روش‌های تدریس، رویکردها و محتوای زبان‌آموزی را توضیح داد. در ادامه، گروه‌های چهارگانه به این شرح به بررسی محتوا و ساختار کتاب‌ها پرداختند:

گروه یک - مناطق ۱، ۲، ۳، ۴ و ۵ بررسی دستورزبان فارسی به مدیریت آبی غلامرضا عمرانی

گروه دو - مناطق ۶، ۷، ۸، ۹ و ۱۰ برنامه درسی، ساختار کتاب و ارزشیابی به مدیریت دکتر حسین قاسم‌پور

گروه سه - مناطق ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴ و ۱۵ بررسی نگارش و املا به مدیریت دکتر حسن ذوالفقاری

گروه چهار - مناطق ۱۶، ۱۷، ۱۸ و ۱۹ بررسی متون و محتوای

درس‌ها به مدیریت دکتر محمدرضا سنگری

در پایان نتایج هر یک از گروه‌ها به این شرح توسط دبیر جلسه اعلام شد:

۱- گروه بررسی دستور زبان فارسی

در این گروه این پیشنهادها مطرح شد و مورد بحث و گفت و گو قرار گرفت:

۱- دبیران محترم کتاب‌های فارسی اول ابتدایی («بخوانیم» و «بنویسیم») به خصوص بخش دستور و زبان‌آموزی را مطالعه و بررسی کنند، همچنین کتاب‌های دوره دبیرستان به ویژه بخش دستور زبان فارسی را به دقت مطالعه کنند تا تصویر روشنی از فرایند زبان‌آموزی و آموزش دستور زبان فارسی در دوره ابتدایی پیدا کنند؛ زیرا دوره راهنمایی ادامه منطقی دوره ابتدایی است...

۲- در برنامه جدید به ویژگی‌های سنی، عقلی و فکری دانش‌آموزان دوره راهنمایی توجه شود.

۳- تغییر بنیادی دستورزبان دوره راهنمایی مورد توجه قرار گیرد.

۴- به منظور فوق‌بهر است محتوای دستور زبان در دوره ابتدایی و دوره دبیرستان بررسی و سپس مشخص شود که مباحث دستوری دوره راهنمایی چه باید باشد و نیاز دانش‌آموزان در زمینه زبان فارسی

۵- کلمات کهنه‌ای در متون فارسی وجود دارند که کار برایش برای دانش آموز ندارد.

۶- متخصص بودن و متفاوت بودن معلم املا.

۷- متون فارسی کلمات عربی زیاد دارند و ویژه قرینه اول.

املا (وضع مطلوب)

۱- آموزش قواعد املائی

۲- آموزش شیوه تصحیح املا

۳- استفاده از متون خاص و جویباران (مجموعه متن قبل از آهنگ برای دانش آموز)

۴- هماهنگ کردن رسم الخط تمام کتاب‌های درسی

۵- تألیف تک کتاب مستقل برای املا

نگارش (وضع موجود)

۱- قسمت‌های آزاد کتاب مناسب است

۲- دروسی مثل نامه‌نگاری، حلاله نویسی و ... چون تا

۲- گروه «برنامه درسی، ساختار کتاب و ارزشیابی»

در این گروه موارد زیر مورد بحث و بررسی قرار گرفت: الف) اهداف به طور مشخص و روشن، برای معلمان و استفاده کنندگان، در راهنمای کتاب معلم مطرح شود.

ب) بودن مواد کمک آموزشی یکی از بارهای بی‌نامه معنی کتاب‌ها است.

ج) در وضعیت فعلی، اکثر معلمان بیشتر از روش سخن‌رانی استفاده می‌شود، پیشنهاد می‌شود در برنامه‌ریزی جدید اجرای روش‌های فعال هم مورد توجه قرار گیرد.

د) در تطبیق تألیفات‌های جدید، هم از متون قدیم و هم از متون جدید به صورت مناسب استفاده شود.

ه) از اشعار اهنگین و موزون استفاده شود.

و) دانشمندان ادیب در کتاب معرفی شوند.

ز) ارزشیابی به دلیل عدلانه نبودن نحوه ارزشیابی شفاهی، پیشنهاد می‌شود که جایگهی برای امتحان کتبی پیش‌بینی شود.

۳- گروه «ساختار کتاب، ارزشیابی و برنامه‌ریزی»

گروه بررسی نگارش و املا

کار در این گروه در دو بخش صورت گرفت:

۱- نقد مطالب نگارش و متون موجود املائی

۲- بررسی وضع مطلوب املا و نگارش

۳- املا و انشا از این جهت در یک حوزه کاری قرار گرفته است که هر دو مهارت توشاری دانش آموز را تقویت می‌کند.

املا (وضع موجود)

۱- جدا نویسی و پوسته نویسی کلمات و تافته‌هایی که در متن‌های کتاب فارسی مشکل ساز است.

۲- دقیق نبودن جای تشدید در کلمات مشدّد

۳- هماهنگ نبودن متون املائی از نظر سختی و آسانی

۴- بعضی متون فارسی (زندگی نامه‌ها) باعث ملال

دانش آموز هنگام املا نویسی می‌شود.

موسسه تحقیقات و برنامه‌ریزی
آموزشی

فارسی

سال اول دوره راهنمایی تحصیلم

زندگی روزمره دانش آموز ارتباط دارد مناسب است.

۳- تصاویر در درس های نگارش کم و در بعضی موارد نامناسب است.

۴- تمرین های نگارشی همه حواس دانش آموزان را تحریک نمی کند.

۵- از متون جدید و متون خاص نوجوانان در درس های نگارش کمتر استفاده شده است.

۶- در درس نگارش، موضوعات عینی مطلوب دانش آموزان است.

۷- تمرین های نگارش کم است و با تمرین های فارسی آمیخته شده که مشکل ساز است.

نگارش (وضع مطلوب)

۱- تهیه ی کتاب مستقلی برای انشا

۲- استفاده از متون جذاب در درس های نگارش

۳- در متن های مورد استفاده واقعیت ها نوشته شود.

۴- متن های مورد استفاده با ویژگی های جسمی، روحی و عاطفی مخاطب هماهنگ باشد.

۵- اختصاص فضاهای آزاد برای ابراز عقیده دانش آموز

۶- اختصاص قسمتی از ساعت انشا به انشای شفاهی

۷- نظر خواهی از دانش آموزان درباره چگونگی برگزاری کلاس انشا

۸- آموزش علائم سجاوندی

۹- روش های تحقیق و پژوهش آموزش داده شود.

۱۰- کارگاه هایی برای دبیران در نظر گرفته شود.

۱۱- ساعاتی از درس نگارش به کتاب خوانی اختصاص یابد.

۱۲- معرفی منابع مناسب در درس نگارش

۱۳- نظر خواهی از دانش آموزان درباره چگونگی برگزاری ساعت انشا

۱۴- متن های نگارشی می تواند از دست نوشته های خود دانش آموزان باشد.

۱۵- در متون نگارشی از موضوعات عینی استفاده شود.

۱۶- تصاویر درس های نگارش مناسب، جذاب و متنوع باشد.

۱۷- گرایش به زبان و اثر معاصر در متن های درس نگارش ضروری است.

۱۸- آموزش معلمان پیش از تدریس کتاب جدید لازم است.

۱۹- جدا کردن تمرین های نگارشی از تمرین های فارسی انجام گیرد.

۲۰- به کاربردی کردن نگارش توجه شود.

۲۱- بیان اهداف و ضرورت نوشتن ضمن اولین درس نگارش

۲۲- در نظر گرفتن فرصت هایی برای ابراز عقیده دانش آموزان

۲۳- کاغذ کتاب مناسب تر و مرغوب تر باشد.

۲۴- در نظر گرفتن متونی برای نشانه گذاری به وسیله دانش آموزان

گروه بررسی متون و محتوای درس ها

در آغاز جلسه، نکات کلی زیر، به عنوان معیارهای اصلی انتخاب متن، از سوی دکتر سنگری مطرح شد.

۱. متن ها با ذهن و ضمیر و نیاز ویژه دنیای نوجوان همخوان باشد.

۲. متن ها جذاب، التذاذ آمیز و تعالی بخش باشد.

۳. به نیازهای اساسی نوجوان و جامعه (باهم) توجه شود.
۴. فرزندک ما را برای جایش هدی آینه ملی و جهانی آماده کند.
۵. قصه‌ی برای شرح فرهنگ و ادب محلی و بومی فراهم شود.
۶. امکان حضور خود دانش آموز در تهیه فراهم شود پس از طرح نکات حقوقی، اعضای کارگزاران بحث و گفتگو پرداختند و در جهت تکمیل این کار با یکدیگر همکاری‌هایی در زمینه‌های مطرح شد.
۷. متن‌های انتخابی شوق، شور و امید در دل نوجوانان روشن کند.
۸. تعادل مناسبی میان متن‌های علمی و ادبی قرار شود.
۹. متن‌های طنزگانه (کلامیک) و معاصر معنی و هماهنگ باشند.
۱۰. معدل فهم دانش آموزان کشور و صرفه‌دهی و روانی آن‌ها در نظر گرفته شود.
۱۱. در هر درس درصدا و وضوح‌تی باشند که به فهم بهتر متن و جایگاه آن کمک کند.
۱۲. از شیوه‌مسئله‌پس و مسئله‌محورترین شود.
۱۳. تعادل میان نظم و نثر رعایت گردد.
۱۴. در مباحث نگارش، دانش آموزان به سبب آسان‌نویسی و مقوله‌های ادبی مانند خامه‌ها، سبزه‌ها و... آشنا شود.
۱۵. پس از نوشتن کتاب می‌تواند نظرات آن را بررسی کند متن‌ها نیز در ضمن انتخاب در کلاس‌ها عرضه شوند و در صورت پذیرش دانش‌آموزان در کتاب استفاده شوند. نظر جامعه‌شناسان و روان‌شناسان نیز معلوم است.
۱۶. از نوپسندگان بزرگ جهانی استفاده شود.
۱۷. داستان‌های عجیب و غریب نخعی در کتاب آورده شود.
۱۸. در فصل‌های مکرر در کتاب‌ها باعث حساسیت و زندگی می‌شود. کتاب‌ها دارای در فصل‌های متفاوت باشد.
۱۹. اطلاعات کافی و کامل در مورد شاعران (تصویر، زندگی‌نامه) در کتاب وجود داشته باشد.
۲۰. مسر‌ها، جریبه‌ها، ضرورت، گویا باشد.
۲۱. فصل‌نامه، مضامین و گزارش‌ها و شرح حال در کتاب آورده

شود.

۱۲. همه متن‌ها به خط نستعلیق باشد.
۱۳. از متون عصر قدیم و جدید استفاده شود.
۱۴. موسیقی و عروض و مایه اشعار مناسب پس نوجوانان باشد.
۱۵. از آثار فارسی زبانان کشورهای همسایه و غرب استفاده شود.
۱۶. تصویر گنبد و اشیاء و روش و رنگ‌های گنبد باشد.
۱۷. در اشعار معنی استفاده شود.
۱۸. نثر محلی، کتاب، و خود فهرستی از فرهنگ‌نامه‌ها معرفی مشکلات و کتاب‌ها، نمایه‌ها و... لازم است.
۱۹. کتاب - نویسی و نوشتن آغاز شود و با مناجات پایان

۶۰۰

فارسى

سال دوم دوره اول متوسطه

چند نکته دستوری

منصور قنبری *

۴. «دُز و دُش» که بدی را می‌رسانند مانند دُرخیم، دشمن.
 ۵. «هم» مشارکت را می‌رساند، مانند همسایه، همکار.
ب: پسوندها
 ۱. «ار» برای ساختن اسم مصدر به کار می‌رود مانند دینار، گفتار.
 ۲. «اک» برای ساختن اسم مصدر مانند خوراک، پوشاک.
 ۳. «ان» برای زمان و مکان، مانند بامدادان، دیلمان.
 ۴. «دان» مکان را می‌رساند، مانند خاکدان.
 ۵. «دم» زمان را می‌رساند مانند صبحدم.
 ۶. «بان» پسوند محافظت است مانند باغبان.
 ۷. «بند» پسوند دارندگی و محافظت است مانند سپید، ارتشد.
 ۸. «جه» پسوند تصغیر یا کوچکی است مانند سراجچه، بازارچه.
 ۹. «کده» پسوند مکان است مانند آشکده.
 ۱۰. «گاه» پسوند زمان و مکان است، مانند شامگاه، خوابگاه.
 ۱۱. «گاهان» پسوند زمان است مانند صبحگاهان.
 ۱۲. «لاخ» پسوند مکان است، مانند سنگلاخ.
 ۱۳. «مان» که با بن بعضی افعال ترکیب شده و معنای مصدری می‌دهد، مانند زایمان، گفتمان.
 ۱۴. «ک» پسوند ترحّم، تحقیر، تصغیر و شباهت است. مانند دخترک، مردک، شهرک، عروسک.
 ۱۵. «زار» پسوند مکان است، مانند مرغزار.
 ۱۶. «سار» پسوند مکان است مانند کوهسار.
 ۱۷. «ستان» پسوند مکان و زمان است، مانند گلستان، زمستان.
 ۱۸. «سیر» پسوند مکان است، مانند گرمسیر.
 ۱۹. «ش» برای ساختن اسم مصدر، مانند دانش.
 ۲۰. «ن» نشانه مصدری است، مانند دیدن.
 ۲۱. «ه» دوره و زمان را می‌رساند، مانند سده، هزاره.
 ۲۲. «ه» از صفت اسم می‌سازد، مانند زرده، سفیده.
 ۲۳. «ه» پسوند برای اسم ابزار است، مانند گیره.
 ۲۴. «ه» پسوند اسم مصدر است، مانند گریه.
 ۲۵. «ی» وحلت و حاصل مصدر را می‌رساند، مانند کیلویی، گرسنگی.
- * دبیر فارسی راهنمایی، همدان، منطقه لالجین

در اسم‌های نکره می‌خوانیم: اسمی که آخر آن علامت «ی» باشد، نکره است. جهت مزید اطلاع دانش‌آموزان می‌توان گفت که «ی» کاربردها و معانی دیگری نیز دارد که به این شرح است:

۱. «ی» جزء خود کلمه است و نشانه نیست، مانند قالی.
 ۲. «ی» نشانه صفت نسبی است، مانند صنایع دستی.
 ۳. «ی» نشانه کسره (میانجی) است، مانند استان‌های ایران. استان‌های کرمان و یزد.
 ۴. «ی» نشانه وحدت است، مانند: هر نفسی که فرو می‌رود ممدّ حیات است و...
 ۵. «ی» نشانه صفت لیاقت است، مانند خوردنی، پوشیدنی.
 ۶. «ی» نشانه حاصل مصدری است، مانند مردی (مرد بودن) خوبی (خوب بودن). «ی» کاربردهای دیگری نیز دارد که جهت جلوگیری از اطالة کلام از ذکر آنها خودداری می‌گردد.
- در نشانه‌های جمع گفته می‌شود که یکی از نشانه‌های جمع فارسی «ان» است. باید دانست که «ان» کاربردهای دیگری نیز دارد که عبارت‌اند از:
۱. جزء خود کلمه است، مانند لیوان.
 ۲. نشانه صفت فاعلی (حالیّه) است مانند گریان، خندان.
 ۳. نشانه زمان است مانند بامدادان.
 ۴. نشانه مکان است، مانند ایران (سرزمین منسوب به قوم آریا)، گیلان.
 ۵. گاه به آخر صفات می‌پیوندد و تغییری در معنی و نوع کلمه نمی‌دهد؛ مانند شادان و آبادان.

«وند» های مهمی که اسم مشتق می‌سازند

الف: پسوندها

۱. «باز» که با فعل ترکیب شده و معنای مصدری می‌دهد، مانند بازگشت (بازگشتن).
۲. «پاد» که معنی ضد را می‌رساند، مانند پادزهر، پادشاه.
۳. «خر» گاو و شاه که بزرگی را می‌رساند؛ مانند خرچنگ، گاو صندوق، شاه‌راه.

بهار شاعران

سیداکبر میرجعفری

چرخ برزگوار یکی لشکری بگرد
 لشکرش ابر تیره و باد صفا نقیب
 آن ابر بین که گریزد چون مرد سیوگوار
 و آن را غلبه‌س که ناله چون عاشق کشیب
 جور شد در آن ابر دهد روی گاه گاه
 جوانان حصاری آنی که گداز دار در رفت
 یک چند روزگار جهان فرزند بود
 به شد که یافت بوی سیمین یاد را طیب
 باران مشکبوی بارید بوی به بو
 و ز برف به کشید یکی حنّه قضیب
 کنجی که برف همی داشت گل گرفت
 هر جو که خشک همی بود شد رصیب
 شدر میان دشت همی یاد بر دمد
 برف از میان ابر همی بر کشید قضیب
 لاله میان کشید بخند همی ز دور
 چون پنجه‌ی غروب به حد شده قضیب
 بیل همی خواهد در شاخسار بند
 سار از درخت بر او را شده محیب

و یاد فارسی مالید هر زبان دیگری
 تر سیم بر بختی خود دگر گریبی ها
 و نظری را به خود دیده است . در
 پس حال این دگر گویی ها
 گوید ای سوده است که جو اندگان
 سروری از درک نوشته های
 زبان فارسی که در چند قرن
 گذشته اتفاق افتاده است .
 بحر باشد به فارسی از
 ادیان برای معاصر استعانی در هفت قرن پیش
 به زبان ما سخن نگفته است . بلکه این
 مدیوم کمپس از گذشته هفتون

کمپس به همان زبانی سخن می گوید و می نویسد که سعادت در هفت
 قرن پیش سنان می نوشته و سخن می گفته است . و این خود یکی از
 موهبت های است که قضیب فارسی زبان شده است که می تواند آن
 بزرگان این زبان در قرن های گذشته را بخواند . درک کند و از آن حظ
 هری ببرد . بهار و ناره شدن صنعت یکی از موضوعاتی است که از
 گذشته تا حال مورد توجه شاعران و نویسندگان بوده است و هر گوینده ای بنا بر
 ذوق و اندیشه خود به این موضوع پرداخته است . در این جا نمونه هایی
 از شعر شاعران این گذشته را آورده ام که موضوع آن بهار است گرد آمده
 است ضمن مطالعه این شعر می توان به نواح نگاه و زبانی که برای
 سرایش هر کدام از شعرها به کار گرفته شده دقت کرد .

فرحی سیستانی

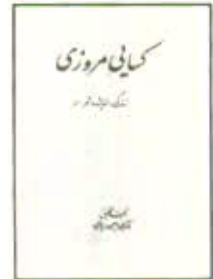
چون پرند تینگان بر روی بندد مز غزار
 پر باد هست رنگ اندر سیر آرد کوهسار
 خاک را چون باف آهو مشک را بدی بیس
 بند را چون بر عطری برگ رو بدی شمار
 دوش وقت سیم شده بوی بهار آورد باد
 خندا بادشمال و حرما بوی بهار
 یادگویی مشک سوده تار دایدر آمین
 باغ گویی لعنت جنوه دارد در کنار
 از عنوان لغت بدجشی " دارد اندر مرسله
 بسرن لولوی لالا دارد اندر گو شوار
 تا بر آمد جامه های سرخ مل بر شاخ گل

رودکی سمرقندی

آمد بهار حرم ، رنگ و بوی طیب
 یا صدف از ترهت و آرایش عجیب
 شاید که مرد پیر بدین گه شود جوان
 گیتی بدیل یافت شد از پی شیب

پنجه های دست مردم سر برون کرد از چنار
 باغ یوقلمون لباس و راغ یوقلمون نمای
 آب مروارید رنگ و ابر مروارید باز
 راست پنداری که خلعت های رنگین یافتند
 باغ های پرنگار از داغگاه "شهریار"

کسای مروزی

باد صبا درآمد، فردوس گشت صحرا
 و آراست بوستان را، نستان "به فرش دنیا
 آمد نسیم سنبل با مشک و با قرنفل"
 و آورد نامه گل باد صبا به صها
 آب کیود بوده چون آینه زدوده
 صندل "شده ست سوده کرده به می مطراً"
 آهو همی گذارد گردن همی فرازد
 گه سوی کوه تازد گه سوی باغ و صحرا
 گل باز کرده دیده باران بر آن چکیده
 چون خون فرو دویده بر عارض "چو دنیا
 سرخ و سیه شقایق هم ضد و هم موافق
 چون مؤمن منافع پنهان و آشکارا...

سعدی

بامدادان که تفاوت نکند لیل و نهار
 خوش بود دامن صحرا و تماشای بهار
 بلبلان وقت گل آمد، که بنالند از شوق
 نه کم از بلبل مستی تو بنال ای هشیار
 این همه نقش عجب بر در و دیوار وجود

هر که فکرت نکند نقش بود بر دیوار
 تا کی آخر چو بنفشه سر غفلت در پیش
 حیف باشد که تو در خوابی و نرگس بیدار
 که تواند که دهد میوه ی رنگین از چوب
 یا که داند که برآرد گل صد برگ از خار
 باد گیسوی عروسان چمن شانه کند
 بوی نسرین و قرنفل ببرد در اقطار"
 باد بوی سمن آورد و گل و سنبل و بید
 در دکان به چه رونق بگشاید عطار
 شکل آمروود تو گویی که به شیرینی و لطف
 کوزه ی چند نبات است معلق بردار...

مولوی

پنهان مشو که روی تو بر ما مبارک است
 نظاره ی تو بر همه جان ها مبارک است
 یک لحظه سایه از سر ما دورتر مکن
 دانسته ای که سایه ی عتقا مبارک است
 ای نوبهار حسن بیا کان هوای خوش
 بر باغ و راغ و گلشن و صحرا مبارک است
 ای صلحزار جان مقدس فدای او
 کاید به کوی عشق که آنجا مبارک است
 ای بستگان تن به تماشای جان روید
 کاخر رسول گفت تماشا مبارک است
 هر برگ و هر درخت رسولی است از عدم
 یعنی که کشت های مصفا مبارک است
 چون برگ و چون درخت بگفتند بی زبان
 بی هوش بشنید که این ها مبارک است
 می آیدم به چشم همین لحظه نقش تو
 ولله خجسته آمد و حقاً مبارک است
 نقشی که رنگ بست از این خاک بی وفاست
 نقشی که رنگ بست ز بالا مبارک است

بر خاکیان جمال بهاران حجسته است
 بر ماهیان نیدن دریا مبارک است
 دل را محال نیست که از دو قی دم زند
 جان سجده می کند که خدایا مبارک است

حافظ

زمینه مژده که آمد بهار و سیره دمید
 وظیفه گر برسد مصرعش گل است و نید"
 صغیر مرغ بر آمد بظ " شراب کجاست
 لغات فتاده بلبل نقات گل که کشید
 ز میوه های بهشتی چه ذوق دریابد
 هر آن که سینه رحمدان شاهدی نگزید
 مکن ز عصبه شکایت که در طریق طلب
 به راحتی برسد آن که رحمتی نکشید
 ز روی ساقی مهوش گلی بچین امروز
 که گرد عارض بستان خط بنفشه دمید
 چنان کرشمه "ی ساقی دلم ز دست ببرد
 که نا کس دگرم نیست برگ گفت و شنید
 من این مرقع رنگین چون گل ، نخواهم سوخت
 که پیر یاده فرو شش به جرعه ای بخرد
 بهار می گذرد داد گستر ادریاب
 که رفت موسم و حافظ هوز می بنشید

بیدل دهلوی

منظران بهار بوی شکفتن رسید
 مژده به گل ها برید یار به گلشن رسید
 نغمه ی " مهر از بر در و دیوار نافت

جام تحلی به دست نور ز ایمن " رسید
 نامه و پیغام زارسم تکلف نماند
 فکر عبارت که راست ؟ معنی روشن رسید
 عیش و عم روزگار مرکز خود و شناخت
 نغمه به احباب ساخت نوحه به دشمن رسید
 زین چمنستان کون نشن مرگان خطاست
 ایبه حیقل ز نید دیده نه دیدن رسید
 نیدن از اسرار عشق هیچ کس آگاه نیست
 گاه گذشتن گذشت وقت رسیدن رسید

سلمان هراتی

نگاه اول:

عید ، دحوّل حالناه است
 که واجب است بفهمیم
 عید ، شوقی است که پدرم را به مزرعه می خواند
 عید ، تن پوش کهنه ی باباست
 که مادر
 آن را نه قد من کوک می زند
 و من آن قدر بزرگ می شوم که در پیراهن می گنجم
 عید ، تقاضای سبز شدن است
 یا مقلب القلوب !

نگاه دوم:

عید ،
 سوپر مارکتی است
 که انواع خوردنی ها در آن هست
 عید ،
 بونبکی است
 که انواع پوشیدنی ها در آن هست
 عید ،

منودی مبارک که نداد است

که من یا بیانو می یوازم

شب به حیر در بست من !

قیصر امین پور

تا تو ای بهار تازه آمدی
سروهای سرفراز آمدند
مثل رودخانه های پرخروش
عاشقان به پیشواز آمدند
دسته دسته گل شکفت در زمین
باغ ها بهار شد ز بوی باد
آسمان برای چشم روشنی
آفتاب را به دشت هدیه داد

به یاد شاعران در گذشته

نصرالله مردانی

ماهیج ترین حجاب این دریایم
افسانه ای از گذشته و فردایم
چون سایه که هست و نیست از بود و نبود
پیدا شده آنچنان که نا پندایم

سید حسن حسینی

سبیزیم که از نسل بهاران هستیم
پاکیم که از تبار باران هستیم
دور است زمان تن به مذلت دادن
ما وارث خون سربداران هستیم

زیر نویس

۱. جوانی
۲. پیری
۳. حافظ و نگهدار
۴. افسرده
۵. رندانی
۶. سالی
۷. با طراوت
۸. رنگین
۹. پاسخ گو
۱۰. بر حساب
۱۱. آفرین
۱۲. سبزینه
۱۳. زیارویان
۱۴. لغز بدخشان
۱۵. فرستاده
۱۶. شربت
۱۷. رنگارنگ
۱۸. محال نشان زدن اسب ها
۱۹. شکی از ماه های زمی مصادف با فصل بهار
۲۰. گیاهی معطر
۲۱. شربت
۲۲. نوعی درخت که چوب آن معطر است.
۲۳. با طراوت
۲۴. چهره
۲۵. زیارویان
۲۶. نیابند
۲۷. اطراف و اکناف
۲۸. شربت
۲۹. ظرف شربت به شکل برنج
۳۰. چای
۳۱. باران
۳۲. در حشمت
۳۳. وقتی زمین آلوده است به بوی خنده به موسی (ع) در کوه طور

دیدگاه اهل نظر

تکلم کنند. این زبان معمولاً همان زبان درس خوانندگان است و غالباً با زبان نوشتار یکی است. همین زبان است که در واقع بر تلویزیون و روزنامه‌ها به کار می‌رود و در آموزش زبان به خدای خیال می‌رسد. استفاده فراوان می‌گیرد. زبان معیار زیبایی است. شکرشده و دارای اصول و هنجارهایی است که رعایت آنها برای متکلمان به آن اثر می‌آید. این اصول در کتاب‌های دستور تعیین شده و در مدارس تدریس می‌گردد.

زبان معیار مرجع صورت‌های غلط و درست قرار می‌گیرد. شیت زبان معیار و تأیید بعضی صورت‌ها و رد بعضی صورت‌های دیگر دارای دلایل حتمی و منطقی است. به دلایل زبانی. شیت حفظ یکی از جنبه‌های شیرین معیار است.

محمدعلی اسلامی ندوشن

دستور فارسی

بر سر همه داد گشت که زبان فارسی بر حسب ساخت و خصصات خود و از آنجا که تلفظ آن فراتر از د، و اندیشه ایرانی به حالت اشراق گردیده است، تا اندازه‌ای نسبت به دستور و تلفظ سرگشته داشته است. بدان گونه که از عهد ایرانشاهی تاکنون، از اشعار و نویسندگان ادبی زبانی توانسته‌اند که به شکلش از لحاظ دستوری بی‌عیب باشند. حتی ادبی معروفی که خود دستور را تعیین کرده‌اند، باید بیشتر مراقبت بود که چنان زبانی دستخوش هرج و مرج نشود. انگیزش راه بر یکی است و توقفش در خارج از آن است که فکر فرایرد ایرانی رویه بشدگی داشته‌باشد. به برعکس.

ابوالحسن بافقی

گنجینه ناشناخته

برای پژوهش‌های محققان، به خود زبان فارسی، چه در آثار گذشتگان و چه در زبان مردم کوچک و بزرگ، مراجعه کنند. زبان عامیانه یا همه نوعی که در سال‌های اخیر به آن کرده اند گنجینه ناشناخته‌ای است که هنوز از آن بهره‌برداری نشده است. البته مفاهیمی هست که به ازای آنها لفظی در زبان یافت نمی‌شود، مانند اصطلاحات مربوط به علوم و فنون جدید این اصطلاحات را باید یا از زبان‌های دیگر به وام گرفت یا با توجه به روح زبان فارسی لفظی برای آنها ساخت. اما مفاهیمی نیز هست که به یافته‌های جدید علمی و فرهنگی مربوط نمی‌شود و پیشین مسما است که زبان فارسی، با سفته‌ها از جمله اش در همه زمینه‌های علمی و ادبی و فلسفی، منطقی نمی‌تواند لفظی یا تعبیری برای بیان آنها نداشته باشد. بعضی زبان‌ها در این لحاظ و تعبیر یکی از وظایف اساسی مترجمان است.

علی اشرف صادقی

زبان معیار

زبان معیار زبانی است که در وادی نهادهای محلی و اجتماعی رایج در یک کشور قرار دارد و وسیله ارتباط اجتماعی و علمی و ادبی... کسانی است که ممکن است در شرایط دیگر به نهادهای محلی یا اجتماعی خاص خود

اسماعیل سعادت

ذبیروح و غیر ذبیروح

حالت توجّه و حتی پرمعنی است که زبان فارسی داشتن روح را ملاک نمایز موحودات از یکدیگر می‌گیرد. اما چنین نیست که در این تعابیر ذبیروح و غیر ذبیروح را به یک چشم نگاه کند. در حقیقت اگر نمایزی میان آنها قائل است به دلیل این است که ذبیروح را بر غیر ذبیروح ترجیح می‌دهد و آن را در مرثیه‌ای بالاتر می‌نشاند، زیرا یکی چیزی دارد که نزد انسان عزیز و شریف است و دیگری آن را ندارد. به همین سبب است که جمع غیر ذبیروح با غیر جاندار را هم مفرد می‌گیرد و افراد آن را صاحب شخصیت مستقل نمی‌شاند. سنگ‌ها را به معنی نوع سنگ می‌گیرد و فعل آنها را به صیغه مفرد می‌آورد. سنگ‌ها (حتی اگر همه سنگ‌های جهان باشند) سخت است، اما موش‌ها (حتی اگر دو تا باشند) مویز اند. ولی اگر فعل با صفت ذبیروح یا بهتر بگویم فعل با صفت انسانی به غیر ذبیروح نسبت دهد، غیر ذبیروح «شخصیت» می‌یابد و افرادش در مرثیه افراد ذبیروح جای می‌گیرند. دانه‌های برف، با همه بی‌شماری، به زمین می‌ریزد، گویی یک دانه بیش نیست، اما اگر فعلی انسانی به آنها نسبت دهند، دیگر دانه‌های برف در هوای رقصند.

دربوش آشوری

فارسی زبان شعر

به طور کلی می‌توانیم گفت که پرورش اصلی زبان فارسی در دلمان شعر و زبان شاعرانه بوده و امکانات درونی این زبان در مایه شاعرانه پرورش یافته و پدیدار شده است و در طول هزار سال رسانه اصلی اندیشه ایرانی شعر بوده و بوع قوم در این زمینه بیش از همه حوشان و زایا بوده است. فهرست بی‌پایان نام شاعران فارسی زبان و آن چند بوع بزرگ شاعرانه که همیشه به حق به نامشان می‌نویسیم، گواه این گفته است. اما در زمینه نثر با آنکه هزاران کتاب به این زبان نوشته‌اند، زبان فارسی هرگز به چنان پختگی و رسایی و روانی نرسید که در شعر رسید.

ناصر ابرانی

زبان رسانه‌ها

در دوران معاصر، رسانه‌های همگانی نقش عمده‌ای در گفت و شنود ملی و لاجرم در سرنوشت زبان داشته‌اند. کلام عملی‌ترین ابزار رادیو و روزنامه و یکی از دو ابزار عمده تلویزیون است و همه اینها در هر شبانه‌روز مدتی با اکثریت عظیمی از مردم سخن می‌گویند. با توجه به این واقعیت تلخ که شمار یسوانان در کشور ما بسیار است و در نظام آموزشی ما آموزش زبان فارسی به نحو ابتری صورت می‌گیرد و دانش آموختگان ما زبان فارسی را خوب نمی‌آموزند و مهارتی در به کارگیری آن کسب نمی‌کنند تا چه برسد به یسوانان ما، کیفیت زبان رسانه‌های همگانی آنان را به سهولت تحت تأثیر و نفوذ قرار می‌دهد و خواه ناخواه به الگو برداری و پیروی وامی‌دارد. این است که نقش رسانه‌های همگانی ایران در سلامت زبان فارسی مهمتر و مؤثرتر از نقشی است که رسانه‌های همگانی کشورهای پیشرفته در سلامت زبان ملی خود دارند، زیرا در آن کشورها نظام آموزشی زبان ملی را تا آن حد به مردم می‌آموزد و در به کارگیری آن ماهر می‌سازد که در برابر غلط‌ها و کج‌سلیقگی‌های احتمالی رسانه‌های همگانی ایمنی نسبی کسب کنند، حال آن‌که در کشور ما چنین نیست و غلط‌ها و کج‌سلیقگی‌های زبانی رسانه‌های همگانی به سرعت در میان مردم رایج می‌شود.

احمد سعیمی

پیوستگی زبان فارسی

شاید در جهان قومی را نتوان سراغ گرفت که پیوستگی زبانی او به اندازه پیوستگی زبانی هزار و دوست ساله ما باشد. ما امروز، پس از هزار سال، صلبی رودکی را چنان به آسانی و به رسایی می‌شنویم که انگار به مخابره تلفنی از راه دور با وی تماس داریم:

شادزی با سپاه چشمان شاد که جهان نیست جز فسانه و باد

این زبان هزار سال پیش نیست، این زبان همین امروز ماست و چه بسا

شیرین و سادگی و خوشگوار از زبان امروز ما. پلناری رودکی در محفل دانشکلت سوادمی گوید: «یکی هر از سال پیش از زبان فارسی معاصر کمتر فاصله دارد تا شکسیر سقاده سال پیش از انگلیسی زبان امروز این پیوستگی زبانی دومی حاصل شده است. نور راه آن کوشش‌ها شده است از این پس تا این پیوستگی به رنگ حفظ جوهره‌ها، برای ماندگاری آن باید رنج‌ها کشید».

حسین معصومی همدانی

وحدت ملی

عاشق فرهنگ ما و وحی و حس ملی ما را که حفظ و لحاظ زبان فارسی است؛ و لغات زبان فارسی وابسته به این است که این زبان بتواند به صورت یک زبان زنده در همه و همه وجود زندگی ما ایرانیان به کار رود. حضور ما را آموزش زبان فارسی و اهدافی که از این کار می‌تواند به ما منتظر باشد، بر مبنای و تکلیف چیست که این زندگی پر شویش این زبان می‌تواند آموزش زبان جوانان و بوشش فعال او به خصوص این نومی (فصل محبوب نمی‌شود، بلکه شرح صد و بی زندگی اجتماعی است) یکی از بخشین و طایفه نظام آموزشی پرورش این نومی است و این منظور جز با تجدید نظر کلی در اهداف و ساختار دروس در حوزه زبان و ادبیات فارسی حاصل نخواهد شد.

عباس زریاب خویی

زبان و خلاقیت

لغات هنری خود مشابه تازه لغات و اصطلاحات نورالزبده اند. دانشمندان و متفکران نیز در حوزه انداعات خود شاعر و آفریده هستند و ادعای علم از علمی و هنری از یک مناسبت آن و هم‌المیوزی

که به ریور ساختن خانه‌های مدرن و به تکنیک و ترفوت نارهایی مثلث را الهام کرده است به عالم و دانشمند و شاعر و نویسنده در حدی بسیار بالاتر قبض بخش و الهام دهنده است.

سید میلان خلاقیت شاعر و نویسنده و متفکر و دانشمند اراد و بلاغی باشد تا در ایجاد فرهنگی و آثار مؤثر باشد. اراده‌های خاص آنی خواهند بود در تحمل کند جز گور ساختن این چشمه‌های حوشان کداری از پیش نخواهد بود. زبان محصول اراده نام و ضمیر عام یک قوم است و زبان‌هایی که وضع اشخاص و گروه‌های خاص هستند هیچگاه حتی زبان‌های اصیل را نخواهند گرفت. به همین جهت است که در بعضی مسائل که اراده‌های شخصی و خصوصی حاسته اند لغاتی را بر زبان تحمل کنند شکست خورده اند و زبان را از دست امینی خود محروم ساخته‌اند و بر برابر خلاقیت اشغال سدی به وجود آورده‌اند. چنین زبان‌هایی هرگز به شواهی و فصاحت زبان‌هایی که در آن اراده عام و حس قبول مردم و نیروی ابداع استعداددهی بزرگی حکومت می‌کند نخواهند رسید.

دکتر رضا مصوبی

شکوفایی زبان فارسی

تعداد کل مقاله‌هایی که در مورد زبان علم با واژه‌گیری نوشته شده از او در مشروطه و انقلاب اسلامی حدود ۲۵۰ مقاله است و بعد از مقاله‌هایی که در ۱۴ سپتامبر از انقلاب در همین موضوع نوشته شده حدود ۵۰۰ است. یعنی در برابر مقاله‌های دوران قبل تعداد و اعداد و فرهنگ‌هایی که بعد از انقلاب نوشته شده بسیار است. دهه‌های قبل از انقلاب رشد بسیار سریعی را نشان می‌دهد. این نکات مؤید آغاز دوره آگاهی است و این که توجه مردم به زبان و زبان علم بیشتر شده است. بررسی کلی در این مورد کمی بیشتر است. شاید بدون اطراف ۹۵ درصد از کل ۲۵۰ مقاله‌ای که قبل از انقلاب در زمینه زبان علمی و با واژه‌گیری نوشته شده صرفاً موقوفه، گه‌مندی و غیب‌جویی است و به پژوهشی در صورتی که در صد کل مقاله‌های پژوهشی نوشته شده در همه واژه‌گیری بعد از انقلاب رشد کمی بسیار خوبی داشته است.

معین، پروفسور تقی فاطمی، دکتر غلامحسین مصاحب و
عده‌ای دیگر انتخاب شدند.

دکتر معین که یکی از این اعضا بود نه مثل
بعضی از تندروان، هواخواه پاک کردن
زبان فارسی از واژه‌های عربی و فرنگی بود
(زیرا می‌دانست هیچ زبانی در جهان از لغات
خارجی و عناصر زبان‌های دیگر خالی نیست) و
نه مانند بعضی دیگر طرفدار باز کردن در زبان
فارسی به روی واژه‌های بیگانه فرنگی بود.
فرهنگستان اول موفق شد بسیاری از اصطلاحات اداری
را که ترکی و مغولی و عربی و فرانسوی بودند با لغات
فارسی تعویض و برای بسیاری از مفاهیم جدید علمی، لغات
جدید وضع کند که برای نمونه چند واژه را می‌آوریم.
برای لغات عربی: احصائیة (آمار)، مستطق (بازپرس)،
منحدالمال (بخش نامه)، محکمه (دادگاه)، بلدیه (شهرداری)،
نظمیه (شهربانی)، عدلیه (دادگستری)

برای لغات ترکی: ساخلو (پادگان)، چاپار (پیک)

برای لغات فرانسوی: اگرمان (پذیرش)، دوسیه (پرونده)،

مینوت (پیش‌نویس)، کمیساریا (کلاتری) و...

در جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۶۸ فرهنگستان زبان و
ادب فارسی تأسیس شد که یکی از وظایف آن انتخاب واژه برای
مفاهیم جدیدی است، که همه‌روزه وارد زبان فارسی می‌شود.
می‌دانیم با پیشرفتی که علم و صنعت در جهان دارد روزانه ده‌ها
واژه جدید به مجموعهٔ واژگان علمی و فنی جهان اضافه می‌شود
و در کشورهای مختلف فرهنگستان‌ها می‌کوشند معادل‌های
مناسب را در زبان‌های خود برای آنها بیابند. در کشور ما، با این
که در جلسهٔ علنی مورخ ۷۵/۹/۲۳ مجلس شورای اسلامی، به

علی اکبر دهخدا

دکتر محمود حسایی

تیمور رضایی

در نیمهٔ دوم سال ۱۳۱۳ هجری شمسی کار
لغت‌سازی، که از سال‌ها پیش شروع شده
بود، به هرج و مرج کشید. در هر وزارتخانه
عده‌ای به ساخت لغت می‌پرداختند و آنها را در
نوشته‌های خود به کار می‌بردند. در این میان
بعضی افراد افراط را به حد اعلای رسانده بودند.
مثلاً احمد کسروی زبانی برای خود ساخته بود به
نام «زبان پاک». دولت به منظور هماهنگ ساختن
کار لغت‌سازی، در سال ۱۳۱۴ ش فرهنگستان
ایران را تأسیس کرد. فرهنگستان ایران تا سال
۱۳۲۰ فعال بود و از آن پس اسماً وجود داشت اما
کاری انجام نمی‌داد.

عده‌ای از اعضای اولیهٔ فرهنگستان عبارت
بودند از: دکتر محمود حسایی، علی اکبر دهخدا،
غلامرضا رشید باسمی، دکتر عبی صدیق،
عبدالعظیم قریب، در سنوات بعد نیز افرادی چون
علی‌اقبال آشتیانی، جلال‌الدین همای، دکتر محمد

بررسی و معنی پاره‌ای از واژه‌های مصوب فرهنگستان

ریاست آقای ناطق نوری، با تصویب طرح ممنوعیت به کارگیری اسامی، عناوین و اصطلاحات بیگانه، به کار بردن واژه‌های بیگانه در گزارش‌ها، مکاتبات و سخنرانی‌ها و مصاحبه‌های رسمی و همچنین استفاده از این واژه‌ها بر روی کلبه تولیدات داخلی ممنوع شده. اما به جز چند کلمه معادل مثل رایانه (کامپیوتر)، بارانه (سوسند)، دورنگار (فاکس)، فناوری (تکنولوژی) و چند کلمه دیگر، هنوز بسیاری از معادل‌های پیشنهادی فرهنگستان متداول نشده است. علاوه بر آن عده‌ای با ساختن این واژه‌ها مخالف‌اند.

در حال حاضر ریاست فرهنگستان زبان و ادب فارسی را دکتر غلامعلی حدّادعادل به عهده دارد و زیر نظر ریاست جمهوری به وظایف خود عمل می‌کند. بعضی از اعضای پیوسته آن عبارت‌اند از: عبدالمحمد قتیبی، محمد خوانساری، ابوالحسن نجفی، بهاء‌الدین خرمشاهی، حمید فرام، علی اشرف صادقی، مهدی محقق، محمد خوانساری.

و شادروانان احمد آرام و جعفر شعار نیز از اعضای فرهنگستان بودند. آنچه باعث شد نگارنده به نوشتن این مقاله اقدام کنم، این بود که معانی بسیاری از واژه‌هایی که فرهنگستان برای آنها معادل پیشنهاد کرده است، برای عموم مردم روشن نیست تا معادل آن‌ها بدانند. به عنوان مثال آیا خواننده نباید لغات بیگانه آپ‌نودیت، آنکال، ابعیل، پروفرما، حکموری، فودپر و سوسور، کارتایل و... را بداند تا سپس با معادل آنها آشنا شود؟ در این مقاله‌نویس یک اثرهٔ دخیل را همراه با ریشه و با معادل آنها برای علاقه‌مندان توضیح داده‌ام. امید است مورد توجه قرار گیرد.

چند اصل از اصول و ضوابط واژه‌گزینی

- در انتخاب معادل فارسی برای واژه‌ها و اصطلاحات بیگانه، واژهٔ فارسی باید حتی الامکان به زبان فارسی معیار امروزه یعنی زبان متداول میان تحصیل‌کردگان و اهل علم و ادب، و زبان سخنرانی‌ها و نوشته‌ها نزدیک باشد.
- در واژه‌گزینی باید قواعد دستور زبان فصیح و متداول امروز مراعات شود.
- در واژه‌گزینی باید قواعد آوایی زبان فارسی رعایت گردد و از اختیار واژه‌های ناعوش‌آهنگ و دارای تکرار پرهیز شود و واژه‌های فارسی برگزیده، حتی الامکان از معادل بیگانه آن کوتاه‌تر باشد.
- در انتخاب معادل، واژه‌هایی که تعریف‌پذیر و اشتقاق‌پذیر

باشند و امکان ساخت اسب و صفت و فعل از آنها وجود داشته باشد برتر است.

- یافتن معادل برای آن دسته از واژه‌های بیگانه که جنبهٔ جسمی و بی‌شکلی یافته‌اند ضروری نیست.

اختصارات: فر. - فرانسوی، ان. - انگلیسی، آ. - آلمانی

۱. آباژور | فر. abat-jour - واژهٔ معادل فرهنگستان نورتاب یا پروتانه | سرپوشی که روی چراغ هندی تا نور را بدین افکند، نوعی چراغ برق که دارای سرپوش است و نور را به صورت مستقیم می‌تاباند.

۲. آبونمان | فر. abonnement - حق اشتراک | وجه اشتراک روزنامه، مجله، برق، تلفن و غیره. اشتراک

۳. آبونه | فر. abonne - مشترک | مشترک روزنامه و مجله و امثال آن.

دکتر غلامحسین صاحب

دکتر محمد معینی

- ۴. آپ نو دیت | ان. uptodate - روزآمد | تازه، جدید، مطلقاً روز.
- ۵. آتلیه | فر. atelier - کارگاه | کارگاه عکاسی، نقاشی، مجسمه‌سازی و...
- ۶. آرشیو | فر. archives - بایگانی | محل نگهداری مجموعه‌ای از اسناد و اوراق. تصویر، پرونده، بوز فیلم و غیره. بایگانی
- ۷. آستان | فر. assistant - دستیار | معاون.
- ۸. آکادمی | فر. academie - فرهنگستان | در اصل نام داعی بوده در آن که افلاطون در آنجا به شاگردان خود فلسفه درس می‌داده است.
- ۹. آلبوم | فر. album - جگ | دفتر بزرگی که در آن اشعار و مطالب گوناگون نوشته شده باشد. ۲۰ کشتی، سقیه ۳۰ بویا

رادبویی یا تلویزیونی شامل موسیقی، آواز، نمایش و هنر نمایشی های دیگر.
 ۴- مجموعه ای از عکس، تصویر، تمیز، صفحه، نواز موسیقی و ...
 ۵- سانسکریت، Junk به معنی کشتی. از آنجا که اصل این واژه هندی است (لغت نامه دهخدا، فرهنگ معین و عمید) این سؤال پیش می آید که چرا فرهنگستان این کلمه را انتخاب کرده است؟
 ۱۰. آنتیک [فر. antique عتیقه] قدیمی، قیمتی، با ارزش.

دکتر عیسی صدیق

عمر قلاتنبلی

۱۱. آنکال [ان. oneall گوش به زنگ] کسی که در صورت نیاز فوری می توان به او دسترسی یافت.
 ۱۲. آپراتور [فر. operateur کارور] مأمور یا مسئول به کار انداختن یک دستگاه، گرداننده، متصدی، از operate به معنی کار کردن، اداره کردن.
 ۱۳. اپلی کیشن [ان. application درخواست نامه] این کلمه بیشتر با Form به کار می رود.
 ۱۴. آپوزسیون [فر. opposition گروه مخالف] جناح مخالف، تضاد، مقاومت.
 ۱۵. اتوبان [آل. autobahn بزرگ راه] جاده پهن و دوطرفه ای است که هر طرف آن مسیر جداگانه ای برای رفت یا برگشت اتومبیل هاست.
 ۱۶. اتوبیوگرافی [فر. autobiographie زندگینامه خودنوشت] زندگی نامه یک نویسنده به قلم خود او، از auto به معنی «خود» و bio از ریشه یونانی به معنی «حیات»، زیست و graphie عمل نگاهشتن تصویر کردن.
 ۱۷. اتیکت [فر. etiquette بهانما] ۱- تکه کاغذ یا مقوای کوچکی که به منظور معرفی مشخصات یک شیء روی آن می چسبانند، برجسب ۲- این واژه به معنی آداب معاشرت، تربیت، ادب و انسابت نیز می باشد.

۱۸. اجاق مایکرو ویو [ان. microwaveoven تندپز] نوعی اجاق که از طریق امواج الکترو مغناطیسی موج کوتاه، با به جنبش در آوردن مولکول های غذایی در آنها گرما ایجاد می کند و سبب می شود که غذا در مدت کوتاهی بپزد. مایکرو/micro ویو/wave موج/اون oven اجاق

۱۹. ادیت [ان. edit ویرایش] عمل افزایش یا کاهش مطالب، یا تصحیح و تنقیح متن هایی که برای چاپ و نشر آماده می شوند، ادیتور editor ویراستار

۲۰. اسانس [فر. essence عطر مایه] ۱- عصاره گل ها و گیاهان که در عطرسازی به کار می رود ۲- عصاره میوه ها و خوردنی ها که در صنعت غذایی مورد استفاده قرار می گیرد.

۲۱. اسپری [ان. spray افشانه] ظرف محتوی مایع که با فشار دادن دکمه آن، مایع درون آن به صورت ذرات بسیار ریز خارج می شود.

۲۲. استامپ [فر. estampe جوهر گین] ۱- قوطی کوچکی حاوی بالشتک آلوده به مرکب روغنی که مهر را با آن مرکبی می کنند ۲- مهر ۳- نقش مهر.

۲۳. اشل [فر. echelle پایه] ۱- پایه، ۲- مقیاس.

۲۴. اف اف [در بازکن] نام تجاری در بازکن برقی ساختمان
 ۲۵. اکولوژی [ان. ecology بوم شناسی] علمی است که با مطالعه روابط متقابل موجودات زنده با محیط زیست آنها می پردازد. اکو echo به معنی محیط و logy شناسی.

۲۶. اندیکاتور [فر. indicateur نامه نما] ۱- دفتری که خلاصه نامه های وارده و صادره را در آن ثبت می کنند، دفتر نماینده ۲- شاخص، راهنما ۳- از indiquer به معنی نشان دادن
 ۲۷. انیماتور [ان. animator پویانما] از animate زنده کردن، جان بخشیدن.

۲۸. انیمیشن [ان. animation پویانمایی] نقاشی متحرک، متحرک سازی، کارتون سازی.

۲۹. اولتیماتوم [فر. ultimatum اتمام حجت] آخرین شرط، اتمام حجت.

۳۰. ایمیل [ان. E-mail پیام نگار] E اول کلمه electronic به معنی الکترونیکی و کامپیوتری است و mail پُست، مجموعاً یعنی پُست کامپیوتری

۳۱. ایندکس [ان. index نمایه] فهرست، شاخص.

۳۲. اینرسی [فر. inertie ماند، لختی] تمایل

یک جسم نسبت به حفظ حالت سکون، یا حفظ حرکت
یکتواخت خود در امتداد خط راست.

۳۳. بادی گارد (ان). bodyguard جان پاس | ۱- فرد معمولاً
مسلحی که از جسم و جان دیگری محافظت می کند و برای این
کار مزد می گیرد. محافظ شخصی ۲- از body بدن و
guard محافظ

۳۴. بایرم (فر). bareme شمارک | فهرست عددی
مشخص کننده نتایج محاسبات و بررسی ها، جدول یا مقیاس
تعیین شده برای نمره درس، قیمت، حقوق و ...

۳۵. باندرول (فر). banderole سرچسب | نوار یا کاغذ دراز و
باریکی است که آن را روی کالا به نحوی می چسبانند که با اولین
استفاده پاره می شود. باندرول معمولاً شیشه کنترل کیفیت،
بازرسی و نو بودن کالا است.

۳۶. بروشور (فر). brochure دفترک | کتابچه کوچکی که
اطلاعاتی را در مورد چیزی به دست می دهد.

۳۷. بلندر (ان). blender مخلوط کن | وسیله ای برای نرم و
مخلوط کردن مواد غذایی، blend به معنی «مخلوطه» است.

۳۸. بُن (فر). bon بهارگ | تکه کاغذ چایی که دارنده آن
می تواند به موجب آن از کالا یا خدمتی استفاده کند.

۳۹. بوفه (فر). buffet چینی جا | نوعی قفسه که لوازم و ظروف
غذاخوری و ... را در آن جامی دهند.

۴۰. بولتن (فر). bulletin خبرنامه | گزارش خبری، اطلاعیه

۴۱. بیلان (فر). bilan ترازنامه | صورت ریز دارایی و بدهی
شرکت ها، مؤسسات و سازمان ها که در تاریخ مشخص تهیه
می شود.

۴۲. بی نیال (فر). biennal دوسالانه | دو سال یک بار
رخ دهنده. bi به معنی «دو» است.

۴۳. پاراوان (فر). paravent پردبند یا تجیر | دیوار متحرک از
حسن تخته و پارچه و غیره برای جدا کردن بخش هایی از فضای
داخل ساختمان.

۴۴. پارتیشن (ان). partition دیوارک | دیواری ثابت از مصالح
سبک برای جدا کردن بخش هایی از فضای داخل ساختمان.

۴۵. پارک (بچه) (ان). park مانگ | محفظه ای توری برای
نگهداری بچه های کوچک.

۴۶. پارکت (فر). parquet چوب فرش | نوعی کف پوش
داخل ساختمان به صورت قطعات چوبی مسطح ۲- همچنین

دیوار که به معنی «دائرا» می باشد.

۴۷. پاسیو (فر). از اسپانیایی patio نورجان | محوطه بدون
سقف که در داخل فضای بسته ساختمان ساخته می شود و حالت
گلخانه دارد. ۲.

۴۸. پاریون (فر). pavillon کوشک | ساختمان مجزا در
نمایشگاه، ورزشگاه، فرودگاه و ... // بنایی با حالت تقریبی و
معمولاً به شکل حیمه در یک پارک، باغ یا میدان ورزشی به
عنوان محل بازی. سرگرمی یا سایبان، که از مصالح سنگ ساخته
می شود و ممکن است بخشی یا تمام اطراف آن بار باشد.

دکتر حمید فرزام

دکتر هدایت محفوق

۴۹. پرایس لیست (ان). price list بهاینامه | از پرایس (قیمت) و
لیست (فهرست) صورت لوح

۵۰. پرفراتور (فر). perforateur | perforator آژه | ۱-
سوراخ کن، مکنه از perforate سوراخ کردن ۲- واژه معدن،
«آژه» باید از مصدر آژدن - آخیدن باشد به معنی سوراخ کردن،
فردوسی گوید:

کتون بیزه و گرز نباید زدن

همه چشم دشمن به تیر آژدن

(لغت نامه دهخدا)

۵۱. پروفورما (فر). proforma پیش برگ | ورقه ای که نشان
می دهد فروشنده آمادگی فروش کالایی را به بهای ذکر شده دارد.
پیش فاکتور، صورت حساب موقت.

۵۲. پلمب (فر). plomb مهر و موم | سرب کردن، مهر و موم
کردن، mb وقتی کنار هم باشند و بعد از h مصوت نباید h تلفظ
نمی شود مثل (climb (k la-ym).

۵۳. پیرکس (فر). pyrex نسوز | نام تجاری برخی ظروف های
شیشه ای مقاوم در برابر گرما و مواد شیمیایی.

۵۴. تاکسی درمی [ان. Taxidermy آکنده] صنعت پر کردن پوست جانوران و درآوردن آنها به شکل جانوران زنده.

۵۵. تراس [فر. terrasse بهار خواب، مهتابی] ایوان وسیع، پشت بام، قسمتی از فضای جلوی آپارتمان که در هوای آزاد قرار دارد و گاهی با نرده کوتاهی احاطه شده است.

۵۶. ترموکوپل [فر. Thermocouple بندآور] اسبابی برای اندازه گیری دما در دستگاه های کنترل (مانند ترموستات) به صورت اتصال یک سر دو فلز ناهمسان به یکدیگر (مانند مس و آهن) که بر اثر گرم شدن در دو سر آزاد آن اختلاف پتانسیل برقی به وجود می آید، دماجفت، از Therm (واحد اندازه گیری حرارت) و couple (جفت).

۵۷. تُستر [ان. toaster برشته کن] از toast به معنی برشته کردن.

استاد عبدالحمید آینی

دکتر محمد خوانساری

۵۸. تله تکست [ان. tele text پیام نما] از tele (دور، ارسال با امواج) و text (متن)، فرایند ارسال متون کتبی توسط امواج رادیویی.

۵۹. تله کومونیکاسیون [فر. telecommunication مخابرات] communication به معنی ارتباط است مجموعه شیوه های ارسال پیام و خیر از راه دور.

۶۰. جکوزی [Jacuzzi آب زن] ۱- فرهنگستان ریشه این لغت را ضبط نکرده است؛ انگلیسی و فرانسوی نیست زیرا در فرهنگ پنج جلدی آریانپور هم دیده نشد. ۲- حوض کوچک، حوضچه ای که از چینی یا آهن و مانند آن سازند و در آن استحمام کنند، حمام دستی، وان، ۳- ماساژ

۶۱. چیلر [ان. chiller سردکن] ۱- دستگاه سردکننده در سیستم تهویه مطبوع، از chill به معنی سرد کردن ۲- این لغت به

معنای داستان ترسناک هم است.

۶۲. دراوِر [ان. drawer کشویی] نوعی گنجه شامل چند کشو

۶۳. دَمپینگ [ان. dumping بازارشکنی] قیمت شکنی، ارزان فروشی.

۶۴. دوپینگ [ان. doping زورافزایی] از dope (ماده مخدر، داروی محرک).

۶۵. رَتُوش [فر. retouche پرداخت] دستکاری عکس روی فیلم یا شیشه بعد از ظهور به منظور زیبا کردن تصویر.

۶۶. رِزومه، آبسترکت [ان. abstract فر. resume چکیده] رزومه (خلاصه، چکیده) و abstract (انتزاعی، خلاصه، جدا کردن).

۶۷. رِزومه/ سی وی [فر. curriculum vitae کارنامه] تاریخچه شغلی، سوابق

۶۸. ریموت کنترل [ان. remote control دور فرمان] کنترل از راه دور، remote (دور).

۶۹. سَنانس [فر. seance نوبت] زمانی که برای نمایش فیلم یا تئاتر در نظر گرفته می شود، دوره، جلسه، نشست.

۷۰. سنسور [ان. sensor حس گر] sense (حس) وسیله ای که نسبت به نور و درجه حرارت و رطوبت حساس است.

۷۱. سوبسید [فر. subsidie پارانه] مبلغی که دولت در جهت رفاه عمومی، به دستگاه تابع خود می پردازد تا کالا یا خدمتی که از طریق آن دستگاه عرضه می شود، با بهایی پایین تر از قیمت معمول به دست مصرف کننده برسد.

۷۲. سویت [فر. suite سراچه] ۱- آپارتمان چنداتاقه لوکس ۲- قطعه موسیقی که شامل چند نمایشنامه باشد.

۷۳. سینک [ان. sink ظرف شویی] ۱- لگن ظرف شویی آشپزخانه ۲- این کلمه جزو افعال بی قاعده و به معنی فرو رفتن است.

۷۴. فاز [فر. phase گام] مرحله، دوره، منطقه.

۷۵. فاکس [ان. fax/ facsimile دورنگار] مخابره تصویری، پُست تصویری روشی برای فرستادن تصویر نوشته، سند یا عکس به جاهای دیگر به وسیله امواج الکترومغناطیسی.

۷۶. فایِل [ان. File پروَنجا] پرونده، قفسه مخصوص پرونده، پوشه، صف و سوهان هم معنی می دهد.

۷۷. فلاور باکس [ان. flowerbox گلشنه] گلدان بزرگ جعبه مانند، فلاور (گل) باکس (جعبه).

عمودی است؛ درایه، قطعه‌های پارچه زینتی او بر آن تا چین‌های درشت و خوش‌حالت که برای آرایش پرده، رومبلی یا به عنوان بغل‌ناس به کار می‌روند. درایه احتمالاً از droup به معنی «ویزان شدن» است.

۸۸. مارگارین | فر. margarine کوزه دستی | آید + مهنته عی | از روغن‌های گیاهی.

۸۹. ویلچر | ان. wheelchair چرخک | صمدلی چرخ دار | ویل (چرخ) و چر (صمدلی).

۹۰. هندبوک | ان. hand book دستبینه | کتاب دستی، کتاب راهنما.

۹۱. (بججال - فریزر) سایدبای ساید | ان. side by side هم بر [پهنو به پهنو]، بججال و فریزری که به یکدیگر متصل است و هر یک دارای در جداگانه است.

شادروان دکتر جعفر شاعر

شادروان احمدراه

۷۸. فودپروسسور | ان. foodprocessor چندکاره | وسنه‌ای برای خرد کردن، آسیاب کردن، لرم کردن و ورقه کردن مواد غذایی، مولیکس، از فود (غذا) و پروسور (پردازنده)

۷۹. فولکلور | فر. folklore فرهنگ مردم | مجموعه آداب و سنت‌ها و هنر عامه مردم یک کشور، از فولک (توده) و لور (دانش)

۸۰. کاتالوگ | فر. catalogue فهرست | نام و مشخصات مربوط به کالا که از طرف سازندگان کالاهای تهیه می‌شود و در اختیار مشتریان قرار می‌گیرد // کاتالوگ، کالاتما (برای کتابچه معرفی کالا) // کاتالوگ، کارنما (راه‌نمون)، برای کتابچه معرفی طرز کار (کالا).

۸۱. کادر | فر. cadre پیراند | چهارچوب، قاب عکس // کادر پایوزان (فرد آموزش دیده و متخصص).

۸۲. کارتابل | فر. cartable کارپوشه | پوشه مخصوصی که نامه‌ها یا پرونده‌های رسیده و جاری را در آن می‌گذارند و برای صدور دستور لازم به نظر رئیس می‌رسانند.

۸۳. کاور | ان. cover پوشش | پوشش، جلد، رویه.

۸۴. کپی‌رایت | ان. copyright حق نشر | حق انحصاری اثر

۸۵. کنسانتره | فر. concentre افشوده | متمرکز شده، تغلیظ شده، بکبارچه، پر عیار.

۸۶. کوپن | فر. coupon کالا برگ | ورقه جیره‌بندی

۸۷. لووردرایه | پردازویر | فرهنگستان ریشه این واژه را معلوم نکرده است. لوور louver انگلیسی و به معنای، نوعی کرکره

منابع و مأخذ

۱. فرهنگ واژه‌های اروپایی در فارسی، ماهبه شهیدی، انتشارات رهنما، ۱۳۷۴
۲. فرهنگ واژه‌های دخیل اروپایی در فارسی، دکتر رضا مریدی، انتشارات استان قم، ۱۳۷۳.
۳. فرهنگ واژه‌های اروپایی در فارسی، دکتر مهشید بشری بشر الفری، ۱۳۷۱
۴. فرهنگ معین، محمد معین، انتشارات امیرکبیر، ۱۳۷۱
۵. فرهنگ فارسی امروز، غلامحسین صدیقی، انتشارات سبزه و سحر، حکمی، مؤسسه نشر کهنه، ۱۳۷۳
۶. فرهنگ انگلیسی - فارسی (معاصر)، محمدرضا ماضی، چاپ نوبهار، ۱۳۷۵
۷. فرهنگ انگلیسی - فارسی (معاصر) حیمه، چاپ نوبهار، ۱۳۷۵
۸. تاریخ زبان فارسی، دکتر محسن انوالقاسمی، چاپ مهر (قم)، ۱۳۷۴
۹. مقدمه لغت نامه دهخدا (دوره چهارده جلدی)، چاپ دانشگاه تهران، ۱۳۷۴
۱۰. اصول و ضوابط واژه‌گزینی، از انتشارات فرهنگستان ادب فارسی، خرداد ۱۳۷۴
۱۱. فرهنگ فارسی عمید (دوره سه جلدی) انتشارات امیرکبیر ۱۳۴۵
۱۲. خبرنامه (ماهنامه) از انتشارات فرهنگستان زبان و ادب فارسی

حل چند مسئله

مسئله ۲ (کلاس اول)

لاله به دوستش گفت در وقت تولد وی، پدر او ۲۴ سال داشته است. حالا سن پدر سه برابر او می باشد. سن هر کدام چقدر است؟

توضیح: در ریاضیات سستی ما، این گونه مسائل فراوان مطرح بوده است و به نام مسائل فرضی معروف بودند. یعنی در حل باید یکی از سن ها را فرض گرفت. نکته دیگر آن که اختلاف سن از بدو تولد تا روز مرگ ثابت می ماند. لذا اختلاف سن لاله و پدرش در هر مرحله از حل مسأله همان ۲۴ است.

راه حل حسابی

سن دختر به فرض ۱

سن پدر دختر به فرض: $1 \times 3 = 3$

اختلاف سن آن ها به فرض $3 - 1 = 2$

سن فرض گرفته شده = اختلاف فرضی + اختلاف اصلی

سن دختر $12 = 2 + 24$

سن پدر دختر $36 = 12 \times 3$

راه حل جبری با استفاده از دستگاه جبری (برای سومی ها)

$$\begin{cases} y - x = 24 & (1) \\ y = 3x & (2) \end{cases} \Rightarrow \begin{cases} \text{سن دختر } x \\ \text{سن پدر } y \end{cases}$$

از حل (۱) و (۲) با هم جواب x و y حاصل می شود در (۱) به جای y از (۲) قرار می دهیم می شود:

$$3x - x = 24 \Rightarrow 2x = 24 \Rightarrow \boxed{x = 12} \quad y = 3 \times 12 = 36$$

ب- برای دومی ها: استفاده از معادله یک مجهولی:

سن دختر x

سن پدر $3x = 3x$

$3x - x = 24$

سن پدر $36 = 12 \times 3$ و سن دختر $x = 12 \Rightarrow 2x = 24$

مسئله ۳. سارا می خواهد برای هریک از دوستان خود

هدیه ای بخرد، اگر هر هدیه را ۱۷۵۰ ریال بخرد ۱۰۰۰ ریال

کم می آورد و اگر هر هدیه را ۱۵۰۰ ریال تهیه نماید ۲۰۰۰

ریال اضافه می آورد. تعداد دوستان سارا را تعیین کنید.

میرزا جلیلی

سؤال ۱۸. خواهشمند است در مورد حل مسائلی از سه کتاب که بین دبیران اختلاف نظر وجود دارد، توضیح دهید.

مسئله ۱: کلاس اول

دمای شهر اهر $7^\circ -$ (زیر صفر) و اردبیل $14^\circ -$ (زیر صفر) است شهر اردبیل چند درجه سردتر است؟
جواب- با توجه به صورت مسئله داریم:

$$\begin{aligned} \text{درجه بیش تر} - \text{درجه کم تر} &= \text{اردبیل چقدر سردتر است} \\ &= -14^\circ - (-7^\circ) = -7^\circ \end{aligned}$$

که علامت منفی در جلو 7° ، طبق قرارداد کتاب، نشان می دهد که اردبیل 7° سردتر است و نیاز به نوشتن توضیح فارسی در جلو آن نیست.

توضیح: اگر عبارت آخر مسئله چنین بود: شهر اهر چند درجه گرم تر است؟ در این صورت خواهیم داشت:

$$\begin{aligned} \text{درجه کم تر} - \text{درجه بیش تر} &= \text{اهر چقدر گرم تر است} \\ &= -7^\circ - (-14^\circ) \\ &= -7^\circ + 14^\circ = +7^\circ \end{aligned}$$

که علامت مثبت جلوی 7° ، طبق قرارداد کتاب، هفت درجه گرم تر را نشان می دهد و نیاز به توضیح عبارت فارسی ندارد.

بعضی اوقات دبیران جابه جا حل می کنند و جلو $+7$ توضیح فارسی می دهند که «اردبیل 7° سردتر است».

راه حل حسابی

پول اختلاف تمام هدیه‌ها = مبلغ زیاد آورده شده + مبلغ کم آورده شده

$$1000 + 2000 = 3000$$

$$1750 - 1500 = 250$$

اختلاف هدیه باشد

$$1 \quad 250$$

$$x \quad 3000 \quad x = \frac{3000 \times 1}{250}$$

$$= 3000 + 250 = 12 \quad (1)$$

بعضی از همکاران به جای استفاده از تناسب از قانون

زیر استفاده می‌کنند:

تعداد هدیه‌ها = اختلاف جزء + اختلاف کل

$$3000 + 250 = 12$$

که همان (1) است و هر دو راه صحیح است.

راه حل جبری

تعداد هدیه‌ها x

$$1750x - 1000 = 1500x + 2000$$

$$1750x - 1500x = 1000 + 2000$$

$$250x = 3000$$

$$x = \frac{3000}{250} = 12$$

مسئله ۳

(کلاس اول): احمد و حسین برنامه‌های مرتب برای ورزش دارند. احمد هر ۴ روز یک‌بار به میدان ورزش می‌رود و حسین هر ۶ روز یک‌بار. آن‌ها برنامه خود را از روز ۳۱ شهریور ماه شروع کردند. تعیین کنید در چه روزهایی از مهرماه یک دیگر را در میدان ورزشی ملاقات می‌کنند.

جواب: هدف مسئله تعیین کوچک‌ترین مضرب مشترک در مرحله نخست و سایر مضرب‌های ۴ و ۶ در مرحله بعد است. اگر ما این مضرب‌ها را در مجموعه روزهای مهرماه یعنی: ۱، ۲، ۳، ۴، ...، ۳۰ بگیریم، خواهد شد:

$$6 \parallel 4 = 2 \quad \text{ب. م. م.}$$

$$6 \parallel 4 = \frac{6 \times 4}{2} = \frac{24}{2} = 12 \quad \text{م. م. م.}$$

و مضرب دیگر آن در این مجموعه $12 \times 2 = 24$ یعنی ۲۴

است، ولی چون از ۳۱ شهریور یعنی یک روز زودتر شروع کرده‌اند روز ملاقات آن‌ها نیز یک‌روز به عقب برمی‌گردد:

یعنی جواب مسئله ۱۱ و ۲۳ مهر است.

در صورتی که همکاران نظیرشان ۱۲ و ۲۴ بود که با هم فرقی ندارند آیا می‌توان اعداد ۱، ۲، ۳، ...، ۳۰ نوشت و زیر مضارب ۴ و ۶ خط کشید و بعد مضرب مشترک آن را انتخاب کرد؟ فرض کنید مسئله روزهای ملاقات در یک سال را می‌خواست، آن وقت چه طور می‌شد؟

مسئله ۴ (اول)

در یک کارگاه برای تهیه آلیاژی از مس، قلع و نیکل آن‌ها را به نسبت ۴ و ۳ و ۲ مخلوط می‌کنند. تعیین کنید در ۶۳ گرم از این آلیاژ هر کدام از این فلزات به چه مقدار مخلوط شده‌اند.

توضیح: در سابق دستورالعمل محاسبه قسمت‌های

مخلوط به صورت زیر به دانش آموز ارائه می‌شد:

$$\Rightarrow \text{نسبت آن فلز} \times \text{وزن کل داده شده} = \text{هر فلز آلیاژ}$$

مجموع نسبت‌ها

$$\left| \begin{array}{l} \text{مس آلیاژ} = \frac{63 \times 4}{4+3+2} = \frac{63 \times 4}{9} = 28 \\ \text{قلع آلیاژ} = \frac{63 \times 3}{9} = 21 \\ \text{نیکل آلیاژ} = \frac{63 \times 2}{9} = 14 \end{array} \right.$$

اما در کتاب فعلی، اسمی از این قانون برده نشده است، بلکه توضیح داده شده است که چون در ۹ گرم از آلیاژ نسبت‌ها ۴، ۳ و ۲ می‌باشد، لذا در هر وزنی، این نسبت‌ها ثابت می‌ماند. از طرفی عدد ۶۳ در حقیقت ۷ برابر ۹ است؛ لذا این نسبت‌ها نیز ۷ برابر می‌شود.

یعنی

$$\begin{array}{ccc} \text{م} & \text{ق} & \text{ن} \\ (2) \quad 7 \times 4 = 28 & 7 \times 3 = 21 & 7 \times 2 = 14 \end{array}$$

که باز همان جواب است با دیدگاه دیگری.

دسته دیگری از همکاران می‌گویند از راه تناسب‌جبه‌ها بهتر می‌فهمند:

واحد آلیاژ $9 = 4 + 3 + 2$

مس	قلع	نیکل
۴	۳	۲
۶۳	$x = \frac{63 \times 4}{9} = 28$	۶۳

و به همین شکل دو تناسب دیگر می‌نویسند و حل

می کنند اما بقیه دبیران مخالفت دارند که مسئله در بحث تسهیم به نسبت است و باید از راه و قانون تسهیم به نسبت حل شود. نظر کتاب راه دوم است ولی به نظر من هیچ کدام از راه حل ها غلط نیست.

مسئله ۵ (کتاب اول)

دو ظرف به گنجایش ۱۲ و ۱۸ لیتر داریم. می خواهیم هر دو ظرف را با استفاده از پیمانه های ۱، ۲، ۳، ۴، ...، ۱۲ لیتری پر کنیم. از کدام ها می توانیم استفاده کنیم و بزرگ ترین آن ها کدام است؟ در صورتی که در هر بار تمام محتوای پیمانه را خالی کنیم.

جواب: هدف این مسئله تعیین بزرگ ترین مقسوم علیه مشترک دو عدد ۱۲ و ۱۸ است در مجموعه اعداد ۱، ۲، ۳، ...، ۱۲.

راه اول

$\{1, 2, 3, 4, 6, 12\}$ = مجموعه مقسوم علیه های مشترک ۱۲
 $\{1, 2, 3, 6, 9, 18\}$ = مجموعه مقسوم علیه های مشترک ۱۸
 $\{1, 2, 3, 6\}$ = مجموعه مقسوم علیه های مشترک ۱۲ و ۱۸
 که بزرگ ترین پیمانه همان بزرگ ترین مقسوم علیه مشترک دو عدد یعنی ۶ است.

راه دوم: استفاده از تقسیمات متوالی و توجه به این که بزرگ ترین مقسوم علیه مشترک دو عدد همیشه اول نیست لذا خود ممکن است دارای مقسوم علیه هایی باشد. مثلاً بزرگ ترین مقسوم علیه مشترک ۱۵ و ۱۰ عدد ۵ است.

$$\begin{array}{r} 1 \quad 2 \\ \hline 15 \quad 10 \quad 5 \\ \hline 5 \quad . \end{array}$$

که ۵ اول است اما مقسوم علیه های مشترک ۱۸ و ۱۲ عدد ۶ است که اول نیست.

$$\begin{array}{r} 1 \quad 2 \\ \hline 18 \quad 12 \quad 6 \\ \hline 6 \quad . \end{array}$$

و ۶ خود دارای مقسوم علیه های ۱، ۲، ۳ است. لذا مجموعه مقسوم علیه های مشترک این دو عدد ۱، ۲، ۳ و ۶ می شود.

بحث همکاران این است که بچه ها مجموعه و اشتراک دو مجموعه را در سال دوم می خوانند و چرا مطلب در این جا مطرح می شود. جواب این است که این ها مفاهیم مشکلی

نیستند و بچه ها با واژه مجموعه در کتاب های ابتدایی هم آشنایی دارند. لذا شما می توانید با مداد رنگی مقسوم علیه های مشترک ۱۲ و ۱۸ را مشخص سازید. بعضی دیگر از همکاران می گویند دانش آموزان در تعیین همه مقسوم علیه های یک عدد مشکل دارند. پاسخ این است که هدف کتاب در این جهت است که در همه این زمینه ها با بچه ها کار شود. جای آموزش این مطالب همین جاست.

مسئله ۶ (کلاس اول)

در یک منطقه روستایی ۱۵۵۷۵ رأس گوسفند وجود دارد. برای واکسینه کردن هر رأس گوسفند ۰/۱۳ سی سی مایع واکسیناسیون لازم است. چند سی سی از این مایع برای گوسفندان این منطقه مورد نیاز است؟ اگر این مایع در شیشه های در بسته با گنجایش ۰/۶۵ لیتر باشد تعیین کنید چند شیشه از این مایع برای گوسفندان این منطقه لازم است؟
 جواب: در قسمت اول مشکلی وجود ندارد.

$$15575 \times 0.13 = 2024.75$$

مایع لازم بر حسب سی سی برای همه گوسفندان در قسمت دوم که تبدیلات لازم دارد باید توجه کرد.

تبدیل لیتر به سی سی
 $0.65 \times 1000 = 650$

$$\begin{array}{r} 2024.75 \quad | \quad 650 \\ \hline 1950 \quad | \quad 3 \\ \hline 74.75 \end{array}$$

که در پر کردن شیشه ها وقتی شیشه سوم پر می شود ۷۴/۷۵ سی سی زیاد می آید (باقی مانده تقسیم) که شیشه چهارم را پر نمی کند ولی آن را که بیرون نمی ریزند، لذا برای آن هم یک شیشه لازم است و جواب مسئله ۴ شیشه است نه ۳ شیشه.

در ضمن بچه ها در کلاس ۴ ابتدایی چنین مسئله ای را حل کرده اند:

۱۷ نفر از دانش آموزان می خواهند با تاکسی به باغ وحش بروند اگر هر تاکسی ۵ نفر از آن ها را سوار کند چند تا تاکسی لازم است؟

در این جا نیز عمل تقسیم با باقی مانده مطرح است.

$$\begin{array}{r} 17 \quad | \quad 5 \\ \hline 15 \quad | \quad 3 \\ \hline 2 \end{array}$$

وقتی ۳ تاکسی پر شد، هنوز ۲ نفر از دانش آموزان مانده اند

لذا برای آن‌ها نیز باید یک تاکسی بگیرند و جواب ۴ درست است نه ۳، در این جا نمی توان از مانده صرف نظر کرد.

توضیح: البته از نظر ریاضی صورت مسئله دقیق بیان شده است و نیاز به کلمات «حداقل» یا «حداکثر» دارد. وقتی ۱۷ نفر می خواهند با تاکسی بروند اگر پولدار باشند هر کدام می توانند با یک تاکسی بروند لذا حداکثر ۱۷ تاکسی لازم است اما «حداقل» چند تاکسی، مفهوم ریاضی آن این است که ظرفیت تاکسی ها کامل شود و اگر دانش آموزانی کمتر از ظرفیت تاکسی باقی ماندند با تاکسی اضافی بروند.

مسئله ۷ (کلاس اول)

دو چرخ یک موتور با یک تسمه به هم مربوط هستند. محیط چرخ کوچک ۰/۵۶ متر است و محیط چرخ بزرگ ۱/۴ متر اگر چرخ کوچک در هر دقیقه ۱۰۰ دور بچرخد چرخ بزرگ چند دور در دقیقه می چرخد؟

جواب: نکته قابل توضیح برای بچه ها این است که هر دور یک چرخ برای محیط آن چرخ است. لذا در ۱۰۰ دور صد مرتبه محیط تکرار می شود و طول پیموده شده را نشان می دهد. لذا داریم:

طول پیموده شده چرخ کوچک (متر) $0.56 \times 100 = 56$
 تعداد دورهای چرخ بزرگ $56 \div 1.4 = 40$
 عمل دوم یک تناسب است که معمولاً آن را با تقسیم خلاصه می کنند.

دوره	متر می پیماید
۱	۱/۴
x	$56 = x \times \frac{1 \times 56}{1/4} = 56 + 1/4 = 40$

مسئله ۸ (کلاس سوم)

دو کارگر باتجربه و بی تجربه کاری را شروع می کنند کارگر باتجربه آن را در ۱۰ روز و بی تجربه در ۱۵ روز تمام می کند. اگر هر دو با هم کار کنند اولاً هر کدام چه نسبتی از کار را انجام می دهند و ثانیاً کار در چند روز تمام می شود؟

جواب: راه حل حسابی

در کتاب های ریاضی سابق ما از این نوع مسائل فراوان وجود داشت و معلمین معتقد بودند حل آن‌ها در رشد تفکر بچه ها مؤثر است. در راه حل حسابی همیشه کار در یک روز یا در یک ساعت حساب می شود لذا تمام کار را یک فرض می گیرند

روز باتجربه تمام کار

$$x \quad 10$$

کار کارگر باتجربه در یک روز $x = \frac{1}{10}$

روز بی تجربه تمام کار

$$y \quad 15$$

کار کارگر بی تجربه در یک روز $y = \frac{1}{15}$

$$\frac{1}{10} + \frac{1}{15} = \frac{3+2}{30} = \frac{1}{6}$$

اگر در یک روز با هم کار کنند $\frac{1}{6}$ کار تمام می شود

روز از کار اگر با هم باشند

$$1 \quad \frac{1}{6}$$

$$\text{روز} \quad x = \frac{1 \times 1}{\frac{1}{6}} = 1 + \frac{1}{6} = 6$$

تمام کار

$$6 \times \frac{1}{10} = \frac{6}{10} = \frac{3}{5} \quad \text{سهم کارگر باتجربه}$$

$$6 \times \frac{1}{15} = \frac{6}{15} = \frac{2}{5} \quad \text{سهم کارگر بی تجربه}$$

راه حل جبری

$$\begin{cases} \text{تمام کار} \\ \text{سهم باتجربه } x \\ \text{سهم بی تجربه } y \end{cases} \Rightarrow \begin{cases} x+y=1 \\ \frac{x}{y} = \frac{15}{10} \end{cases}$$

$$\begin{cases} x+y=1 \\ 3y=2x \end{cases} \Rightarrow \begin{cases} x+y=1 \\ y=\frac{2}{3}x \end{cases} \Rightarrow \begin{cases} x+\frac{2}{3}x=1 \\ \frac{5x}{3}=1 \end{cases}$$

$$x = \frac{3}{5}$$

$$\text{سهم بی تجربه } y = 1 - x = 1 - \frac{3}{5} = \frac{2}{5}$$

$$\text{روز} \quad 15 \times \frac{2}{5} = 6 \quad \text{روز} \quad 10 \times \frac{3}{5} = 6$$

در راه حل جبری به طور اتوماتیک اول نسبت کار هر کارگر مشخص می شود و بعد تعداد روزها اما در حساب برعکس

جواب- $8 \times 3 = 24$ چرا؟

توضیح: مثلث قائم الزاویه ABC در نظر گرفته می شود و مساحت آن با توجه به مربعات کامل و مربعات غیر کامل، که هر دو قسمت از آنها یک واحد سطح حساب می گردد، برابر ۸ خواهد بود که روی هر کدام از این ۸ واحد نیز سه مکعب که بلندی یا ارتفاع شکل می باشد بنا می گردد (BE = 3) لذا حجم حاصل برابر $8 \times 3 = 24$ است.

پایان

مسئله ۹ (کلاس سوم)

۵ کارگر کاری را در ۹ روز تمام می کنند پس از ۶ روز ۲ نفر از کارگران مریض می شوند کار باقی مانده با کارگران سالم در چند روز تمام می شود (مسئله خارج از کتاب و مورد سؤال بچه هاست)

راه حل حسابی

تمام کار را با واحد نشان می دهیم

تمام کار روز
۹ ۱

کار انجام شده قبل از مریضی کارگرا $x = \frac{6 \times 1}{9} = \frac{2}{3}$

کار باقیمانده $1 - \frac{2}{3} = \frac{1}{3}$

روز تمام کار نفر
۹ ۱ ۵

روز $x \rightarrow x = \frac{5 \times 9 \times \frac{1}{3}}{3 \times 1} = \frac{5 \times 9}{3 \times 3} = 5$

راه حل جبری

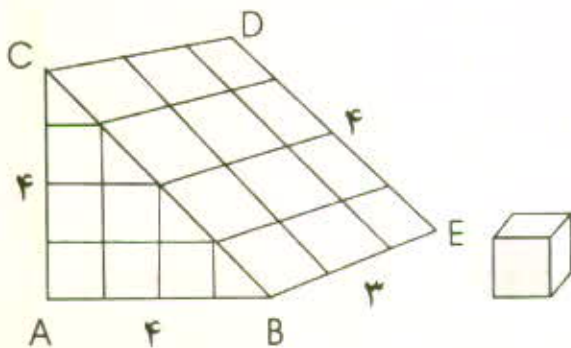
اگر x روزهای لازم برای ۳ نفر کارگر سالم باشند تا کار را تمام کنند حالا با توجه به اتمام کار معادله تشکیل می دهیم کار بعد از مریضی کار قبل از مریضی تمام کار

$$\widehat{5 \times 9} = (6 \times 5) + (3 \times x)$$

$$15 = 3x \Rightarrow x = 5 \text{ روز}$$

مسئله ۱۰ (کلاس دوم)

در شکل زیر چند مکعب به ضلع یک سانتی متر وجود دارد؟

جنگ جهانی دوم

سیروس غفاریان

من جنگ در اثر گره‌های شیبلی، چشمش موقتاً دیدار و در مجرای سدی در پاریس بستنی شد. هیتلر در حاضرات خود به شه است و در یک صبح با تری سرده کششی به بیار شمال آمده خدا داده است این آلمان استغفار در دور آلمان جنگ را باخته است. دیگر به سه نخل کشه همه چیز بر بر و دیدگام برده شد. چشمه در سبک نمی نرسد، نور مان کرد مثال به انعام بر گشتم و بر همه چیز لغت فر ستاده و پس خود گفته که این جنگ با از اول تا آخر بیهوده بوده است. آلمانی ها

پشت می نرسد بوفه است.

به هم جان هیتلر که وجودش بر سرش از عقیده شکست آلمان بود از بنام نشان بر حقیقت شد و قبیله جنان آمد. در آن که بود که سبک سبک است. نظم و امنیت را بر هم زد است و بی آنکه صفات سیاسی و سعی بر میانه بیج آلمان و سوسیالیست معقد بود که به همه سبک ها از حد ها هر ج و مرج در کشور آلمان نام بود. در هیتلر همچنین عقیده داشت که به ذاتی ها نیز که با دشمنان کشور آلمان

هیتلر و موسولینی

هوا صفا شده و آن مردم آلمان حالت آن دو را نباید تا بود شوند. لذا برای رسیدن به اهداف نظام جهانی خود شرارت سال ۱۹۳۱ و حزب ناسیونال سوسیالیست کارگران آلمان یا حزب نازی پیوسته.

هیتلر که در کمیته حزب آبرول بودند و رفقه مبارکال گورینگ در دستگاهی حزبی شرکت می کرد در نقش های خود به حد امکان

- ۱- ریشه های بروز جنگ جهانی دوم را در چهار عامل زیر می توان خلاصه کرد
- ۲- پیمان صلح ورسای که آلمان ها به آن نیکه وورسای می گفتند و پس از جنگ جهانی اول به آلمان تحمیل شده
- ۳- تضعف جامعه ملی
- ۴- به وجود آمدن دولت های نازیست و توسعه طلبت در اروپا و آسیا
- ۵- آزمودنی اقتصادی آمریکا در فروش اسلحه به کشورهای مغرب حق و نام و اجاره

در فاصله سال های ۱۹۱۸ تا ۱۹۳۹ دولت های نازی پرستی چون آلمان نازی و ایتالیایی فاشیست در اروپا و ژاپن در شرق آسیا به وجود آمدند. اما در اروپا دولت جدید ناسیونیست به وجود آمد که مدعی بود مدافع کارگران جهان است. این دولت شوروی یعنی رژیم کمونیست را حامی داشته و از هر استالین بود که به اروپای شرقی در کشورهای ساحلی دریای بالکان مانند یونان، یونان و سربیه چشم طمع دوخته بود. در ژاپن نیز در زمان امپراتوری هیرو هیتو، یک دولت نظامی روی کار آمد که رویای تأسیس یک دولت آسیایی در گذر از سامی بود. اندوه مدعی بود که ژاپنی ها از نسل خدا پادشاه و ملوک است. چنین بود امپراتوری بر قریب خداوند است. از این رو این دولت می گفت سلطنت پادشاهی اروپایی نباید بر مدافع ژاپن و از چین گرفته تا سرزمین اقیانوس آرام، دست اندازی کند.

آلمان، برآمدن نازیسم

چند ماه قبل از تسلیم آلمان به فرانسه و در پایان جنگ جهانی اول، در ماه اکتبر ۱۹۱۸، سر جورج هیتلر که در جبهه ایتر در فرانسه

استالین

و سرمایه داران را از نفوذ کمونیسم می‌ترساند. از این جهت سرمایه داران به کمک او آمدند و از حمله گروه صنعتی کروپ که بزرگ‌ترین مجتمع‌های صنعتی آلمان را در دست داشت مخارج حزب را تقبل کرد.

هیتلر هر کدام از واژه‌های عبارت ناسیونال سوسیالیست کارگران آلمان (نازی) را برای مردم معنی می‌کرد. به ناسیونالیست‌ها می‌گفت «باید عظمت آلمان تجدید شود. این سنگ تاریخ است که زرمی نژادها بواحی سار و ناتریک را از دست بدهد. همچنین او بود که قرارداد ورسای را در دیکته ورسای خواند و خواهان لغو آن گردید. در ۱۹۲۳ در شهر مونیخ در جریان سخنرانی هیتلر شورشی در گرفت و دولت آلمان او را بازداشت کرد. سیزده ماه زندان به هیتلر فرصت داد تا کتاب ماین کampf یا نبرد من را که حاوی افکار ناسیونالیستی اش بود بنویسد. بالاخره در جریان انتخابات ۱۹۳۳ بیشتر کرسی‌های رایشتاک، پارلمان آلمان، را حزب نازی به دست آورد که موجب شد هیتلر حکم صدراعظمی آلمان را از مارشال هیندنبورگ، رئیس جمهور، در ۳۰ ژانویه ۱۹۳۳ دریافت کند و یک سال بعد هم، پس از مرگ هیندنبورگ در اوت ۱۹۳۴، پیشوای آلمان شود. بدین ترتیب رایش سوم متولد شد. هیتلر به محض رسیدن به قدرت یک برنامه چهارساله عمرانی را، تحت نظر دکتر شاخت، برای عمران کشور و مهار تورم به کار انداخت و به سرمایه داران و صاحبان صنایع گفت که منظور او از سوسیالیسم بی‌ریزی کمونیسم نیست بلکه عدالت اجتماعی است. هیتلر اعلام کرد که هر جوان آلمانی که ازدواج کند صاحب اتومبیل خواهد شد. به دنبال این وعده بود که فولکس واگن (اتومبیل مردمی) در آلمان در ۱۹۳۸ تولید شد.

از سال ۱۹۳۵ به بعد، در پی توسعه ارضی، هیتلر در مارس ۱۹۳۵ اظهار داشت که چون مسئله خلع سلاح به جایی نرسیده است این دولت ارتش خود را تقویت می‌نماید. وی در همان سال نیز با اجرای فرماندومی در منطقه «سار» آن ناحیه را به آلمان بازگرداند.

در اول نوامبر ۱۹۳۶ پیمان دوستی و دفاعی ضد کمونیستی بین ایتالیا به رهبری موسولینی و آلمان به رهبری هیتلر به امضا رسید که به اتحاد دولت‌های «محور» معروف شد. این نامگذاری بدان جهت بود که شهرهای برلین و رم روی یک نصف النهار (محور) قرار داشتند. بعداً دولت ژاپن نیز به این پیمان ملحق گردید و از آن پس این پیمان به محور یولین-رم-توکیو معروف شد. هیتلر در ۱۰ آوریل ۱۹۳۸ زمامداران اتریشی را وادار به فرماندومی کرد که در نتیجه آن اتریش، که مردمش آلمانی زبان بودند و قرن‌ها با آلمان یک حکومت داشتند، به آلمان پیوست. در نیمه مارس ۱۹۳۹ هیتلر در رأس قوای مسلح خود وارد پراگ پایتخت چک - اسلواکی شد، زبرا اهالی «سودت» در این کشور آلمانی زبان بوده و آنان نیز چون مردم اتریش خواهان الحاق به آلمان بودند. از دیگر اقدامات هیتلر این بود که او نیز مانند موسولینی در جنگ‌های داخلی اسپانیا به نفع ژنرال فرانکو شرکت کرد و کمونیست‌ها را شکست داد. از این زمان به بعد آلمان آماده شروع جنگی شد که نتوانسته بود آمادگی شرکت در آن را به دست آورد. آلمان طی سال‌های ۱۹۳۳ تا ۱۹۳۹ در خط مرزی خود با فرانسه خط دفاعی «زیگفرد» را چنان مستحکم ایجاد کرد که امکان هر گونه تجاوز از جانب فرانسه را سلب می‌کرد. البته فرانسویان نیز متقابلاً در برابر آلمان‌ها خط دفاعی «ماژینو» را با استحکامی در حد خط دفاعی زیگفرد ایجاد کردند.

ایتالیا و ظهور فاشیسم

«بنیتو موسولینی» رهبر ایتالیا نیز مانند هیتلر به دنبال تجدید عظمت کشورش بود، همان‌طور که هیتلر در اروپا به دنبال فضای حیاتی بود. موسولینی که حزب «فاشیست» را تشکیل داده بود، طی سخنرانی‌های خود می‌گفت که ایتالیا مانند دوران رم باستان بایستی عظمت خود را احیا کند و این امر میسر نمی‌شود مگر به وسیله «فاشیسم» این واژه از کلمه «فاشس» گرفته شده که نام علامتی بود به شکل تیر که به روی درفش‌های رومیان باستان نقش بسته و سمبل قدرت بود. موسولینی با کمونیسم مخالف بود و دموکراسی را جسم فاسد و گندیده می‌خواند. او وطن پرستی و نژادپرستی افراطی را در ایتالیا تبلیغ می‌کرد و

اظهار می‌داشت. «هم‌چنان که شمال آفریقا و کارناژا (بوسنیایی) جزئی از منصرفات امپراتوری روم بوده است ایتالیا نیز به تصرف شمال آفریقا باید عظمت گذشته خویش را بازیابد. ایتالیا کلبی را فرست داشت، بدون توجه به خطاهای جامعه ملل - به اتوبی حمله برد و پس از اشغال کامل آن کشور و بخشی از شاخ آفریقا در ۱۹۳۶، به سال ۱۹۳۷ از جامعه ملل خارج شد و نامتحد شدن با ملل در قالب محور بولشویسم - قصد توسعه طلبی شریک نیرومندی چون هیتلر را با خود هموار ساخت.»

امپراتوری ژاپن و زوی کار آمدن جنگ سالاران در توکیو

وقتی که در زمان امپراتوری مومسوهیو، ژاپن، مانند کشورهای اروپایی وارد مرحله صنعتی شد، احتیاج به مواد خام و اولیه داشت. بر این اساس زمانی که هیرو هیتو در ۱۹۲۶ به امپراتوری رسیدند، از دست گریبان و معلمان به این نتیجه رسیدند که امپراتوری را خدایان می‌دانستند، شرکت‌های بزرگ صنعتی مسویی و میسویی را در کنفرانس امپراتوری در توکیو با این هدف شرکت دادند که صنایع ژاپن کاملاً در خدمت ارتش و عظمت ژاپن قرار گیرد. زیرا ژاپن برای سلطه بر چین، کره و جزایر فیلیپین (راه از شمالی ترین نقطه یعنی مجمع الجزایر کوریل تا جنوبی ترین نقطه مجمع الجزایر اندونزی)، احتیاج به ارتش نیرومندی داشت. ژاپن در راه توسعه طلبی خود صنایع نظامی خود را به حدی بالا برد که تعداد کشتی‌های این کشور در اقیانوس آرام در حدود یک سوم تعداد کشتی‌های آمریکا گردید. ارتش از یک نیروی هوایی قوی نیز برخوردار شد. شایان ذکر است که دو سال پس از آغاز جنگ در اروپا، در اکتبر ۱۹۴۱، ژنرال اهدزکی تویووا کابینه‌ای تشکیل داد که اکثر اعضای آن نظامی بودند. ژنرال تویو همان کسی بود که

میروهیتو

در زمان اشغال مجبوری در خاک چین، ویراست جنگ را به سینه داشت.

با توجه به این سابقه، و هراسی که آمریکا از جنگ منجوری داشت، از زمان روی کار آمدن دولت نظامی، هر گونه ارتباط مستقیم در ژاپن و هوایی و تلگرافی و تلفنی بین آمریکا و ژاپن قطع گردید و آمریکا و انگلستان از اواخر اکتبر ۱۹۴۱ از حملات هوایی علیه ژاپن و صنعت‌های آسایشی بریتانیا و شوروی (هند هند) به ژاپن جلوگیری کردند. ژاپن در مضیقه اقتصادی افتاد و مذاکرات در باسالاز و موراوسو در ژاپن در واشنگتن با مقامات آمریکایی به شکست انجامید. هر دو طرف به بن‌بست رسیدند. ژاپن برای شکستن خط محاصره اقتصادی آمریکا خود را آماده جنگ با آمریکا ساخت. آمریکایی‌ها باور نمی‌کردند که ژاپن در وارد کردن ضربه به آمریکا پیش قدم گردد. در این باره در قسمت‌های بعدی مقاله توضیح خواهد داد.

آزمونی اقتصادی آمریکا در فروش اسلحه به دولت‌های متفق

تاریخی که ژاپن به منصرفات آمریکایی حمله نکرده و آمریکا نیز در ۱۱ دسامبر ۱۹۴۱ به آلمان و ایتالیا اعلان جنگ نداده بود، جنگ، کاملاً جهانی نشده بود و ایالات متحده آمریکا روش بی‌طرفی را در جنگ اروپا در پیش گرفت، حتی زمانی که هیتلر قصد حمله به سوئد را داشت، رورولت، رئیس جمهور آمریکا، تلگرافی از او خواست که دست به این کار نزند. آمریکایی‌ها می‌دانستند که هیتلر بالاخره جنگ را در اروپا آغاز خواهد کرد. لذا از سال ۱۹۳۳ تا ۱۱ دسامبر ۱۹۴۱ دولت آمریکا با انقضا فرصت و با توجه به امکانات صنعتی خود توانست ۳۲۰۰۰۰ تانک، ۲۱۰۰۰۰ توپ، ۲۸۰۰۰۰ هواپیمای جنگی و تریلیون ۳۰۰۰۰ کشتی بزرگ و کوچک و یک میلیون نیم کامیون نظامی سازد. دولت روس نیز برای فروش این همه تجهیزات نظامی قانونی به نام «وام و اجاره» در تاریخ ۱۱ مارس ۱۹۴۱ به تصویب رسید که طبق آن دولت آمریکا می‌توانست به دولت‌های متفق این کالاها را بفروشد و با آن‌که اجازه دهد و چنانچه دولت‌های متفق قادر به بازپرداخت قسمت آن‌ها نشوند، این اجناس را به صورت وام دریافت دارند و پس از پایان جنگ، پول آن‌را به آمریکا بدهند. بدین ترتیب آمریکا بدون شرکت در جنگ، همه سلاح‌های تولید شده کارخانجات خود را می‌فروخت و فنی که زیر ذریع‌های آلمان به کشتی‌های حامل این کالاها حمله بردند و از طرفی وقتی که در ۷ دسامبر ۱۹۴۱ هواپیماهای ژاپنی به بندر اپرل هاربور واقع در جزیره هاوائی حمله کردند، آمریکا

۲۱ ژوئن ۱۹۴۰ در واگن مارشال فوش، همان واگنی که در ۱۹۱۸ آلمان‌ها در آن تسلیم فرانسه شده بودند، این بار در حضور هیتلر، ژنرال‌های فرانسه در برابر مارشال کاپتل سرفرمانده ارتش آلمان قرارداد تسلیم بدون قید و شرط را امضا نموده و در فرانسه یک حکومت تحت حمایت آلمان در شهر ویشی، در جنوب فرانسه، تحت ریاست مارشال پتن تشکیل شد. لازم به یادآوری است که در این هنگام ایتالیا نیز در جنگ با فرانسه همراه ارتش آلمان بود. با فتح فرانسه توسط آلمان، پرچم‌های صلیب شکسته از منطقه بالکان در شرق تا ساحل دریای مانش به اهتزاز درآمد. ژنرال دوگل، معاون وزیر جنگ فرانسه، چون با این عهدنامه موافق نبود از طریق بندر «دونکرک» در فرانسه به همراه باقی مانده سپاه انگلیسی، فرانسه را به قصد انگلستان ترک گفت و خود را رهبر حکومت فرانسه آزاد نامید. از این تاریخ به بعد بود که آلمانی‌ها از طریق کشور

مستقیماً علیه دولت‌های محور وارد جنگ شد و بیش از این میزان سلاح‌هایی که از آن‌ها نام بردیم، تولید کرد و در این جنگ نیز محصول زرادخانه‌های امریکایی در اروپا مصرف شد و مانند جنگ اول جهانی بول آن به جیب سرمایه‌داران امریکایی ریخته شد.

جنگ چگونه آغاز شد؟

جنگ جهانی دوم با حمله ناگهانی آلمان به لهستان و اشغال این کشور آغاز شد. آلمان قبل از حمله به لهستان چون می‌خواست خیالش از جانب روسیه راحت باشد تا بتواند در جبهه غرب با فرانسه و انگلستان به خوبی تیرد کند در اوت ۱۹۳۹ یک قرارداد عدم تعرض ده ساله با شوروی منعقد نمود. دنیا در آن زمان نمی‌دانست که شوروی و آلمان طی آن قرارداد، لهستان را بین خود تقسیم کرده‌اند. به هر حال، در اول سپتامبر ۱۹۳۹ آلمان به بهانه استرداد دانزیک، با دو میلیون سرباز و سه هزار هواپیما و دو هزار تانک به یک حمله برق‌آسا به لهستان دست زد و در ۲۷ سپتامبر ورشو، پایتخت لهستان، سقوط کرد و این در حالی بود که قوای شوروی نیز از سمت شرق، خاک لهستان را اشغال کرده بودند. بلافاصله پس از حمله آلمان به لهستان فرانسه و انگلستان که تعامیت ارضی و استقلال لهستان را تضمین کرده بودند، به آلمان اعلان جنگ دادند. قوای آلمان به سرعت هلند، بلژیک و لوگزامبورگ را گرفت و از این طریق وارد فرانسه شد و خط دفاعی مازنیورا محاصره کرد. ارتش فرانسه به سرعت عقب‌نشینی کرد. دولت فرانسه سقوط کرد و مارشال پتن «پتن» برای حفظ میراث فرهنگی فرانسه به فرماندهان نظامی فرانسه دستور داد تا قرارداد تسلیم ارتش فرانسه را امضا کنند. پس از آن که در ۱۴ ژوئن ۱۹۴۰ پاریس به اشغال ارتش آلمان درآمد فرماندهان ارتش فرانسه در

تروژ، که به تازگی آن را اشغال کرده بودند، و خاک فرانسه و خاک اصلی آلمان با دسته‌های بزرگ هواپیما، در شب و روز شهرهای بزرگ انگلستان را بمباران می‌کردند.

جنگ دو جبهه شرق

هیتلر در همان زمان تقسیم لهستان با شوروی، در ستاد ارتش آلمان طرح سری «بارباروسا» را که شامل حمله به روسیه و اوکراین بود به ژنرال‌های خود پیشنهاد کرد. او به گندم اوکراین و نفت قفقاز احتیاج داشت. اما چون حمله به روسیه بدون صلح در جبهه غربی با انگلستان میسر نمی‌شد، در ۱۰ مه ۱۹۴۱ رودلف هس معاون هیتلر با هواپیمایی که خودش آن را هدایت می‌کرد به انگلستان پرواز کرد و در اسکاتلند با چتر نجات به زمین نشست.

خاندان بزرگی که در ۱۹۲۱ (۱۳۲۰ شمسی) پیش آمد و به تبع روسیه تمام شد آن بود که امریکا به نفع منفعتین واره جنگ شد چرچیل و روزولت برای کمک به شوروی بدون بعد کرده و راه ابرار را برای کمک به روسیه انتخاب کرده بودند. سرودهای آلمان شهرهای استالین گراد در جنوب و لیس گرادا شمال را در محاصره گرفته و حتی به بیست کیلومتر می رسیده بودند. در ۲۵ اوت ۱۹۲۱ دولت های متفق به نهانه هم اداری ایران از آلمان بران اشغال و رضاشاه تبعید نموده از راه های مرزهای ایران برسدین کمک به شوروی استفاده کردند. از این زمان آلمان ها در تریک گروزمی (مکزیک چین) پیش آمده بودند. در طول چهار سال از ۱۹۲۱ تا ۱۹۲۵ از طریق راه های مرزهای ایران سه هفتی جبهه های متعددی ۲۱۰۰ هزاره با محض ورود به شوروی موز می شد. از ۱۳۱۰۰ کامیون نظامی، یک میلیون و پانصد هزار تن مواد غذایی و چهار میلیون خدمت کش و چکمه و مقداد و ... در تریک و تانک و مهندات جنگی به روسیه رساندند. جمهوری ترکیه که در این جنگ اعلام بی طرفی کرده بود از عرض هر دو طرف مشمول

و دستگیر شد. او اعلام کرد که حامی پدم مسیح است. امرچون چرچیل دستور داد تا او را به عنوان اسیر جنگی بازداشت نمایند. در همان شب در تریک برلین اعلام کرد که هنوز دیوانه شده و به انگلستان رفته است و هیچ مأموریتی از جانب پشوا (آدلف هتلر) نداشته است. بدین ترتیب هتلر محور شد در دو جبهه جنگ.

خود. اما هتلر، مارشال رومل را به شعبان افریقا رسانیده پس از فتح مصر خود را به نصد برساند. او حساب کرده بود که قواون آلمان پس از کشتن از مصر خواهند توانست به کمک قواون ژاپنی که از خاک برمه گذشته و از ایران عبور می کردند. در عراقی جوا نفوذ منفعتین برای کمک به روسیه بگیرند. اولی این نقشه عملی شد. در ۱۰ نوامبر ۱۹۲۲ در منطقه اعلیین در امیر مصر از قواون مارشال موتگمری انگلیسی شکست خورد. در نسخه به دست ما هست مارشال رومل برای دفاع از مرزهای اروپا در برابر هجوم احتمالی امریکا وارد آلمان شد.

در ۲۲ اوت ۱۹۲۱ آلمان به نهانه این که شوروی قواون زیادی را در مرزهای آلمان مرسر کرده و قصد تجاوز به آلمان دارد. در جبهه ای به عرض دو هزار کیلومتر از ساحل دریای بالیک تا دریای سیاه، با تاجیراتی به استعداد سه میلیون سرباز، چهار هزار هواپیما، پنج هزار تانک و توپخانه در سه جبهه جنوبی، مرکزی و شمالی به روسیه حمله برد. استالین که آمادگی دفاع از شوروی را بدست دستور عقب نشینی تاکتیکی صادر کرده و همه پل ها و خطوط آهن را خراب نمود. از آن جایی که منت روس از دیکتاتوری استالین خون دل ها خورده بود. غده ای از مردم با قواون مهاجم در جهت نابودی کمونسیم همکاری کردند. اما استالین هم به تاکتیک جدید متوسل شد و ضمن بقتی اعلام کرد که «این جنگ یک جنگ منتهی است. منت روس در خطر است. همه منت روس از فراق گرفته تا اوکراینی باید با دشمن بجنگند. فراموش نباید کرد که در چین تاریخی ناپلئون به مهین در روسیه حمله آورد و سرباز بزرگ روس کوتوزوف روسیه را حیات داد.» استالین دستور داد تا به کسانی که در راه دفاع از میهن جان فشانی می کنند، مدال کوتوزوف داده شود. حتی کسانی را زندگین را آزاد گذاشت تا مردم بتوانند برای رهایی کشورشان دعا کنند. این تاکتیک باعث شد که حتی مخالفان حزب کمونسیمت بیرون دفاع از میهن خود روسیه بجنگند.

ترومن

از طریق ایران که به بل پیروزی متفقین شهرت یافت در طول شبانه روز کمک‌های آمریکا به روسیه می‌رسید به طوری که در نتیجه این کمک‌ها در فوریه ۱۹۴۳ مارشال فون پائولوس آلمانی، به اتفاق ۲۵۰۰ افسر عالی‌رتبه که ۲۴ نفرشان ژنرال بودند، به همراه یکصد هزار نفر سرباز به اسارت گرفته شدند و استالین گراد آزاد شد. از این تاریخ به بعد پیشروی قوای شوروی به سمت مرزهای آلمان به فرماندهی مارشال ژوکوف آغاز شد. لیس‌گراذ نیز که نتوانسته بود ۹۰۰ روز محاصره را تحمل کند، عاقبت خط محاصره آن به وسیله سربازان روسیه شکسته شد. در سپتامبر ۱۹۴۳ در جریان کنفرانس تهران که با شرکت چرچیل و روزولت و استالین در سفارت شوروی برگزار شد تصمیم گرفته شد که برای جلوگیری از فشار زیاد آلمان‌ها در حبه شرق، انگلستان و آمریکا حبه دوم را از طریق نرماندی در ساحل فرانسه بکشند تا روس‌ها بتوانند دشمن را هر چه زودتر از کشور خوش بیرون برانند.

حبه دوم در نرماندی

بعد از فتح فرانسه دولت آلمان در سراسر ساحل نرماندی از بندر «شربورگ» تا شمالی‌ترین بخش ساحل نرماندی، دیواری بتونی به نام دیوار آتلانتیک ایجاد کرده و دفاع از آن را بر عهده مارشال رومل گذاشته بود. آلمانی‌ها در این دیوار به فاصله هر صد متر یک توب فورزن در پناهگاه بتونی مشرف به دریای مانش کار گذاشته بودند.

متفقین در حبه نرماندی فرماندهی کل نیروهای مهاجم را به عهده ژنرال آیزنهاور نهادند. وی دستور حمله را در پامداد ۶ ژوئن ۱۹۴۴ صادر کرد. در حمله به دیوار آتلانتیک سه هزار هواپیما، ۶۰۰ ناوشکن و

مجموعاً چهار هزار کشتی جنگی و نفربر شرکت داشتند.

در ساعات اولیه پیاده شدن در ساحل نرماندی بیست و شش هزار سرباز آمریکایی و انگلیسی کشته شدند تا توانستند در این خط شکافی ایجاد نمایند. آن‌گاه ۱۷۶۰۰۰ سرباز وارد خاک فرانسه شدند و دیوار را محاصره کردند. این اردوکشی را مورخان بزرگ‌ترین لشکرکشی تاریخ نام نهاده‌اند. نزدیک به چهار هزار هواپیما در مدت چهار روز پایگاه‌های آلمان را در داخل فرانسه و آلمان چنان بمباران کردند که آلمان‌ها نتوانستند حتی اجساد کشته‌شدگان خود را از زیر آوارها بیرون آورند. در آن موقع آلمان فقط سه هزار هواپیما در اختیار داشت. هیتلر برای آن که انگلستان را به زانو درآورد، سلاح جدید سری خود را که موشک‌های V۱ و V۲ بود و توسط فن براون ساخته شده بود از پایگاه‌های نروژ به سوی لندن پرتاب کرد. اما دیگر دیر شده بود زیرا پایگاه‌های موشکی آلمان توسط هواپیماهای آمریکایی به شدت بمباران می‌شد.

بدین ترتیب کشور فرانسه که طی این سال‌ها تحت اشغال آلمانی‌ها بود آزاد شد و ژنرال مونتگمری و ژنرال دوگل و رئیس دولت فرانسه آزاد در ۲۵ اوت ۱۹۴۴ وارد پاریس شدند. در اول فوریه ۱۹۴۵ پس از آزادی شبه جزیره کریمه، در شهر «یالتا» کنفرانسی با شرکت استالین، روزولت و چرچیل تشکیل شد. در این کنفرانس کشورهای اروپای شرقی و نیز استونی، لتونی و لیتوانی تحت حاکمیت کمونیست‌ها درآمد. اما جنگ همچنان ادامه داشت و قوای روسی به سمت برلین پیش می‌رفت. در ۲۴ آوریل ۱۹۴۵ برلین توسط مارشال ژوکوف محاصره شد و در ۲۶ آوریل ۱۹۴۵ قوای آمریکایی و روسی در کنار رود «هلب» به هم رسیدند. سرانجام در ۳۰ آوریل ۱۹۴۵ موافقی که روس‌ها در برلین نزدیک کاخ صدارت عظمی بودند هیتلر خودکشی کرد و جانشین او در باسالار دویس به فرماندهان ارتش تأکید کرد که برای جلوگیری از کشتار بیشتر مردم تسلیم متفقین شوند.

تسلیم آلمان و تقسیم آن

در ۷ مه ۱۹۴۵ ژنرال بودل به نمایندگی از جانب در باسالار دویس در شهر رنس در فرانسه که مقر ستاد ژنرال آیزنهاور بود، در حضور نمایندگان نظامی فرانسه، انگلستان و شوروی و آمریکا حکم تسلیم بدون قید و شرط آلمان را امضا کرد. سپس گفت امیدوارم که متفقین با مردم آلمان با جوانمردی رفتار کنند. روز ۸ مه ۱۹۴۵ فیلد مارشال ویلهلم کایتل به نام رئیس ستاد پیشوا در برلین تسلیم مارشال

کنفرانس یالتا

ژوکوف شد و بدین ترتیب رایش سوم نابود شد و برلین و آلمان بی متفقین تقسیم گردید. این عمل در حالی انجام شد که بعد از کنفرانس یالتا، روز ولنت در ۱۲ آوریل ۱۹۴۵ به علت سکنه مرده بود، برلین سقوط کرد ولی هنوز ژاپن به جنگ ادامه می داد.

جنگ در اقیانوس آرام و تسلیم ژاپن

قیلاً خوالید که در ۷ دسامبر ۱۹۴۱ هواپیماهای ژاپنی با حمله ناگهانی به بندر پرلر هاربر، قوای دریایی آمریکا را از هواوی کلاً نابود کردند. نیروهای ژاپنی به سرعت به وسیله قوای زمینی و دریایی از ۱۹۴۱ تا ۱۹۴۵ از مجمع‌الجزایر کوریل در شمال تا مجمع‌الجزایر اندونزی در جنوب و بخش‌های مهمی از چین و همه کشور کره و بخش‌های مهم شرق آسیا را تا کشور برمه اشغال نمود. ارتش آمریکا به فرماندهی ژنرال مک آرنور و دریاسالار نی می تس در سراسر اقیانوس اطلس با ژاپنی‌ها به جنگ پرداختند. ژاپنی‌ها در جنگ‌های گوادال کاناال و ایوجیما ژاپن را شکست دادند ولی حلیان‌های استعاری ژاپن معروف به کامیکازه قدرت پشروی را از آمریکایی‌ها سلب کرده بودند. بعد از تسلیم برلین در ۸ مه ۱۹۴۵، ژاپنی‌ها حتی در مقابل بمباران‌های شدید آمریکایی‌ها که در توکیو در یک شب چهل هزار کشته بر جای گذاشت، تسلیم نمی شدند تا آن که ترومن جانشین روزولت تصمیم گرفت تا سلاح اتمی روی ژاپن بندازد. در اوت ۱۹۴۵ دو بمب اتمی بر شهرهای هیروشیما و ناگازاکی انداخته شد که در حدود دوست هزار نفر در یک لحظه کشته شدند. این عمل به قدری وحشتناک بود که امپراتور طی پیامی به مردم و ارتش توصیه کرد که تسلیم شوند زیرا دشمن به اسلحه شیطانی متوسل شده است. در ۱۵

اوت ۱۹۴۵ دولت ژاپن با این شرط که احترامات امپراتور حفظ شود، آتش بس را قبول کرد و در ۲ سپتامبر ۱۹۴۵ در عرشه ناو مسوری نزدیک توکیو ژنرال اومزو از جانب سر فرماندهی ژاپن تسلیم بدون قید و شرط کشورش را در حضور ژنرال مک آرنور پذیرفت و بدین ترتیب جنگ جهانی دوم به پایان رسید. بعد از پایان جنگ ژنرال تویو جنگ سالار بزرگ ژاپن همراه عده‌ای از ژنرال‌ها به جرم جنایت جنگی محاکمه و اعدام شدند.

دادگاه نورنبرگ و نتایج جنگ

بر طبق تصمیمات سران دولت‌های متفق در کنفرانس‌های تهران و یالتا، تصمیم به محاکمه سران آلمان گرفته شد. جنسیت دادگاه از اواخر ۱۹۴۵ تا اول اکتبر ۱۹۴۶ طول کشید. بیست و چهار نفر از شخصیت‌های سیاسی و نظامی محاکمه شدند. این اولین دادگاهی بود که نماینده دولت‌های غالب، رؤسای معلولت را محاکمه می‌کرد. طبق حکم این دادگاه، سازمان گشتاپو (سازمان امنیت دولتی آلمان) و افراد نظامی وابسته به آن (اس-اس) جنایتکار جنگی شناخته شدند. با آن که طبق رأی این دادگاه، دولت آلمان، ستاد ارتشی و سرفرماندهی ارتش جنایتکار شناخته نشدند ولی بر اثر بافشاری قضایی روسی، افسرانی مانند مارشال کاپل، ژنرال بودل، مارشال گورینگ محکوم به مرگ شدند. کاپل و بودل از حمله کسانتی بودند که قرارداد تسلیم ارتش آلمان را امضا کردند. گورینگ فرمانده نیروی هوایی قبل از اعدام خودکشی کرد و رودلف هس معاون هیتلر و دریاسالار ریلر از فرماندهان نیروی دریایی آلمان به حبس ابد محکوم شدند. شش نفر دیگر از پیشوایان حزب نازی به اعدام محکوم شدند. دکتر شاخت و ریر اقتصاد و فن پاپن از یاران سابق هیتلر تیره شدند. دریاسالار دیتل به ده سال زندان محکوم شد. چوبه‌های نار امانه اجرای احکام در ۱۶ اکتبر ۱۹۴۶ درباره سران آلمان بود و محکومین به مرگ به دار آویخته شدند، سپس اجساد آن‌ها را محفیانه سوزانده و خاکستر آن‌ها را با هواپیما به باد دادند. مردم آلمان به این دادگاه بدبین بودند چون می دانستند که اگر متفقین جنگ را باخته بودند، سران آن‌ها محکوم می‌شدند. این دادگاه رأی غالب علیه مغلوب بود جنگ جهانی برای آلمان بسیار گران تمام شد. روس‌ها در شرق آلمان هر چه کارخانه و وسائل صنعتی بوده پانده کرده یا خود به روسیه بردند. دانشمندان برجسته آلمانی، بین آمریکا و شوروی تقسیم شدند. پروفیسور فن براون سازنده موشک‌های ۷۲ و ۷۱ به

از تاریخ پیاموزیم

علم تاریخ، حتی تاریخ فقلی، یعنی علم به احوال و سیره زندگی اشخاص، می‌تواند سودمند و حرکت‌آفرین و جهت‌بخش و مریی و سازنده باشد؛ و البته بستگی دارد که تاریخ زندگی چه اشخاصی باشد و چه نکاتی از زندگی آن‌ها استخراج گردد. انسان همان‌طور که به حکم قانون «محاکمات» تحت تأثیر رفتار و تصمیمات و خلق و خوی و هم‌نشینی مردم هم‌زمان خود واقع می‌گردد، و همان‌طور که زندگی عینی مردم هم‌زمانش برای وی درس‌آموز می‌گردد و بالاخره همان‌طور که از مردم هم‌زمان خود ادب و راه و رسم زندگی می‌آموزد، و احیاناً قلمان‌وار، از بی‌ادب‌ان‌دب می‌آموزد که مانند آنها نباشد، به حکم همین قانون از سرگذشت مردم گذشته نیز بهره می‌گیرد. تاریخ مانند فیلم زنده‌ای است که گذشته را تبدیل به حال می‌نماید. از این‌رو قرآن کریم نکات سودمندی از زندگی افرادی که صلاحیت دارند «الگو» و «اسوه» باشند مطرح می‌کند، و احیاناً تصریح می‌کند مردم که آنها را «اسوه» قرار دهند. درباره رسول اکرم (ص) می‌فرماید: لقد کان لکم فی رسول الله اسوه حسنه، در شخصیت رسول خدا الگویی عالی برای شما وجود دارد.

قرآن آنجا که افرادی را به عنوان «اسوه» ذکر می‌کند توجهی به شخصیت دنیایی آنها ندارد. بلکه شخصیت اخلاقی و انسانی را در نظر می‌گیرد. آنچنان که از غلام سیاهی به نام «لقمان» که نه در شمار پادشاهان است و نه در شمار فیلسوفان معمولی مشهور به فیلسوفی، و نه در شمار ثروتمندان، بلکه برده‌ای است روشن بین - به نام حکیم یاد می‌نماید و او را به «حکمت» در جهان علم توصیف می‌کند. از این قبیل است «مؤمن آل فرعون» و «مؤمن آل یاسین».

شهید مرتضی مطهری، جامعه و تاریخ

امریکا رفت و در سازمان فضایی امریکا مشغول کار شد. پرواز آپولو به سوی ماه از ابتکارات اوست. پس از پایان این جنگ خونبار دولت‌های متفق در برابر یکدیگر ایستادند. توسعه طلبی‌های شوروی از یک طرف و دولت‌های غربی از جانب دیگر باعث ایجاد جنگ سرد و بحران‌های بین‌المللی شد.

زیرنویس

۱- اسپارتاسیت‌ها (Spartacist) نام گروه خود را از اسپارناکوس برده رومی گرفته بودند که در روزگار باستان رهبری قیام بردگان را بر عهده داشته است.

2- National Socialist German Worker Party

3- Nazi Party

۴- زیگفرد (Sigfried) نام پهلوان اسطوره‌ای آلمان است.

5- Benito Mussolini

6- Fascist

7- Hideki Tojo

8- The Lend - Lease - Act

9- petain

۱۰- بارباروسا (Barbarosa) نام رمز حمله به روسیه بود که از نام

فردریک بارباروس (فردریک ریش قرمز) گرفته شده بود.

11- Marshal von paulus

12- chertburg

۱۳- امروزه بعد از حدود شصت سال که از آن واقعه تاریخی می‌گذرد، آشیانه‌های تویخانه آلمانی مانند روزهای اول دیده می‌شوند. این دیوار همه روزه مورد بازدید جهانگردان دنیا قرار می‌گیرد.

۱۴- فون براون بعد از جنگ به امریکا رفت و در ساختن موشک‌های فضاییما خدمات بسیاری به امریکایی‌ها کرد.

15- Elbe

16- Doenitz

17- Von wilhelm keitel

نقد و بررسی کتابهای تاریخ دوره راهنمایی از دیدگاه دانش آموزان

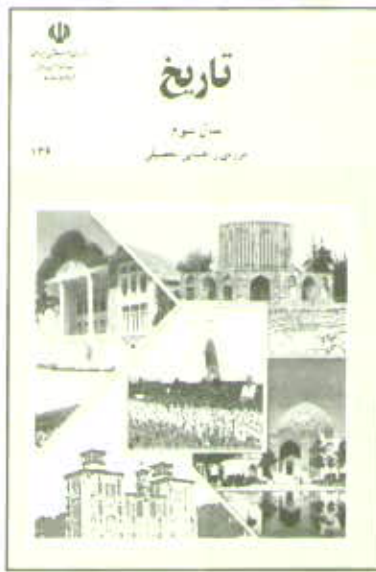
فرشته احمدزاده شفیق*

اهم پاسخ های داده شده به این سؤال به شرح زیر دسته بندی شده اند:

- کم بودن زمان درس در طول هفته (۵ دقیقه در هفته)
- نحوه دویدن مطالب برای تدریس درس و زیاد بودن مطالب و صفحات کتاب
- عدم آشنایی با زبان هر درس

سابقه و تجربه ۲۲ سال تدریس اینجانب در دوره راهنمایی تحصیلی ویژه در درس تاریخ، و نیز نقد خواهی های مکرر از گروه آموزشی علوم اجتماعی، همکاران و دانش آموزان، طی سالهای گذشته نشان می دهد که دانش آموزان در این درس ضعف داشته، بدون علاقه و

- توضیحات زیاد بعضی مطالب و وجود مطالب غیر ضروری در درس
- به مطالب مهم اهمیتی داده نشده است
- مطالب واضح نیست
- شاکت در مطالب تاریخی - خاصه از جنگها
- بسیار خلاصه شدن مطالب اصلی تاریخی
- مطالب تاریخ در هم آمیخته است و درسی پادشاهی می میرد و در درس بعدی همان پادشاه غشی در حوادث تاریخی دارد
- مطالب تاریخی در روز و زمان گذشته است و برای ما قابل لمس نیست
- مطالب یک درس فقط در مورد یک پادشاه است

انگیزه در کلاس درس تاریخ حضور می یابند و اغلب این درس را بی فایده و گسار کننده می دانند. علی راعی این که اینجانب در هنگام تدریس سعی کرده ام از شیوه های مختلف جهت جلب توجه بیشتر دانش آموزان استفاده نمایم، اما نه خود و نه دانش آموزان از نتیجه کار راضی بوده ایم؛ ویژه هنگام پرسش درس به صورت شفاهی یا کتبی، تعدادی از دانش آموزان به طرق مختلف سعی در کسب نمره می کنند بدون این که بخواهند به هدف اصلی که همان یادگیری است برسند. در هنگام تدریس این درس در چهره دانش آموزان به ندرت علاقه ای بروز می شود بلکه با سال چهارم این امر حمله این که:

- دست پرست مسئله ها و دولت ها مشکل است
- علاوه بر این حوادث تاریخی ایران، مقدار کمی از حوادث کشورهای دیگر هم بیان شده است

اصولاً چه زرومی به فراگیری درس تاریخ است؟ یا این که اصلاً در این مطالب کتاب تمرکز نداریم شود. بی ملاحظگی خود را نشان می دهند. در اینجانبان بهایی سال های گذشته تعداد دانش آموزان تجدیدی در درس

تاریخ در مقایسه با درس ریاضی، که از نظر اکثر دانش آموزان مشکل ترین درس است، بسیار به هم نزدیک بوده است. اگر چه با منظور کردن سوره مستقر در سال گذشته برای دانش آموزان این مشکل را حل می نماید. با توجه به تعداد تجدیدی ها نسبتاً کم شده است. لازم به یادآوری است که مشکل موجود مختص کلاس های من نبوده است و در کلاس های دیگر نیز به همین صورت دیده شده است.

این مسائل باعث شد تا برای بهبود بیشتر از صحبت برداشته شود. از دانش آموزان خود در کلاس های سوره بخواهم به این سؤال پاسخ دهد:

- وجود نام اشخاص مختلف در درس
- وجود نام اماکن مختلف
- قرار بودن مطالب
- کم بودن شکل های تاریخی در کتاب
- باید مطالب را حفظ کرد
- حوادث سلسله های مختلف و پادشاهان گوناگون با هم آمیخته می شود
- فقدان کتاب های مرتبط با تاریخ در کتابخانه مدرسه
- تاریخ به دست آمده نشان می دهد که تأمل و تعمق در آنها می تواند، آشنایی فلسفی برای تعبیر با پیوستاری منور درسی تاریخ به لحاظ کتبی، کتبی،

مفهومی، مکتبی، رنگی و فلسفه درس تاریخ برای برده بران باشد. تا بتوان این درس خطی را که رابطه تکاملی با فرهنگ و تمدن ایران زمین دارد برای تسلی جوان خالت و جدت کرد.

سؤال: آیا به درس تاریخ علاقه مند هستید یا نه؟ در صورت منفی بودن پاسخ، علل آن را بنویسید.

نظر کارشناس (مسعود جوادیان)

واقعیت این است که کتاب های درسی تاریخ فعلی در دوره راهنمایی از کیفیت مطلوب برخوردار نیستند.

به همین دلیل در چند سال گذشته گروه تاریخ دفتر برنامه ریزی و تألیف کتب درسی اقداماتی را به انجام رسانده است. یکی از این اقدامات اصلاح محتوایی و روشی کتاب های موجود به عنوان یک اقدام کوتاه مدت بوده است. مقایسه کتاب های چاپ شده در چهار پنج سال اخیر با کتاب های پیش از آن گویای میزان مؤثر بودن این اقدام می باشد. براساس نظرات معلمان (که از طریق مکاتبه و بویژه در جلسات استانی یا منطقه ای یا کارشناسان دفتر برنامه ریزی و تألیف کتب درسی ایراز می شود) تغییرات ایجاد شده در مجموع وضع کتاب ها را بهتر نموده، اما در عین حال به وضعیت مطلوب نرسانده است. دومین اقدام که می بایست آن را برنامه بلندمدت به حساب آورد، تهیه راهنمای برنامه درسی جدید برای درس تاریخ در دوره راهنمایی است که در سال های ۲ - ۱۳۸۱ به انجام رسیده و پس از تعیین تکلیف قطعی جدول درسی (ساعت هفتگی و نحوه ارائه درس) امید است در یکی دو سال آینده به تألیف کتاب هایی با محتوا و روش مناسب آموزشی بینجامد.

با این حال جای این پرسش هست که تهیه کتاب های درسی مطابق با استانداردهای جدید آموزشی تا چه اندازه می تواند مشکلاتی چون عدم علاقه دانش آموزان و افت تحصیلی را برطرف کند؟ در پاسخ این پرسش و برای دستیابی به چشم اندازی دقیق و واقع بینانه از وضع

فعلی آموزش تاریخ در دوره راهنمایی و سپس چاره ریشی در جهت بهبود آن، تأمل در این موارد نیز راهگشا خواهد بود.

۱- همچنان که در گزارش خانم احمدزاده شفیق آمده یکی از مشکلات مسای در آموزش درس های مثل تاریخ در دوره راهنمایی کمبود محسوس زمان آموزش است.

در همه پژوهش هایی که در سال های اخیر پیرامون وضع عمومی آموزش در دوره راهنمایی یا به طور خاص درباره درس های علوم اجتماعی (که تاریخ یکی از آن هاست) انجام شده، این مسأله جزو مهم ترین موانع آموزش مؤثر این درس ها تلقی شده است.

به همین جهت اهتمام و سرعت عمل مراجع

تصمیم گیری بخصوص شورای عالی آموزش و پرورش کمک بزرگی به بهبود آموزش درس های مانند تاریخ می نماید.

۲- توانایی های دانش و روشی معلمان این درس ها از جمله مواردی است که نیازمند توجه جدی است.

براساس آمارهای غیررسمی، به طور میانگین حدود نیمی از معلمان که درس های علوم اجتماعی را تدریس می کنند، غیرمتخصص می باشند. علاوه بر این آموزش های ضمن خدمت این معلمان اغلب بسیار اندک و فاقد کیفیت لازم بوده است.

از سوی دیگر کمبود زمان آموزش و به دنبال آن تعدد کلاس های درس مشکلات حرفه ای این معلمان را در مقایسه با سایر معلمان دوچندان کرده است.

برای مثال آن ها می بایست به ازای هر یک ساعت تدریس در هفته یک ارزشیابی مرحله ای و یک ارزشیابی پایانی انجام دهند.

۳- آیین نامه های آموزشی (بویژه مقررات امتحانی) و روش ها و ابزارهای ارزشیابی به کار گرفته شده از سوی معلمان (نحوه پرسش، کیفیت سوالات امتحانی و...) تأثیر مستقیم بر میزان افت تحصیلی و نیز میزان علاقه دانش آموزان به یک درس دارد.

بنابراین بازنگری در این زمینه ها نباید از نظر دور داشت.

۴- توجه عملی مدیران آموزش و پرورش در سطوح مختلف (ستادی، استان، منطقه ای و مدرسه) نسبت به دروس علوم انسانی به طور کلی و درسی چون تاریخ به طور خاص در مقایسه با سایر درس ها کافی نیست.

۵- خانواده ها در جهت دهی به آموزش فرزندان و ایجاد انگیزه در آن ها نقش قابل توجهی دارند.

بنابراین باید دید اهتمام آن ها به درس تاریخ

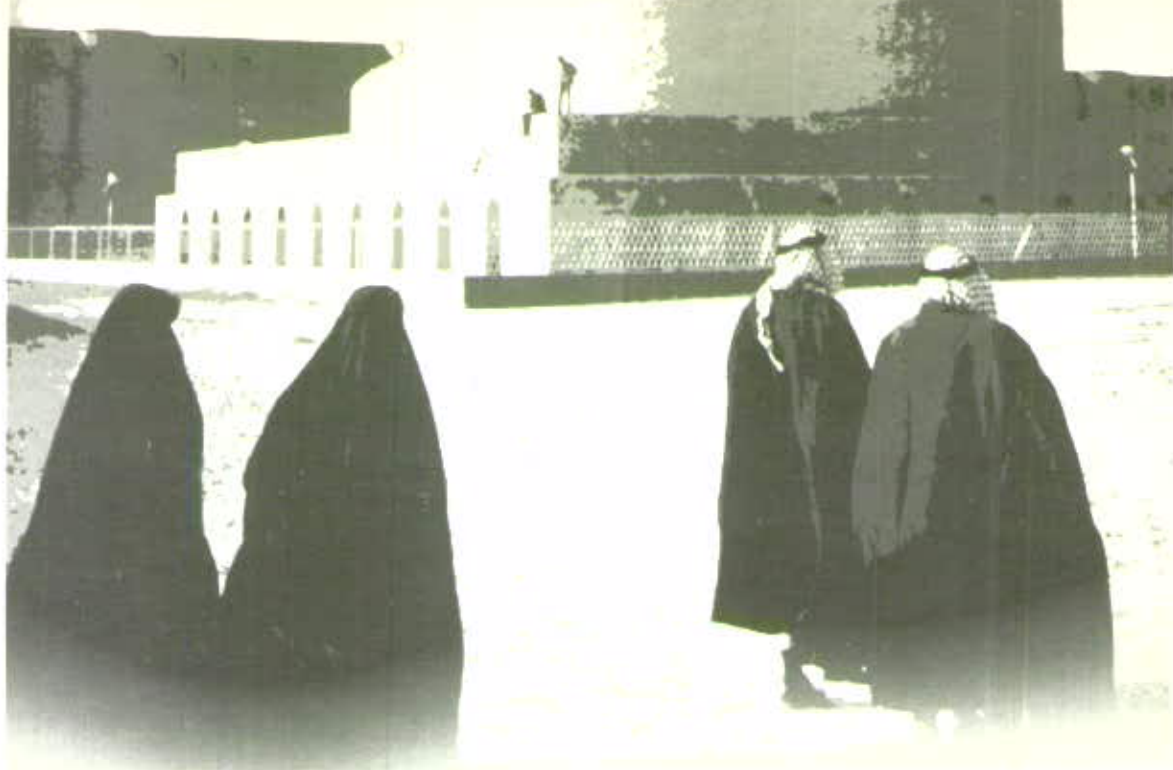
چه اندازه است؟

۶- کمبود وسایل و امکانات آموزشی نقش مهمی در افزایش کارایی و جذابیت فرایند آموزش دارند.

با این حال تهیه وسایلی چون فیلم آموزشی و لوازم استفاده از آن، نقشه ها و عکس های تاریخی و تهیه برگزاری بازدید از موزه ها و مکان های تاریخی هنوز در بیشتر مدارس راهنمایی جدی گرفته نشده است.

• این مطلب از سوی گروه تاریخ دفتر برنامه ریزی و تألیف کتب درسی در اختیار محله گذاشته شد و به درخواست محله آقای مسعود جوادیان، کارشناس گروه، به روز، توضیحی بر آن نوشته اند.

برگرفته از سایت : National Geographic

ترجمه سعید قرینی

طرح درس جغرافی

زندگی روزانه در خاورمیانه* (کشور عراق)

نگاه کلی

این درس از دانش آموزان می‌خواهد که تجربه خود را بر روی مردم عراق متمرکز کنند. دانش آموزان در مورد آنچه از رسانه‌های جمعی می‌شنوند فکر می‌کنند و با دید نقادانه به این موضوع می‌نگرند که چگونه ممکن است توجه بیش از حد این رسانه‌ها بر روی احزاب جنگ‌سبب الحرافه افکار عمومی بسط به مردم عراق شود. دانش آموزان به جست و جوی مورد تاریخ و فرهنگ غنی این کشور پرداخته و مقالات جذاب شده یا موجود در اینترنت را راجع به زندگی روزانه مردم عراق می‌خوانند.

سرانجام دانش آموزان در گروه‌های کوچک، به مطالعه بیشتر در زمینه یکی از جنبه‌های زندگی روزانه در عراق (با هریک از سایر کشورهای خاورمیانه) پرداخته و گزارش مطالعه خود را به کلاس ارائه خواهند داد.

ارتباط درس با برنامه درسی و استانداردهای ملی آموزش جغرافیا

این درس با جغرافیا، زبان انگلیسی و روزنامه نگاری که در برنامه دروس هفتگی دانش آموزان وجود دارد ارتباط پیدا می‌کند و همچنین استانداردهای این آموزشی را تحقق می‌بخشد:

- استاندارد شماره ۱- چگونگی استفاده از نقشه و سایر وسایل نمایشی جغرافیایی، بر ارزش و فنون به منظور جمع آوری، پردازش و ارائه اطلاعات از یک منطقه فضایی
- استاندارد شماره ۳- چگونگی تجزیه و تحلیل مدارهای جغرافیایی فضایی انسان‌ها، مکان‌ها، و عوامل طبیعی که بر روی سطح زمین واقع اند. (چگونگی نمایش هر کدام بر روی نقشه)
- استاندارد شماره ۴- شناخت ویژگی‌های طبیعی و انسانی مناطق مختلف
- استاندارد شماره ۱۰- شناخت ویژگی‌ها، پیچیدگی‌ها و چگونگی گسترش فرهنگ‌های مختلف بر روی زمین
- زمان لازم برای آموزش: ۲ تا ۳ ساعت

مواد و وسایل لازم

- نقشه گنگ منطقه خاورمیانه برای هر یک از دانش آموزان
- وسایل نوشتن (قلم و کاغذ)
- وسایل برای ارائه مصاحبه در کلاس شامل کاغذ، قلم، ماژیک، پروژکتور، وسایل صوتی-تصویری

در صورت امکان کامپیوتر متصل به اینترنت

هدف های درس

در این درس، دانش آموزان:

- به کد و گاو و جست و جو در نقشه کشورهای خاورمیانه می پردازند،
- در مورد ترک خود از خاورمیانه فکر می کنند تا ببینند آیا ترک درستی پیدا کرده اند یا نه،
- تعدادی مقاله را راجع به زندگی روزانه در عراق و سایر قسمت های خاورمیانه خواهد خواند.

در مورد تفاوت هایی که از نظر پوشش خبری خاورمیانه در مطبوعات محلی و مطبوعات غربی وجود دارد، تحقیق خواهند کرد،

نقشه های گنگ خاورمیانه را تکمیل خواهند کرد تا معلومات خود را در مورد منطقه نشان دهند،

در مورد یکی از جنبه های زندگی روزانه در عراق (یا هر کشور دلخواه دیگری از منطقه خاورمیانه) تحقیق مفصلی انجام خواهند داد و نتیجه آن را به کلاس ارائه خواهند کرد.

مهارت های جغرافیایی

- پرسیدن سوالات جغرافیایی
- کسب اطلاعات جغرافیایی
- سازماندهی اطلاعات جغرافیایی
- تجزیه و تحلیل اطلاعات جغرافیایی

روش تدریس پیشنهادی

شروع: از دانش آموزان پرسید وقتی نام منطقه خاورمیانه را می شنوند چه چیزهایی به ذهنشان خطور می کند؟ آیا در مورد هیچ یک از کشورهای منطقه اطلاعاتی دارند؟ جواب های آنها را روی تخته کلاس یا یک صفحه کاغذ بزرگ بنویسید. بچه ها فکر می کنند که این افکار از کجا آمده است؟ آیا تاکنون مسافرتی به خاورمیانه داشته اند؟ آیا کسی را در آنجا می شناسند؟

توسعه درس

به منظور ورود به بحث از دانش آموزان بخواهید به گروه های کوچک تقسیم شوند و به بررسی نقشه خاورمیانه بپردازند (در صورت دسترسی به اینترنت می توانند نقشه های مورد نظر را در سایت National Geographic، Iraq، Hotspot s پیدا کنند) از آنها بخواهید اطلاعات ضمیمه نقشه ها راجع به کشورهای منطقه را بخوانند و یادداشت هایی در این مورد تهیه کنند که: آیا اطلاعات قبلی آنها راجع به منطقه با هریک از کشورهای آن با اطلاعاتی که اکنون به دست آورده اند هماهنگ است یا ناهماهنگ. از

آنها بخواهید در مورد آنچه پس از بررسی نقشه ها تعجب آنها را برانگیزد، مطالبی بنویسند. اگر به اینترنت دسترسی دارید از آنها بخواهید سلسله مقالات زیر را که توسط یکی از خبرنگاران BBC راجع به

آیا نام کشورها، پایتخت ها و آب ها را می دانید؟ بنویسید.

زندگی روزانه در عراق نوشته شده بخوانند:

کار و کسب عادی در عراق

طبقه متوسط مردم عراق از میان رفت

عراقی ها به دام منهدم پناه می برند

صحنه ای از هنر پررونق بغداد

پاهندگان عراقی نماد آزادی آمریکا تا در زمان صدام صیر به زند

از دانش آموزان پرسید پس از مطالعه این مقالات نوشت دارند درباره

چه چیزی بیشتر بدانند. جهت کسب اطلاعات بیشتر در مورد

زندگی روزانه در عراق و خاورمیانه می توان به سایت های زیر

مراجعه کرد:

Washington Post: The Faces of Iraq

Araby Media on the internet

BBC: Iraq in pictures

Front line: Iraq: Truth and lies in Baghdad

Washington Post: Iraq Eyewitness

در صورت تمایل می توانید از دانش آموزان بخواهید از روزنامه ها و

مجلات نیز استفاده کنند و یا اخیر مربوطه عراق و خاورمیانه را از تلویزیون

و اینترنت بیشتر پیگیری کنند. در صورت امکان مطبوعات سایر

کشورها را هم بررسی کنید و ببینید بیشترین پوشش خبری را چه به

چیت؟ آیا دانش آموزان می توانند اطلاعاتی در مورد زندگی روزانه

در عراق به دست آورند؟ آیا از سایر چیزهای مورد علاقه انسان نه

جز جنگ چیزی در آنها هست؟ پوشش خبری مطبوعات آمریکا و

اروپا را با مطبوعات کشورهای عربی مقایسه کنید.

آیا دانش آموزان می توانند بپندارند که تا چه حد نحوه پوشش خبری

دنیای غرب می تواند در ایجاد دیدگاه خاصی در مردم جهان نسبت به

خاورمیانه، مؤثر واقع شود؟

اختتام درس

از دانش آموزان پرسید که فکر می کنند تعجب آورترین چیزهایی

که در مورد خاورمیانه و خصوصاً عراق در این درس آموخته اند

چه بوده است. درباره چه چیزهایی مایل اند بیشتر بدانند؟

پیشنهادهایی برای ارزشیابی از دانش آموزان

به هر دانش آموز یک نقشه گنگ از خاورمیانه بدهید و از آنها بخواهید

نقشه را با نوشتن اسامی کشورهای، پایتخت ها (و یا شهرهای

بزرگ)، آب ها و دیگر پدیده های جغرافیایی تکمیل کنند.

از دانش آموزان بخواهید به گروه های کوچک تقسیم شوند و

هر گروه یکی از جنبه های زندگی روزانه در عراق یا خاورمیانه

(از قبیل: منهدم، تعلیم و تربیت، ورزش و هنر) را به عنوان

موضوع انتخاب کرده و در مورد موضوع انتخابی خود با استفاده

از منابع مختلف از جمله کتاب ها، مجلات، یا سایت های

ایرانی مطالعه ای انجام دهند.

پس از آن بخواهید که هر گروه حاصل مطالعه خود را برای

کلاس ارائه کنند. به آنها توصیه کنید سعی کنند انگیزه به خرج

دهند. گرچه ارائه کار به کلاس می تواند فقط به صورت گفتاری

باشد اما بهتر است همراه با تصویر یا عناصر چند رسانه ای دیگر

(مثل فیلم، نوار صوتی یا اسلاید) باشد.

فعالیت های حالی درس

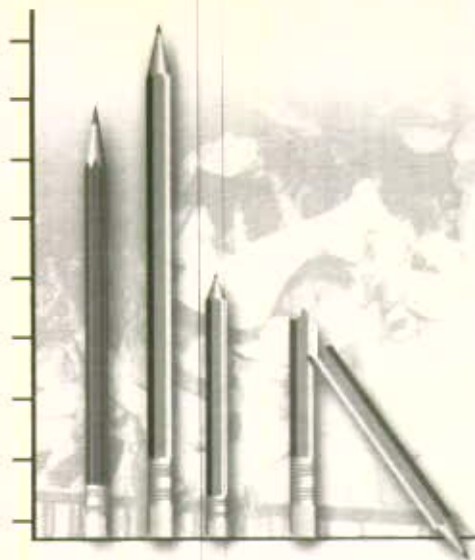
از دانش آموزان بخواهید دو کشور خاورمیانه را از حیث یکی

از جنبه های زندگی روزانه با هم مقایسه کنند و سند شایسته ها

و تفاوت های آنها در چیست. چرا دانش آموزان فکر می کنند

تفاوت هایی وجود دارد؟

* شماره ۱۰۰ که در شماره قبل توضیح دادیم این طرح درس از دیدگاه سیاست های آموزشی آمریکا پس از حمله به عراق در سال ۱۳۸۲- تهیه شده است و این خود می تواند به عنوان سوره به ما ادر چگونگی نگرش به موضوعات درسی یاری نماید.

گزارش یک تحقیق

افت تحصیلی در دوره راهنمایی

اعظم توصیفیان

اشاره:

۴. زیاد بودن حجم کتب درسی دوره راهنمایی و جدیدالتألیف

بودن بعضی از کتب.

۵. پایین بودن سطح تحصیلات اولیای دانش آموزان این دوره.

۶. به کارگیری معلمان در رشته غیر تخصصی خودشان.

۷. تعداد زیاد دانش آموزان در هر کلاس راهنمایی که خودناشی از کمبود

معلم و مشاور است.

جامعه تحقیق و نمونه تحقیق

روش جمع آوری اطلاعات در این تحقیق توزیع پرسشنامه بین دانش آموزان، دبیران و مدیران، و مصاحبه فردی با مشاورین بود. نمونه گیری تصادفی از بین ۲۵ مدرسه راهنمایی (جامعه تحقیق) صورت گرفت؛ بدین ترتیب که پرسشنامه‌ها را در ۱۰ مدرسه که جمعاً دارای ۱۸۱۹ نفر دانش آموز بود، توزیع کردیم. از این تعداد حدوداً یک هشتم دانش آموزان به پرسشنامه‌ها پاسخ دادند. ضمناً کادر این مدرسه نیز شامل ۱۰ مدیر، ۳۰ معلم و ۳ مشاور جزء نمونه تحقیق می‌باشند.

مشکلات تحقیق

۱. عدم همکاری اولیای مدارس راهنمایی در پر کردن پرسشنامه که در استخراج نتایج و تبیین جواب‌ها، تحقیق را با مشکلاتی از قبیل جواب ندادن به برخی از سؤالات باز مواجه ساخت.
 ۲. عدم همکاری دانش آموزان در تکمیل پرسشنامه و پاسخ صحیح به سؤالات.
 ۳. عدم همکاری برخی از مسئولین دانشگاه نسبت به دادن معرفی نامه. با توجه به نتایج بدست آمده، اکنون به بررسی نتایج می‌پردازیم.
- جدول ۱- در جدول شماره یک در حدود ۶۰٪ دانش آموزان

دوره راهنمایی تحصیلی دوره‌ای است «حساس»، بدین معنی که دانش آموزانی که به این دوره وارد می‌شوند، نه تنها با حجم سنگینی از درس، تعداد بیشتری کتاب و میزان بیشتری تکلیف روبه‌رو می‌شوند، بلکه به تدریج علائم بلوغ هم در آنها ظاهر می‌شود و هنگامی از این دوره فارغ شده و به دوره دبیرستان می‌رسند که تقریباً همه آنان دوران بحران بلوغ را سپری کرده‌اند. به همین دلیل دانش آموزان دوره راهنمایی به مراقبت و حمایت بیش‌تری نیاز دارند تا بتوانند دوره را با موفقیت پشت‌سر بگذارند. ولی متأسفانه شواهد نشان می‌دهد که این مراقبت و حمایت، از دوره ابتدایی و دبیرستان کمتر است که یکی از پی‌آمدهای آن افت تحصیلی است. افت تحصیلی البته به عوامل زیاد دیگری هم بستگی دارد که هر یک می‌تواند موضوع تحقیقی و پژوهشی جداگانه باشد. آنچه در اینجا مطالعه می‌کنید خلاصه گزارش از تحقیق خانم اعظم توصیفیان است با عنوان «بررسی علل افت تحصیلی دانش آموزان دوره راهنمایی و تأثیر آن بر جامعه، که جهت اطلاع شما درج می‌شود.

رشد

فرضیه‌های تحقیق

- افت تحصیلی می‌تواند به این دلایل باشد که در تحقیق مورد پژوهش قرار خواهد گرفت:
۱. عدم رضایت دانش آموزان از کارکرد دبیران و شیوه تدریس آنها
 ۲. کمبود مشاور در مدارس راهنمایی و کمی وقت مشاوران برای دانش آموزان
 ۳. استفاده کم از کارگاه و آزمایشگاه در درس‌های شناخت حرفه و فن و علوم تجربی

از تدریس آموزگاران خود رضایت داشتند که از این ۶۰٪ نیز تنها در حدود ۱۰٪ رضایت کامل و حدود ۵۰٪ رضایت کمی داشتند. می توان نتیجه گرفت که در جامعه تحقیق ما ناراضیانی از شیوه تدریس معلمان وجود دارد. پس فرضیه اول تحقیق تأیید می شود.

جدول ۲- در حدود ۸۰٪ دانش آموزان جامعه تحقیق از خدمات مشاوران راضی و ۲۰٪ ناراضی بودند. در بین این ۸۰ درصد نیز همه رضایت کامل ندارند، که برخی به علت نداشتن اطاق مشاوره و بعضی به علت کمی وقت مشاورین برای دانش آموزان بود. در بین ۲۰٪ ناراضی نیز عده ای، از خدمات مشاوران، به نداشتن وقت کافی و نرسیدن به مشکلات بچه ها و بی توجهی نسبت به آنها ناراضی هستند. پس می توان نتیجه گرفت در جامعه تحقیق ما درصد رضایت دانش آموزان از مشاورین بیشتر از معلم راهنمایی است. این می تواند به دلیل آن باشد که چون مشاوران عمدتاً در رشته تخصصی خود مشغول به کارند معلومات بیشتر و پیش و وسیع تری در کار خود دارند. لذا این نتایج به دست آمده با فرضیه دوم ما یعنی کمبود مشاورین در مدارس مطابقت می کند.

جدول ۳- در بررسی های به دست آمده از درصدهای این جدول می بینیم که اگر چه در جامعه تحقیق ما همه مدارس دارای کارگاه و آزمایشگاه هستند، اما ۶۵ درصد آن ها فقط اطاق جالی و بی مصرف است که دلیل آن نبود وسایل لازم می باشد. پس در مدارس راهنمایی تدریس به صورت علمی و تئوری می باشد نه عملی، که این نیز با فرضیه دوم ما مطابقت دارد.

جدول ۴- از نظر مدیران، در جامعه تحقیق، ۸۰ درصد آنان از خدمات مشاوران خود راضی و ۲۰ درصد ناراضی بودند. استنباط محقق این است که این ناراضیانی بیشتر به دلیل این است که مشاوران بیشتر به مشاوره با دانش آموزان می پردازند و کمتر به امور مورد نظر مدیران رسیدگی می کنند. این امر می تواند با فرضیه اول در ارتباط باشد.

جدول ۵- طبق این بررسی فقط ۲۰ درصد از معلمان جامعه تحقیق در رشته تخصصی خودشان تدریس نمی کنند. بنابراین در جامعه تحقیق ما مشکل استفاده از معلمان در غیر رشته تخصصی خودشان جدی نیست. در نتیجه افت تحصیلی در ارتباط با فرضیه ششم تأیید نمی شود. و این فرضیه رد می گردد.

جدول ۶- در این جدول نیز در حدود ۴۰ درصد معلمان از

کتاب های مطالب راهنمایی راضی و ۶۰ درصد ناراضی هستند. و مفاهیم کتاب ها را نامناسب و فاقد ارزش کافی می دانند. که این خود علل مختلفی می تواند داشته باشد. عمده دلایل ناراضی بودن زیادی حجم کتاب ها، عدم تناسب مطالب با سن دانش آموزان و وارد نبودن والدین و حتی خود معلمان به مطالب کتاب هاست. بنابراین فرضیه چهارم ما یعنی رابطه افت تحصیلی با زیاد بودن حجم کتاب درسی و جدید التالیف بودن بعضی از آنها تأیید می شود.

جدول ۷- در این بررسی نیز از نظر ۳۰ درصد از جامعه تحقیق کلاس ها خوب اداره می شوند، از نظر ۵۰ درصد وضع متوسطی از نظر اداره کلاس ها دارند و ۲۰ درصد بقیه اداره کلاس را بد توصیف می کنند. این بدان معنی است که علل بی نظمی کلاس از دید محققین تعداد زیاد محصلین است و لذا فرضیه هفتم تحقیق تأیید می شود.

جدول ۸- ۶۰ درصد دانش آموزان جامعه تحقیق اظهار عقیده نموده اند که والدینشان نمی توانند در درس ها به آنها کمک کنند. به دلایلی مثل ۱- پایین بودن تحصیلات ۲- نداشتن وقت آزاد ۳- عدم آشنایی با روش تدریس کتاب های جدید التالیف راهنمایی، که از موارد فوق بیشترین درصد مربوط به عدم آشنایی والدین بوده است. این نتایج با فرضیه پنجم ما یعنی ارتباط افت تحصیلی با پایین بودن میزان تحصیلات والدین سازگاری دارد. و لذا فرضیه نهم تأیید می شود.

پیشنهاد های تحقیق

- ۱- به منظور این که نگرین و حس مسئولیت در بین مدیران بیشتر شود بهتر است مزایای بیشتر و دوره های تخصصی و آموزشی برای ارتقای معلومات آنها در نظر گرفته شود.
- ۲- تعداد مشاوران با ایجاد انگیزه های شغلی بیشتر برای آنان بیشتر شود.
- ۳- کتاب های درسی راهنمایی تحصیلی با توجه به سن و میزان فهم دانش آموزان مورد بررسی و اصلاح قرار گیرد.
- ۴- برای آشنا کردن والدین دانش آموزان و جلب رضایت و همکاری آنان، در مدارس، انجمن های اولیا و مربیان تشکیل شود. و اگر این انجمن ها وجود دارند فعالیت های خود را پیش تر و گسترده تر نمایند.
- ۵- در مدارس تازه تأسیس به مسأله مکان کافی برای کارگاه، آزمایشگاه، زمین ورزشی بیشتر توجه شود.
- ۶- همزیاد شدن حجم مطالعه چپ و راست و عدم خونداری و توجه گزارش آمارهای آنها کاهش داده شود.

ایران شناسی - استان سمنان

ایوان قدیمی

آرامگاه آین یمن فریومدی

مجموعه چهل ستون و امامزاده جعفر

برج مهادندوست

نقوش مسجد فریومدی

مسجد جامع دامغان

مجموعه بازار بستانمیانار

منار تاری خانه

تاری خانه

بانک اطلاعات کتاب‌های آموزشی

طرح سامان بخشی کتاب‌های آموزشی با هدف به روز رسانی اطلاعات، از طریق منابع اطلاع رسانی به معرفی کتاب‌های آموزشی مناسب ویژه دانش آموزان می پردازد.

پایگاه اطلاع رسانی سامان کتاب
www.samanketab.com

کتابنامه رشد: ۲
کتابنامه رشد: ۱

معرفی کتاب‌های آموزشی مناسب در پایان کتاب‌های درسی.

تهران: حسن انوشیروانی
همدان: آرش مهری
ساحل سبز: آموزش و پرورش
تهران: بانک کتاب
تهران: بانک کتاب
تهران: بانک کتاب